

Vlaanderen
is erfgoed

Onderzoeksrapport

Van landschapsatlas naar erfgoedlandschap

Doelmatigheidsanalyse van de rechtsgevolgen van de vaststelling van de
landschapsatlas en de doorvertaling naar erfgoedlandschappen

Agentschap
Onroerend
Erfgoed

COLOFON

TITEL

Van landschapsatlas naar erfgoedlandschap
Doelmatigheidsanalyse van de rechtsgevolgen van de vaststelling van de
landschapsatlas en de doorvertaling naar erfgoedlandschappen

REEKS

Onderzoeksrapporten agentschap Onroerend Erfgoed nr. 235

AUTEURS

Nele Vanmaele, Aukje de Haan & Anse Kinnaer

JAAR VAN UITGAVE

2022

Een uitgave van agentschap Onroerend Erfgoed Wetenschappelijke
instelling van de Vlaamse Overheid, Beleidsdomein Omgeving
Published by the Flanders Heritage Agency Scientific Institution of the
Flemish Government, policy area Environment

VERANTWOORDELIJKE UITGEVER

Peter De Wilde

LEDEN KLANKBORDGROEP

Sarah De Meyer, Guido Tack, Koen Berwaerts, Marc De Bie, Elise Hooft,
An Verhelst, Leen Meganck, Maarten Van Dijck

OMSLAGILLUSTRATIE

Open molenlandschap van de Poelbergmolen, erfgoedlandschap
'Poelberg – Meikensbossen',
Copyright Onroerend Erfgoed, foto: Koen Himpe

FOTO'S & ILLUSTRATIES

Copyright agentschap Onroerend Erfgoed

agentschap Onroerend Erfgoed

Havenlaan 88 bus 5

1000 Brussel

T +32 2 553 16 50

info@onroerenderfgoed.be

www.onroerenderfgoed.be

Dit werk is beschikbaar onder de Modellicentie Gratis Hergebruik v1.0.

This work is licensed under the Free Open Data Licence v.1.0.

Dit werk is beschikbaar onder een Creative Commons Naamsvermelding

4.0 Internationaal-licentie. Bezoek

<http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/> om een kopie te zien van
de licentie.

This work is licensed under a Creative Commons Attribution

4.0 International License. To view a copy of this license, visit

<http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>.

<https://doi.org/10.55465/SRFA9133>

ISSN 1371-4678

D/2022/3241/274

VAN
LANDSCHAPSATLAS
NAAR ERFGOED-
LANDSCHAP

Doelmatigheidsanalyse van de
rechtsgevolgen van de vaststelling van de
landschapsatlas en de doorvertaling naar
erfgoedlandschappen

NELE VANMAELE, AUKJE DE HAAN EN ANSE KINNAER

INHOUD

1	INLEIDING.....	6
2	ANALYSE VASTSTELLEN LANDSCHAPSATLAS	7
2.1	WETENSCHAPPELIJKE INVENTARIS LANDSCHAPSATLAS	7
2.2	AANDUIDEN VAN ANKERPLAATSEN 2004-2013	7
2.2.1	PROCEDURE EN INHOUD	8
2.2.2	RECHTSGEVOLGEN	10
2.3	VASTSTELLEN LANDSCHAPSATLAS 2013-2021	12
2.3.1	PROCEDURE EN INHOUD	12
2.3.2	RECHTSGEVOLGEN	13
2.4	BEGRIPSVERWARRING	15
2.5	NUMERIEKE EVOLUTIE VASTSTELLINGEN.....	15
2.5.1	DEKKINGSGRAAD VASTSTELLING LANDSCHAPSATLAS.....	16
2.5.2	AANLEIDING VOOR VASTSTELLING	16
3	DOELMATIGHEID RECHTSGEVOLGEN VASTGESTELDE LANDSCHAPSATLAS.....	18
3.1	ZORG- EN MOTIVERINGPLICHT VOOR ADMINISTRatieve OVERHEDEN.....	18
3.2	ADVIES IN PLAN-PROCEDURES	18
3.3	INFORMATIEPLICHT BIJ EIGENDOMSOVERDRACHT	19
3.4	BASIS VOOR ERFGOEDLANDSCHAPPEN.....	19
4	ANDERE GEVOLGEN VAN DE VASTSTELLING VAN DE LANDSCHAPSATLAS	20
4.1	ADVIEZEN BIJ DE VASTGESTELDE LANDSCHAPSATLAS	20
4.2	DOORWERKING IN ANDERE PROCESSEN.....	20
5	ANALYSE ERFGOEDLANDSCHAPPEN	22
5.1	HOEVEEL ERFGOEDLANDSCHAPPEN ZIJN ER?	22
5.2	WAT IS DE TOTALE DOORLOOPTIJD OM EEN GEBIED UIT DE WETENSCHAPPELIJK LANDSCHAPSATLAS OM TE ZETTEN IN EEN ERFGOEDLANDSCHAP?.....	25
5.3	STAAT DE PROCEDURELAST IN VERHOUDING TOT HET RESULTAAT?.....	26
5.4	TAAKSTELLING ROND RUP'S EN GEWESTPLANBESTEMMINGEN	27
5.5	REDENEN VOOR OPMAAK VAN RUP.....	29
5.6	RUIMTELIJKE SPREIDING ERFGOEDLANDSCHAPPEN	30
5.7	WAT IS DE MATE VAN DEKKING VAN DE ERFGOEDLANDSCHAPPEN TEN OPZICHTE VAN DE VASTGESTELDE LANDSCHAPSATLAS?	31
5.8	TOENAME ERFGOEDLANDSCHAPPEN VERSUS BESCHERMDE CULTUURHISTORISCHE LANDSCHAPPEN	34
5.9	OVERLAP TUSSEN ERFGOEDLANDSCHAP EN ANDERE TYPES BESCHERMD ERFGOED	34

5.10	MATE VAN DOORVERTALING NAAR EEN ERFGOEDLANDSCHAP VANUIT DE VASTSTELLING VAN DE LANDSCHAPSATLAS	36
5.11	AFWEGING DOORVERTALING.....	37
5.12	GRENSCORRECTIES AAN DE PERIMETER VAN HET ERFGOEDLANDSCHAP	38
5.13	WAARIN VERSCHILT EEN ERFGOEDLANDSCHAP OPGENOMEN IN EEN GEWESTELIJK RUP VAN EEN ERFGOEDLANDSCHAP IN EEN PROVINCIAAL OF GEMEENTELIJKE RUP?	40
5.13.1	VOORBEELDEN VAN RUP'S VANUIT VERSCHILLENDE BESTUURNIVEAUS.....	41
5.14	INHOUDELIJKE VERTALING ERFGOEDWAARDEN IN ERGOEDLANDSCHAP VERSUS CULTUURHISTORISCH LANDSCHAP	42
5.14.1	HOE WORDEN DE DOELSTELLINGEN UIT HET VASTSTELLINGSDOSSIER VERTAALD IN STEDENBOUWKUNDIGE VOORSCHRIFTEN?.....	42
5.14.2	WAT IS DE EVOLUTIE IN DE BESTEMMINGSVOORSCHRIFTEN EN WAT ZIJN DE VOOR- EN NADELEN?	43
5.14.3	WAARIN ZIT HET VERSCHIL TUSSEN STEDENBOUWKUNDIGE VOORSCHRIFTEN (ERFGOEDLANDSCHAP) EN TOELATINGSPLICHTIGE HANDELINGEN (BESCHERMDE LANDSCHAPPEN).....	48
6	DOELMATIGHEID VAN DE RECHTSGEVOLGEN VAN ERFGOEDLANDSCHAPPEN	50
6.1	ZORGPLICHT.....	50
6.1.1	ALGEMENE ZORGPLICHT	50
6.1.2	ZORG- EN MOTIVERINGSPLICHT VOOR ADMINISTRATIEVE OVERHEDEN	50
6.2	ADVIESPLICHTEN	51
6.2.1	ADVIESPLICHTEN IN PLANPROCEDURES EN EFFECTENBEOORDELINGEN	51
6.2.2	ADVIESPLICHTEN IN VERGUNNINGSPROCEDURES	51
6.2.3	CONCLUSIE	53
6.3	INZETBAARHEID VAN HET BEHEERSINSTRUMENTARIUM.....	54
7	CONCLUSIES.....	55
8	BIBLIOGRAFIE.....	56
9	BIJLAGEN.....	58

1 INLEIDING

In dit rapport onderzoeken we de doelmatigheid van de rechtsgevolgen van de vastgestelde inventaris ‘landschapsatlas’ en van de (rechtsgevolgen van de) ‘erfgoedlandschappen’. In de ‘Beleidsnota 2019 - 2024 Onroerend Erfgoed’ valt dit onder ‘4.2.1.1 We optimaliseren de doelmatigheid van de inventarissen’.

Een groot deel van het onderzoek is behandeld in een extern onderzoeksrapport ‘Analyse van de doelmatigheid van de rechtsgevolgen van de vastgestelde inventarissen onroerend erfgoed – Eindrapport’¹. Hierin werden bepaalde rechtsgevolgen van de verschillende vastgestelde erfgoedinventarissen onderzocht. Wat de inventaris ‘landschapsatlas’ betreft ging men na hoe het gesteld is met de ‘zorg- en motiveringsplicht’ en de ‘adviezen in de plan-procedures’. Deze rechtsgevolgen van de vaststelling van de landschapsatlas onderzoeken we in dit rapport niet verder.

Het rechtsgevolg ‘informatieplicht’ en de koppeling met ‘onroerenderfgoedrichtplannen’ (OERP) worden mee bekeken in het voorliggende rapport. Het belangrijkste rechtsgevolg, namelijk een ‘basis voor erfgoedlandschappen’ vormt het belangrijkste onderwerp van dit onderzoeksrapport. Sinds 2004 is het mogelijk om de ‘ankerplaatsen’, later de vastgestelde ‘inventaris landschapsatlas’ via ruimtelijke uitvoeringsplannen (RUP’s) een doorvertaling te geven als erfgoedlandschap. Vanaf 2007 zijn er gebieden uit de landschapsatlas vastgesteld. Het eerste erfgoedlandschap dateert uit 2009. Het instrument ‘vaststellen landschapsatlas en doorvertalen tot erfgoedlandschappen’ is dus vijftien jaar operationeel. We onderzoeken daarom de effectiviteit hiervan.

Wanneer we de periode 2004-2014 bespreken hebben we het over het ‘aanduiden van ankerplaatsen’. Dit verwijst naar de terminologie uit het decreet betreffende de Landschapszorg (1996)². Vanaf de inwerkingtreding van het Onroerenderfgoeddecreet³ (op 1/1/2015) heet dit het ‘vaststellen van de landschapsatlas’, ofwel de ‘vastgestelde gebieden in de landschapsatlas’. Wanneer de tekst over de periode vanaf 2015 gaat gebruiken we de termen uit het Onroerenderfgoeddecreet. Niet enkel de termen wijzigden, maar ook de procedure werd aangepast. Dit komt uitgebreid aan bod in het rapport.

---

¹ Rasschaert W., Verbestel K., Dedrie L., Martens M., Schreurs J., Beyen S., Deschuyteneer N., Van Damme S. & Descamps F. 2021: Analyse van de doelmatigheid van de rechtsgevolgen van vastgestelde inventarissen onroerend erfgoed, Onderzoeksrapporten Agentschap Onroerend Erfgoed 193, OAR - Item OAOE193-001 (onroerenderfgoed.be) (geraadpleegd op 07 januari 2022).

² Decreet van 16 april 1996 betreffende de landschapszorg, gewijzigd bij decreten van 18 mei 1999, 8 december 2000, 21 december 2001, 19 juli 2002 13 februari 2004 en 10 maart 2006, 16 juni 2006 en 27 maart 2009 (in de tekst ‘Landschapsdecreet’ genoemd).

³ Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013.

2 ANALYSE VASTSTELLEN LANDSCHAPSATLAS

2.1 WETENSCHAPPELIJKE INVENTARIS LANDSCHAPSATLAS

Het onderzoeksrapport '[Inventariseren van landschappelijk erfgoed in Vlaanderen, Historiek, methodologie, doelstellingen en resultaten](#)' behandelt de evolutie van de wetenschappelijke inventaris landschapsatlas uitvoerig⁴. De volledige historiek lees je in dat rapport en wordt hier niet herhaald. We gaan wel in op de manier waarop de landschapsatlas werd aangeduid/vastgesteld en de mate waarin de rechtsgevolgen succesvol zijn.

Het rapport 'Inventariseren van landschappelijk erfgoed in Vlaanderen, Historiek, methodologie, doelstellingen en resultaten' bespreekt naast de landschapsatlas ook de 'Inventaris Houtige Beplantingen met Erfgoedwaarde' en de 'Inventaris Historische Tuinen en Parken'. Het gaat bij elk van de drie inventarissen in op historiek, zowel inhoudelijk als technisch, de methodologie, samenstelling en ontsluiting, kwaliteiten, hiaten en knelpunten. Voor de landschapsatlas wordt nagegaan hoe deze sinds 2004 wordt ingezet in de landschapszorg. De overgang van de drie afzonderlijke landschappelijke inventarissen naar de geïntegreerde inventaris komt eveneens aan bod.

2.2 AANDUIDEN VAN ANKERPLAATSEN 2004-2013

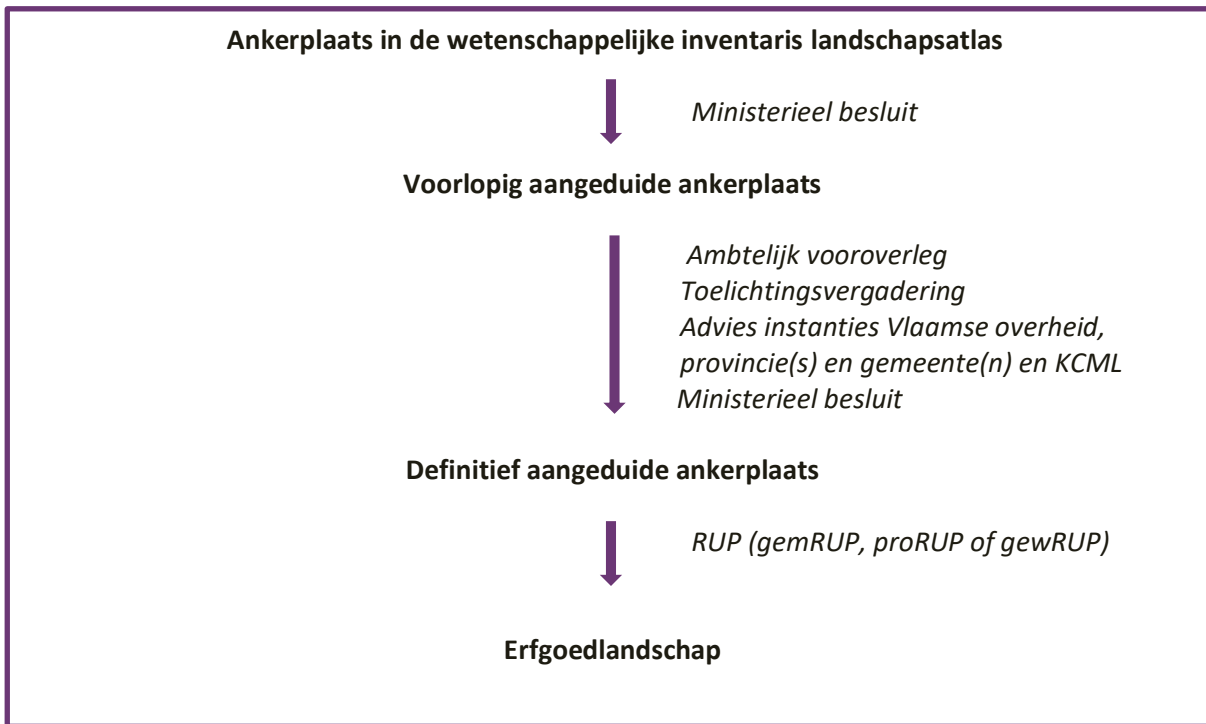
Het decreet betreffende de Landschapszorg (1996) spitste zich voornamelijk toe op één relictype in de landschapsatlas, namelijk de ankerplaatsen⁵. Het voorzag in de mogelijkheid om deze ankerplaatsen aan te duiden. De aanduiding gebeurde door de administratie bevoegd voor **Onroerend Erfgoed**, voor elk gebied afzonderlijk of voor meerdere ankerplaatsen tegelijk, met als doel de erfgoedwaarden en -kenmerken van de ankerplaatsen via RUP's te verankeren. De aanduiding van de ankerplaats was een tussenstadium om tot een erfgoedlandschap te komen. Er waren aanvankelijk bij de publicatie van de wetenschappelijke landschapsatlas in 2001, 381 ankerplaatsen. Dit vertegenwoordigde ongeveer 16 % van het Vlaamse grondgebied.

---

⁴ De Haan A. & Vanmaele N., 2021.

⁵ Ankerplaats: gebied dat behoort tot de meest waardevolle landschappelijke plaatsen, dat een complex van gevarieerde erfgoedelementen is die een geheel of ensemble vormen, dat ideaal-typische kenmerken vertoont vanwege de gaafheid of representativiteit of ruimtelijk een plaats inneemt die belangrijk is voor de zorg of het herstel van de landschappelijke omgeving (Landschapsdecreet 1996).

Figuur 1: De procedure uit het Landschapsdecreet in een overzicht.

2.2.1 Procedure en inhoud

2.2.1.1 MB en inhoudelijk dossier

In totaal zijn er 70 ankerplaatsen aangeduid binnen de regelgeving van het Landschapsdecreet (1996). De aanduiding gebeurde aan de hand van een ministerieel besluit via de minister bevoegd voor onroerend erfgoed. Het besluit tot aanduiding bevat de benaming van de ankerplaats, de waarden die aanleiding hebben gegeven tot de aanduiding, de landschapskenmerken die typisch zijn voor de ankerplaats, met inbegrip van de ruimtelijke kenmerken die eigen zijn aan de waarden en een afbakening van de ankerplaats op schaal 1/25.000 die de grenzen ervan aangeeft. Het besluit tot voorlopige aanduiding werd bij uittreksel bekendgemaakt in het Belgisch Staatsblad.

Ter onderbouwing werd een uitgebreid 'inhoudelijk dossier' opgesteld. De belangrijkste punten hierin waren:

- Benaming van de ankerplaats en ligging
- Afbakening op plan in bijlage
- Nummer van de ankerplaats
- Situering en beschermingen en statuten
- Uitgebreide omschrijving van de historiek van het gebied, zowel fysisch geografisch als cultuurhistorisch
- De landschapskenmerken die typisch zijn voor de ankerplaats, met inbegrip van de ruimtelijke kenmerken die eigen zijn aan de waarden
- De erfgoedwaarden:
  - 1° Natuurwetenschappelijke waarde
  - 2° Historische waarde,
  - 3° Esthetische waarde,
  - 4° Sociaal-culturele waarde,

5° Ruimtelijk-structurerende waarde.

- Aanpassingen t.o.v. de oorspronkelijke fiche van de ankerplaats omwille van nieuwe inzichten
- Toekomstige ruimtelijke vertaling en visie op de ankerplaats
- Kansen, knelpunten en aandachtspunten
- Gewenste planologische afstemming
- Begrippenlijst en referenties

De inhoudelijke dossiers waren in eerste instantie vrij beknopt en de afbakeningen werden bij de eerste aanduidingen meestal niet of slechts minimaal aangepast tegenover de wetenschappelijke inventaris. Bij latere aanduidingen werd zowel de afbakening als het inhoudelijke dossier meer onderzocht. Naarmate het instrument langer gebruikt werd vond er een evolutie plaats naar een uitgebreider onderzoek, waardoor het inhoudelijke dossier langer werd. Ook werd de afbakening nauwkeuriger bestudeerd. Er vonden uitbreidingen en samenvoegingen van ankerplaatsen plaats.

2.2.1.2 Advisering in procedure

Vóór de voorlopige ‘aanduiding’ lanceerde de administratie bevoegd voor onroerend erfgoed een vraag om informatie bij alle betrokken beleidsdomeinen, gemeenten en provincies. Er werd vanaf 2010 door de administratie bevoegd voor onroerend erfgoed een ambtelijk overleg georganiseerd waarbij er afstemming over de aanduiding met de andere beleidsdomeinen gebeurde. De administraties bevoegd voor natuur, landbouw en openbare werken & mobiliteit voor het betreffende gebied werden steeds uitgenodigd. Dit was een eerste aanzet tot een meer geïntegreerde aanpak.

Na de voorlopige ‘aanduiding’ werd er door de administratie bevoegd voor onroerend erfgoed een adviesronde georganiseerd waarbij de verschillende instanties die onder de zorg- en motiveringsplicht vielen, werden uitgenodigd om advies te geven op de voorlopige aanduiding. In een toelichtingsvergadering voor de adviesverlenende instanties werd door de administratie bevoegd voor onroerend erfgoed aan de verschillende diensten van de Vlaamse overheid, de provincie(s) en de gemeente(n) het proces en het aanduidingsdossier toegelicht. Hierbij werden de procedure en het instrument aanduiden-doorvertalen tot erfgoedlandschap toegelicht. Ook werden de erfgoedwaarden en -kenmerken van het gebied verduidelijkt.

Deze toelichtingsvergadering ging door in een (meestal de grootste) gemeente van de ankerplaats. Dit zorgde ervoor dat de lokale besturen altijd goed op de hoogte waren van het procesverloop, de juridische gevolgen en de mogelijkheden tot doorvertalen naar een erfgoedlandschap.

2.2.1.3 Ontsluiting wettelijke en inhoudelijke informatie

De ministeriële besluiten van elke aanduiding/vaststelling kunnen geraadpleegd worden via de besluitendatabank⁶ van het agentschap Onroerend Erfgoed. In het MB vind je de benaming, de waarden, landschapskenmerken en een kaart die het gebied ruimtelijk situeert.

Van elke aanduiding/vaststelling is een aanduidingsobject⁷ aanwezig in de inventarisdatabank⁸, hier worden de erfgoedwaarden hernomen. Het aanduidingsobject wordt ook weergegeven op het geoportaal van het agentschap als vastgesteld gebied binnen de landschapsatlas⁹.

---

⁶ Besluiten.onroerenderfgoed.be.

⁷ Aanduidingsobjecten zijn fiches die informatie bevatten over het juridische statuut van het erfgoed in onze inventaris. Het kan gaan om beschermd of vastgesteld erfgoed, UNESCO Werelderfgoed of erfgoedlandschappen. Ook vastgestelde gebieden waar geen archeologisch erfgoed te verwachten valt (GGA) zijn opgenomen als aanduidingsobject.

⁸ Inventaris.onroerenderfgoed.be/aanduidingsobjecten.

⁹ Geo.onroerenderfgoed.be.

Elk aanduidingsobject heeft een erfgoedobject in de wetenschappelijke inventaris als evenknie. De inhoudelijke dossiers zijn in 2015 ingevoerd als erfgoedobjecten¹⁰ in de wetenschappelijke erfgoedinventaris. Hier vind je de omschrijvingen van de gebieden, onderverdeeld in fysieke geografie en cultuurhistorie, gekoppeld aan de afbakening.

Een deel van de inhoudelijke dossiers is niet raadpleegbaar via de inventarisdatabank, namelijk:

- Toekomstige ruimtelijke vertaling en visie op de ankerplaats
- Kansen, knelpunten en aandachtspunten
- Gewenste planologische afstemming

Deze delen zijn gelijk gesteld aan een onroerenderfgoedrichtplan (OERP) en worden in 2022 ontsloten via de plannenwebsite¹¹.

2.2.2 Rechtsgevolgen

De rechtsgevolgen van de aanduiding in het Landschapsdecreet hadden enkel impact op overheden en bestonden uit:

- **Zorgplicht voor administratieve overheden¹².**
- Vergunningen¹³: **aangeduide ankerplaatsen zijn geen wettelijke basis voor de weigering van vergunningen** of het opleggen van bijzondere voorwaarden, behalve voor vergunningsaanvragen van de administratieve overheid in definitief aangeduide ankerplaatsen. De aangeduide ankerplaatsen zijn richtinggevend voor alle vergunningen en bepalend voor vergunningen voor administratieve overheden in definitief aangeduide ankerplaatsen.

---

¹⁰ Erfgoedobjecten zijn erfgoeditems die Onroerend Erfgoed geïnventariseerd heeft op basis van wetenschappelijk vastgelegde criteria. Samen vormen de erfgoedobjecten de wetenschappelijke inventaris onroerend erfgoed en geven ze een zo representatief mogelijk beeld van al het onroerend en varend erfgoed dat Vlaanderen rijk is.

¹¹ Plannen.onroerenderfgoed.be

¹² Landschapsdecreet, art. 26 : De administratieve overheid moet in al haar beslissingen inzake een eigen werk of handeling, of inzake het verlenen van een opdracht daartoe, of inzake een eigen plan of verordening, die een ankerplaats nadelig kunnen beïnvloeden: 1° voorkomen dat vermijdbare schade aan een typisch landschapskenmerk van een ankerplaats wordt veroorzaakt; 2° door schadebeperkende maatregelen te nemen, de betekenisvolle schade die aan de ankerplaats wordt aangebracht zo veel mogelijk beperken, en indien dit niet mogelijk is, herstellen en compenseren. De administratieve overheid geeft in haar beslissingen aan hoe zij rekening heeft gehouden met de verplichtingen van dit artikel. De administratieve overheid stelt een motiveringsnota op die volgende elementen bevat:

- Naam van het werk, handeling, plan, verordening,
- Naam van ankerplaats of erfgoedlandschap met waarden en kenmerken,
- Beschrijving van het werk, ..., met nadruk op aspecten die impact hebben op waarden en kenmerken,
- Verduidelijking van de impact; positief/negatief,
- Analyse van de negatieve effecten met schadebeperkende, herstel- of compenserende maatregelen,
- Conclusie voor de beslissing over werk, handeling, plan, verordening.

¹³ Landschapsdecreet, art. 25. §1: Zolang de ankerplaatsen niet zijn opgenomen in de ruimtelijke uitvoeringsplannen of de plannen van aanleg vormen zij geen beoordelingsgrond voor werken en handelingen, bedoeld in de artikelen 99 en 101, noch voor het stedenbouwkundig uittreksel en attest, bedoeld in artikel 135, noch voor het planologisch attest bedoeld in artikel 145ter, noch voor de stedenbouwkundige vergunning bedoeld in artikel 193, §2, van het decreet van 18 mei 1999 houdende de organisatie van de ruimtelijke ordening, noch voor het stedenbouwkundig attest, bedoeld in artikel 63, §1, 5°, van het decreet betreffende de ruimtelijke ordening gecoördineerd op 22 oktober 1996, uitgezonderd wanneer het een aanvraag betreft van de administratieve overheid.

§2. Zolang de ankerplaatsen niet zijn opgenomen in de ruimtelijke uitvoeringsplannen of de plannen van aanleg vormen zij geen beoordelingsgrond voor de milieuvergunning, bedoeld in het decreet van 28 juni 1985 betreffende de milieuvergunning, uitgezonderd wanneer het een vergunningsaanvraag betreft van de administratieve overheid.

§3. Zolang de ankerplaatsen niet zijn opgenomen in de ruimtelijke uitvoeringsplannen of de plannen van aanleg vormen zij geen beoordelingsgrond voor natuurvergunning, bedoeld in de artikelen 9 en 13 van het decreet van 21 oktober 1997 betreffende het natuurbehoud en het natuurlijk milieu, uitgezonderd wanneer het een vergunningsaanvraag betreft van de administratieve overheid.

- Definitief **aangeduide ankerplaatsen moeten meegenomen worden in ruimtelijke afweging bij opmaak RUP's** op alle niveaus: advies van Onroerend Erfgoed m.b.t. opname erfgoedlandschappen bij opmaak van RUP's.
- **Register** dat overheden moeten bijhouden.

Het besluit tot voorlopige aanduiding werd door de administratie bevoegd voor onroerend erfgoed ter advies voorgelegd aan de gemeenten en provincies in kwestie en aan de departementen en agentschappen van de Vlaamse administratie die belast zijn met opdrachten inzake ruimtelijke ordening, landinrichting, economie, natuurbehoud, bosbeheer, landbouw, waterbeheer, toerisme en recreatie en infrastructuur.

De adviezen werden binnen negentig dagen, te rekenen vanaf de datum van de afgifte op de post of de datum van het ontvangstbewijs, uitgebracht. Als ze niet binnen die termijn werden gegeven, werden ze geacht gunstig te zijn.

De rechtsgevolgen van de aanduiding hadden enkel impact op overheden. In het Landschapsdecreet was er daarom tussen de voorlopige en definitieve aanduiding van een ankerplaats een advies gevraagd aan de administratieve overheden die onder de zorgplicht vielen. Er was geen openbaar onderzoek in de procedure tot aanduiding van de ankerplaats. De rechtsgevolgen hadden immers geen rechtstreekse impact op het brede publiek.

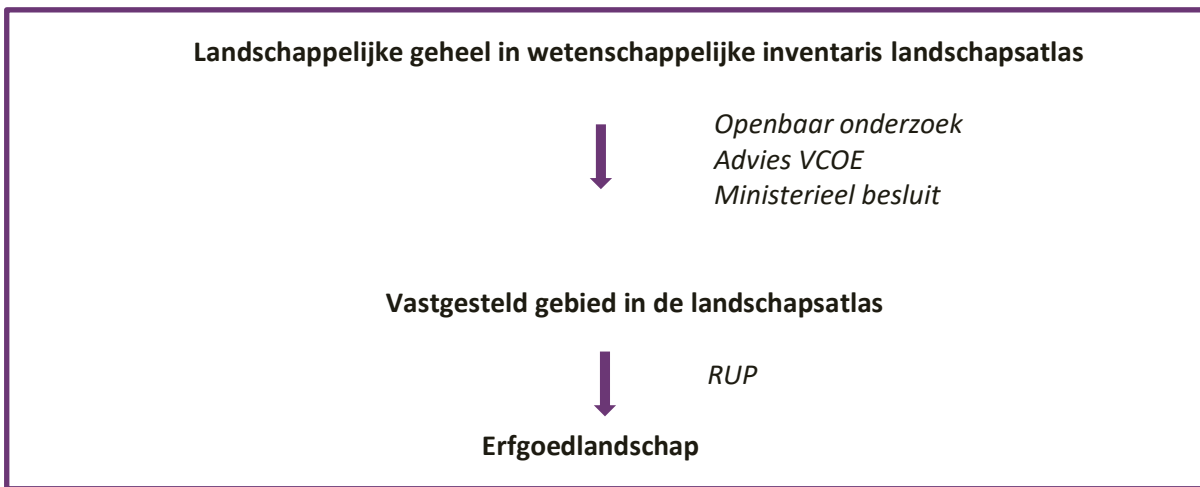
Alle overheden vielen na de aanduiding onder de zorgplicht voor eigen werken en handelingen. Er werd er in deze periode door verschillende vergunningsverleners in sommige gevallen inhoudelijk advies gevraagd aan de administratie bevoegd voor onroerend erfgoed in functie van stedenbouwkundige aanvragen in deze gebieden.

2.3 VASTSTELLEN LANDSCHAPSATLAS 2013-2021

2.3.1 Procedure en inhoud

Met het Onroerenderfgoeddecreet¹⁴ kwam er een einde aan de aanduiding van de ankerplaatsen in zijn toenmalige vorm. De term ‘ankerplaats’ verdween uit de regelgeving en werd vervangen door ‘opname in de vastgestelde landschapsatlas’, in de wandelgangen ook wel ‘vaststelling van de landschapsatlas’, of ‘vaststelling van landschapsatlasrelicten’ genoemd. Bij de erfgoedobjecten spreken we tegenwoordig niet meer over ‘ankerplaatsen’ maar over ‘landschappelijke gehelen’. De ‘landschapsatlas’ wordt op een gelijklopende wijze als de andere erfgoedinventarissen vastgesteld door Onroerend Erfgoed. Het ministerieel besluit tot vaststelling wordt ondertekent door de minister bevoegd voor onroerend erfgoed.

Figuur 2: De procedure uit het Onroerenderfgoeddecreet in een overzicht.

2.3.1.1 Inhoud vaststellingsdossier

Een gebied uit de landschapsatlas kan dus sinds het Onroerenderfgoeddecreet opgenomen worden in de vastgestelde ‘landschapsatlas’. In het decreet wordt beschreven welke gegevens hiervoor noodzakelijk zijn:

Artikel 4.1.6.

De vastgestelde inventarissen bevatten over elk onroerend goed dat erin opgenomen is minstens de volgende gegevens :

- 1° een plan waarop het onroerend goed nauwkeurig wordt aangeduid;*
- 2° de benaming van het geïnventariseerde onroerend goed;*
- 3° een beschrijving op basis van de erfgoedkenmerken.*

Het inhoudelijke dossier is afgestemd op de gegevens van de erfgoedinventaris, waaronder een uitgebreide inhoudelijke beschrijving. De vaststellingsprocedure in het Onroerenderfgoeddecreet bracht met zich mee dat er geen ‘inhoudelijk dossier’ (inclusief een visie op de ruimtelijke doorvertaling) meer opgemaakt wordt. De erfgoedkenmerken en -waarden worden nog steeds vermeld in de vaststellingsbesluiten. Dit maakt dat er op het moment van vaststellen nog geen

¹⁴ Onroerenderfgoeddecreet, art. 12.3.15.

sectorale voorbereiding is op een later ruimtelijk uitvoeringsplan. Deze doorvertaling gebeurt later. Op het moment dat er een RUP wordt gemaakt vraagt de ruimtelijk planner (van de plannende overheid of van het studiebureau dat opdrachthouder is) deze insteek. Of dit invloed heeft op de doorvertaling van de erfgoedkenmerken en -waarden is nog niet onderzocht.

2.3.1.2 Bekendmaking vaststelling bij overheden

In de procedure binnen het Landschapsdecreet tot het aanduiden van de ankerplaatsen kregen de overheden van Onroerend Erfgoed een uitnodiging om advies te geven tussen de voorlopige en definitieve vaststelling (zie 2.2.1.2). Door de nieuwe procedure voor het vaststellen van de landschapsatlas binnen het Onroerenderfgoeddecreet vervalt deze formele vraag tot advies. Daardoor worden de overheden niet meer rechtstreeks op de hoogte gebracht van de decretaal vastgelegde communicatie voor bekendmaking van deze vaststellingsprocedures (namelijk een kennisgeving in het Belgisch Staatsblad en in drie dagbladen).

Doordat er geen formeel schrijven is aan alle overheidsinstanties zijn ze minder geïnformeerd over de rechtsgevolgen rond de zorg- en motiveringsplicht en de mogelijkheden rond het doorvertalen van een vastgesteld gebied in de landschapsatlas tot een erfgoedlandschap. De gemeenten zijn wel op de hoogte gezien ze het openbaar onderzoek mee organiseren.

2.3.1.3 Openbaar onderzoek

Eén van de veranderingen ten opzichte van het Landschapsdecreet is dat de vaststelling van de inventarissen wordt onderworpen aan een openbaar onderzoek¹⁵. Onroerend Erfgoed organiseert dit in samenwerking met de gemeenten. Het openbaar onderzoek wordt aangekondigd op verschillende manieren, waaronder een publicatie in minstens drie dagbladen die in het Vlaams Gewest worden verspreid. Iedereen kan opmerkingen over feitelijkheden inbrengen tijdens het openbaar onderzoek.

Er zijn enkel voor administratieve overheden rechtsgevolgen gekoppeld aan het vastgesteld onroerend erfgoed; namelijk de zorg- en motiveringsplicht. Voor particulieren, bedrijven, ... of voor vergunningen voor 'derden' geldt deze zorgplicht niet.

Als er een RUP volgt waar het vastgestelde gebied wordt doorvertaald naar een erfgoedlandschap heeft het brede publiek opnieuw een mogelijkheid tot inspraak via het openbare onderzoek van het RUP. Het eerdere openbaar onderzoek bij de vaststelling (wat dan onder meer de sectorale voorbereiding op een RUP is) lijkt hierdoor een dubbele stap, gezien er bij het RUP sowieso een openbaar onderzoek is.

2.3.2 Rechtsgevolgen

2.3.2.1 Aanpassing verplichting doorvertaling naar erfgoedlandschap

Een doorvertaling naar een erfgoedlandschap is sinds het Onroerenderfgoeddecreet niet meer aan een verplichte afweging bij de opmaak van een RUP onderworpen. Het is nu een vrijblijvende mogelijkheid. Idealiter wordt nog steeds geëvalueerd of de doorvertaling van de erfgoedwaarden en

---

¹⁵ Onroerenderfgoeddecreet, art. 4.1.3.

-kenmerken aangewezen is. Het Landschapsdecreet verplichtte bij elk RUP expliciet de doorvertaling af te wegen en te motiveren¹⁶.

2.3.2.2 Overgang naar het Onroerendergoeddecreet en gelijkstelling met onroerendergoedrichtplannen

Een overgangsbepaling in het Onroerendergoeddecreet (2013)¹⁷ voorzag dat alle 70 ankerplaatsen die volgens het Landschapdecreet (1996) waren aangeduid, gelijkgesteld werden met een vaststelling in de landschapatlas en ook met een onroerendergoedrichtplan (OERP). Voor latere vaststellingen geldt deze gelijkstelling met een richtplan niet. Deze zijn wel ‘vastgesteld’, maar zijn geen ‘onroerendergoedrichtplan’.

De 70 in het Landschapdecreet (1996) aangeduide ankerplaatsen worden dus ook beschouwd als een onroerendergoedrichtplan, een volledig nieuw instrument dat in het Onroerendergoeddecreet voor de eerste maal beschreven wordt:

- Een onroerendergoedrichtplan biedt onder andere op basis van de gegevens die opgenomen zijn in een inventaris vanuit de erfgoedwaarden een **visie op de toekomstige ontwikkeling** van de betrokken onroerende goederen binnen het thema of gebied, verduidelijkt de **aandachtspunten** uit het onroerendergoedbeleid en **formuleert beheers- en ontwikkelingsdoelstellingen**.
- De onroerendergoedrichtplannen zijn de **sectorale voorstellen voor inrichtingsplannen en ruimtelijke uitvoeringsplannen**.
- Aan een onroerendergoedrichtplan kan **een actieprogramma** worden gekoppeld. De Vlaamse Regering kan daarvoor de nadere regels bepalen. De Vlaamse Regering verbindt er zich toe een actieprogramma uit te voeren.
  - Een actieprogramma onroerend erfgoed somt de instrumenten en middelen op die ter beschikking staan van de administratieve overheden en die vanuit onroerendergoeddoogpunt nuttig of noodzakelijk zijn om **de toekomstvisie, aandachtspunten en beheersdoelstellingen uit het onroerendergoedrichtplan te verwezenlijken**.

Het deel van het inhoudelijke dossier bij de ‘aanduiding’ dat over de toekomstige ruimtelijke vertaling en visie op de ankerplaats, de kansen, knelpunten en aandachtspunten en de gewenste planologische afstemming gaat, beschouwen we als het OERP. Deze OERP’s bevatten de ruimtelijke visie vanuit de sector Onroerend Erfgoed op deze landschappen, onder meer in functie van de inhoudelijke insteek bij ruimtelijke uitvoeringsplannen.

Door de gelijkstelling met een onroerendergoedrichtplan is het mogelijk om voor deze 70 gebieden een actieprogramma op te maken. Tot nu toe is er geen initiatief genomen om aan (één van) deze 70 geografische OERP’s¹⁸ een actieprogramma te koppelen, om zo uitvoering te geven aan de toekomstvisie, aandachtspunten en beheersdoelstellingen. Het actieprogramma moet worden goedgekeurd door de Vlaamse Regering. De visie van een OERP wordt in principe participatief en

---

¹⁶ Landschapsdecreet, art. 26 en 27.

¹⁷ Onroerendergoeddecreet art. 12.3.15: “De ankerplaatsen definitief aangeduid overeenkomstig het decreet van 16 april 1996 betreffende de landschapzorg worden beschouwd als een vaststelling van de landschapatlas als vermeld in hoofdstuk 4 van dit decreet en als onroerendergoedrichtplannen als vermeld in hoofdstuk 7 van dit decreet. Voor die ankerplaatsen geldt de motiverings- en zorgplicht, vermeld in artikel 4.1.9 van dit decreet”.

¹⁸ Dit type OERP is gericht op een specifiek gebied en is in die zin een geografisch OERP. Enkele nieuwe OERP’s zijn thematisch van aard en hebben vaak een regio of gebied waar de visie en maatregelen specifiek aan getoetst worden. Dit zijn eerder ‘thematische OERP’s’.

transversaal opgemaakt, met inspraak van de verschillende sectoren. Het instrument OERP zoals het nu wordt toegepast bestond op dat moment nog niet.

De doorwerking op het terrein van deze 70 OERP's is er momenteel niet. Het statuut van OERP biedt echter wel kansen om aan transversale landschapszorg te doen, onder meer met de ervaringen met de actueel lopende thematische OERP's rond hoogstamboomgaarden, mergelgroeven en landgoederen.

2.4 BEGRIPSVERWARRING

In het onderzoeksrapport over de historiek van de inventarissen werd aangehaald dat de naamwisseling een knelpunt is die een goede kennis over het traject vaststelling landschapsatlas-tot-erfgoedlandschap hindert¹⁹:

De benaming “ankerplaats” was en is goed gekend in het werkveld, maar ze riep tegelijkertijd ook veel vragen op. Doordat de term in het Onroerenderfgoeddecreet niet meer opgenomen is, is de benaming op de inventariswebsite aangepast naar “landschapsatlasrelict”, vergelijkbaar met bijvoorbeeld een bouwkundig relict. Deze nieuwe naamgeving riep weer andere vragen op, terwijl de benaming “ankerplaats” intern nog steeds gangbaar bleef. Mensen die minder vertrouwd zijn met het onderwerp zijn soms het spoor bijster door de naamswijzigingen.

Tegenwoordig spreken we over ‘een gebied dat is vastgesteld in de landschapsatlas’. In de inventariswebsite is de benaming nu een ‘landschappelijk geheel’ en niet meer een ‘landschapsatlasrelict’.

2.5 NUMERIEKE EVOLUTIE VASTSTELLINGEN

De opname van de gebieden in de vastgestelde landschapsatlas²⁰ gebeurt individueel. We zien een vertraging van het aantal vaststellingen per jaar sinds 2015.

Er is één vaststellingsbesluit (ministerieel besluit) per gebied dat wordt vastgesteld. In de periode 2007-2014 lag het aantal vaststellingen hoog. Er werden tussen de 5 en 12 gebieden per jaar vastgesteld. Vanaf 2015, het jaar waarin het Onroerenderfgoeddecreet in werking trad, vertraagde het tempo van de vaststellingen significant. In de periode 2015-2020 werden gemiddeld 2,5 gebieden in de landschapsatlas per jaar vastgesteld. In de periode daarvoor lag het gemiddelde op 8,25 vastgestelde gebieden per jaar²¹.

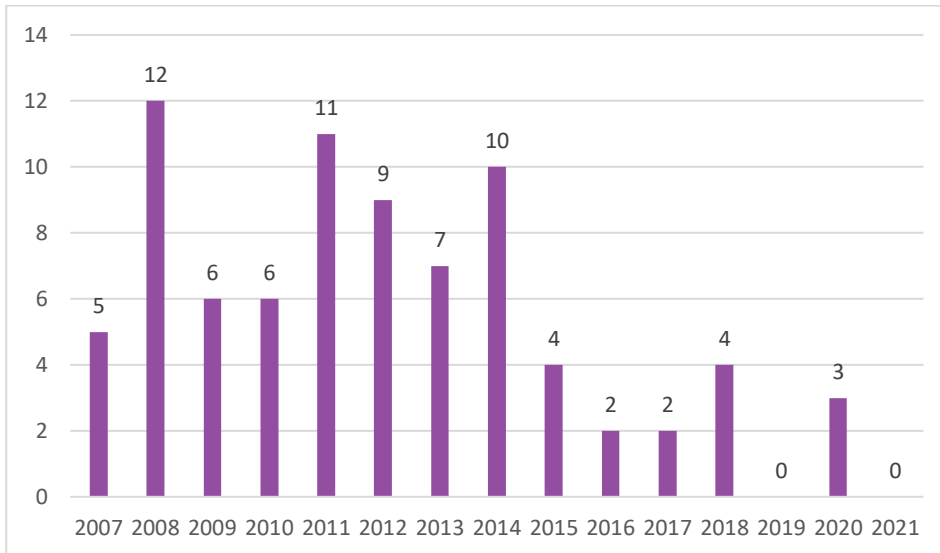
¹⁹ De Haan A. en Vanmaele N. 2021: *Inventariseren van landschappelijk erfgoed in Vlaanderen Historiek, methodologie, doelstellingen en resultaten*: Hiaten en knelpunten, p. 41.

²⁰ Zie hoofdstuk 13 bijlage 1 voor de tabel met vaststellingen.

²¹ In het najaar van 2021 zijn er nog enkele gebieden vastgesteld na het afsluiten van de data-analyse. Deze worden in dit rapport niet meegenomen.

Figuur 3: Aantal gebieden per jaar dat is opgenomen in de vastgestelde landschapsatlas (toestand 1/10/2021, later in 2021 zijn nog twee gebieden vastgesteld)

Welke factoren hier meespelen is niet volledig onderzocht. De oorzaak van de terugval in het vaststellingstempo moet enerzijds gezocht worden in aangepaste vaststellingsprocedure sinds het onroerend erfgoeddecreet en anderzijds in het tragere tempo bij de opmaak van de RUP's. Ook werd er met het Onroerenderfgoeddecreet door het agentschap Onroerend Erfgoed opnieuw meer ingezet op 'klassieke' landschapsbeschermingen. Na de inwerkingtreding van het Onroerenderfgoeddecreet werden bijna alleen nog gebieden vastgesteld waar er duidelijke intenties waren door plannende overheden om via een RUP de erfgoedwaarden door te vertalen tot een erfgoedlandschap.

2.5.1 Dekkingsgraad vaststelling landschapsatlas

De landschapsatlas is na 15 jaar voor 40 % (in oppervlakte) vastgesteld. De 70 ankerplaatsen die tussen 2007 en 2014 werden vastgesteld hebben een gemiddelde oppervlakte van 1405 ha. De elf gebieden in de landschapsatlas die tussen 2015 en 2020 werden vastgesteld, hebben een gemiddelde oppervlakte van 863 ha. Bij de ankerplaatsen uit de periode 2007-2014 zitten heel grote gebieden die soms het gevolg zijn van het samenvoegen van meerdere ankerplaatsen, bijvoorbeeld de 'Moervaartdepressie' of het 'Schelde-Leie interfluvium tussen Waregem, Kruishoutem en Oudenaarde'. Door de actualisaties (ook van sommige niet-vastgestelde gebieden in de landschapsatlas) groeide de oppervlakte van gebieden in de landschapsatlas van 16,25 % van het Vlaamse grondgebied in 2001 tot ongeveer 20 % in 2020²². Van de totale oppervlakte van Vlaanderen is 8,1 % vastgesteld in de landschapsatlas, en is 11,9 % opgenomen als 'landschappelijk geheel' in de erfgoedinventaris, maar niet vastgesteld en dus zonder rechtsgevolgen. De landschapsatlas is, in tegenstelling tot de inventaris van het bouwkundig erfgoed, niet gebiedsdekkend vastgesteld.

2.5.2 Aanleiding voor vaststelling

Vanaf 2015 wordt er meer vraag-gestuurd vastgesteld door het agentschap Onroerend Erfgoed. De vaststellingen gebeuren in functie van een RUP-initiatief (van gemeenten, provincies of Vlaamse overheid) of in functie van een belangrijk (master)plan of ruimtelijk initiatief door één van de verschillende bestuursniveaus.

²² DE HAAN A. & VANMAELE N. 2021: *Inventarissen van landschappelijk erfgoed in Vlaanderen*.

Er kan op vraag van de drie bestuurlijke niveaus overgegaan worden tot het vaststellen van een gebied in de landschapsatlas in functie van een RUP met daarin een erfgoedlandschap: het Vlaamse gewest, de provincies en de lokale besturen (steden en gemeenten). Er zijn weinig gemeenten of provincies die aangeven dat ze een vaststelling willen in functie van dit proces.

Het agentschap Onroerend Erfgoed stemt de vaststelling van de landschappelijke gehelen voornamelijk af op de planning van gebieden waar een AGNAS-RUP (afbakening van de gebieden van de natuurlijke en agrarische structuur) wordt opgemaakt door het Departement Omgeving. In 2009 werd de ruimtelijke visie op landbouw, natuur en bos in dertien buitengebiedregio's afgeklopt. Deze visie had als doel de in het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen (RSV) voorziene uitbreiding van natuur- en bosgebieden aan te pakken. De initiële doelstelling vanaf 2010 was om een RUP op te maken voor alle gebieden die in de regio-actieprogramma's werden opgelijst²³. Hiervoor rekende men op een termijn van enkele jaren. Het proces verloopt in de praktijk trager dan voorzien. Voor enkele RUP's ligt het proces stil door een gebrek aan maatschappelijk draagvlak voor de realisatie van bijkomende natuur- en bosgebieden. Als het RUP niet wordt afgewerkt, ligt ook de doorvertaling tot erfgoedlandschap stil. Dit is bijvoorbeeld het geval voor Maldegemveld²⁴ en Ieperboog-Zuid²⁵.

Elk jaar maakt het coördinatieplatform (C-AGNAS) een planning op in uitvoering van deze opgave. Het agentschap Onroerend Erfgoed is vertegenwoordigd in C-AGNAS. Dit coördinatieplatform plant via het 'gebiedsgericht programma' de opstart van de RUP-processen²⁶. Daarnaast heeft Onroerend Erfgoed een vaste vertegenwoordiger in het planningsteam dat inhoudelijk instaat voor de opmaak van deze buitengebied-RUP's.

Als in een gebied waar een RUP wordt opgemaakt een niet-vastgesteld gebied in de landschapsatlas ligt, start het agentschap Onroerend Erfgoed het vaststellingproject op. Voorwaarde is dat de vaststelling afgerond is voordat het RUP definitief wordt vastgesteld. Op het moment van de vaststelling van het RUP moet het proces van vaststelling definitief afgerond zijn (ondertekend ministerieel besluit tot vaststelling). Hiervoor liepen in 2021 bijvoorbeeld de vaststellingen van 'Herkenrodebos en het kasteel van Stevoort', 'Meetkerkse Moeren, 'Poldergebied rond Houtave en overgang naar de zandstreek' en 'Muziekbos-Koekamerbos'.

Gemiddeld is de komende tijd maar één à twee vaststellingen per jaar te verwachten ter voorbereiding van een AGNAS-RUP. De jaarlijkse vraag naar vaststellingen van de landschapsatlas ligt hierdoor laag. Het vaststellen van een gebied in de landschapsatlas in een gebied waar een AGNAS-RUP wordt gepland, is een afspraak die vlot loopt. Doordat er een vaste vertegenwoordiging is in het AGNAS-planningsteam kunnen de nodige vaststellingsprocedures tijdig worden ingepland. Tegelijk loopt de inhoudelijke sectorale input voor het RUP.

Vóór 2015 werd er onder meer in functie van RUP's vastgesteld, maar het gebeurde ook bij gebieden waar niet direct een RUP op de planning stond, vaak waren dit grote gebieden. Dit had als doel de integrale landschapszorg te stimuleren of stond in functie van de andere rechtsgevolgen (zorgplicht). Bij de toelichtingsvergaderingen bij de vaststellingen vóór 2015 werden alle adviserende instanties uitgenodigd. Hierbij werden de mogelijkheden van het instrument verduidelijkt aan de lokale planners, wat mogelijk de doorvertaling ervan stimuleerde.

---

²³ <https://omgeving.vlaanderen.be/planningsprocessen-voor-landbouw-natuur-en-bos> (geraadpleegd op 04 oktober 2021).

²⁴ <https://omgeving.vlaanderen.be/rup-maldegemveld> (geraadpleegd op 04 oktober 2021).

²⁵ <https://omgeving.vlaanderen.be/rup-ieperboog-zuid> (geraadpleegd op 04 oktober 2021).

²⁶ <https://omgeving.vlaanderen.be/planningsprocessen-voor-landbouw-natuur-en-bos> (geraadpleegd op 04 oktober 2021).

3 DOELMATIGHEID RECHTSGEVOLGEN VASTGESTELDE LANDSCHAPSATLAS

We onderzoeken hieronder de doelmatigheid van de rechtsgevolgen van de vastgestelde landschapsatlas. We gaan na of het vaststellen van de landschapsatlas, via de daaraan gekoppelde de rechtsgevolgen, een positief effect heeft op het behoud van de erfgoedwaarden. De vastgestelde landschapsatlas heeft drie rechtsgevolgen:

- Zorg- en motiveringsplicht
- Advies in planprocedures
- Informatieplicht

3.1 ZORG- EN MOTIVERINGPLICHT VOOR ADMINISTRatieve OVERHEDEN

De doelmatigheid van dit rechtsgevolg werd behandeld in het eindrapport ‘Analyse van de doelmatigheid van de rechtsgevolgen van vastgestelde inventarissen onroerend erfgoed - eindrapport’ (Rasschaert W. e.a. 2021). Er zijn geen gegevens beschikbaar om de zorg- en motiveringsplicht verder kwantitatief of kwalitatief te onderzoeken.

In het Landschapsdecreet was bepaald dat in de eigen plannen en verordeningen van administratieve overheden de zorgplicht van toepassing was²⁷. Bij de opmaak van ruimtelijke uitvoeringsplannen was de plannende overheid verplicht de definitief aangeduide ankerplaatsen mee te nemen in de afwegingen. Sinds de inwerkingtreding van het Onroerenderfgoeddecreet op 1 januari 2015 viel de zorgplicht voor overheden bij de opmaak van plannen weg²⁸.

De rechtsgevolgen van de vastgestelde landschapsatlas, namelijk de zorg- en motiveringsplicht, zijn van toepassing op administratieve overheden²⁹, voor eigen werken en activiteiten met directe impact op het geïnventariseerd erfgoed³⁰. De zorg- en motiveringsplicht voor administratieve overheden bij vastgesteld erfgoed geldt niet voor beslissingen die de administratieve overheid neemt over vergunningsaanvragen van derden voor werken aan vastgesteld erfgoed³¹. De aanwezige erfgoedwaarden- en kenmerken kunnen evenwel meegenomen worden in het kader van een ‘goede ruimtelijke afweging’ en zo indirect doorwerken. Volgens de Vlaamse Codex Ruimtelijke Ordening zijn cultuurhistorische aspecten een criterium om de goede ruimtelijke ordening te beoordelen³².

3.2 ADVIES IN PLAN-PROCEDURES

De doelmatigheid van dit rechtsgevolg werd behandeld in het eindrapport ‘Analyse van de doelmatigheid van de rechtsgevolgen van vastgestelde inventarissen onroerend erfgoed - eindrapport’ (Rasschaert W. e.a. 2021). Er geldt een advies van Onroerend Erfgoed bij

---

²⁷ Landschapsdecreet, art. 26.

²⁸ Onroerenderfgoeddecreet art. 4.1.9.

²⁹ Meer info op: <https://www.onroerenderfgoed.be/zorg-en-motiveringsplicht-bij-vastgesteld-erfgoed> (geraadpleegd op 04 oktober 2021).

³⁰ Onroerenderfgoeddecreet, art. 4.1.9.

³¹ Onroerenderfgoeddecreet, art. 4.1.8.

³² VCRO art. 4.3.1, §2.

planningsprocessen. Lokale besturen geven aan waarde te hechten aan de inhoudelijke kennis van het agentschap. Vooroverleg met later informeel inhoudelijk advies wordt aanbevolen³³.

Er is een advies van Onroerend Erfgoed bij de opmaak van een RUP binnen een vastgestelde landschapsatlas. Er wordt in de praktijk echter enkel advies gegeven in de RUP's waarbinnen er beschermd erfgoed valt of waar een RUP een doorvertaling naar een erfgoedlandschap voorziet.

3.3 INFORMATIEPLICHT BIJ EIGENDOMSOVERDRACHT

Er is een informatieplicht bij eigendomsoverdrachten, alhoewel er bij de vaststelling geen rechtstreekse rechtsgevolgen zijn voor (particuliere) eigenaars³⁴. Het onderzoeken in welke mate dit in de praktijk in notariële akten effectief gebeurt en hoe dit verder doorwerkt is niet evident. Welke gevolgen de informatieplicht op het terrein heeft, is moeilijk te onderzoeken. Dit zou bijvoorbeeld kunnen onderzocht worden door te kijken in welke mate dit draagvlak en kennis genereert bij de eigenaars en gebruikers van het gebied. Doordat men weet dat het landschap erfgoedwaarde heeft kan men bijvoorbeeld zorgzamer zijn of bepaalde werken of handelingen anders gaan uitvoeren waardoor de erfgoedkenmerken en -elementen beter bewaard blijven. Bijvoorbeeld bij de locatiekeuze voor nieuwe ontwikkelingen of bij de inpassing van bouwwerken kan men rekening houden met de eigenheid en karakteristieken van het gebied.

We willen erop wijzen dat de informatieplicht eigenaars kan verwarren. Het verschil tussen vaststellen en beschermen is niet altijd duidelijk. Men kan foutief denken dat de eigendom beschermd is. Om de (rechts)gevolgen van de 'informatieplicht bij eigendomsoverdracht' in kaart te kunnen brengen is bijkomend onderzoek nodig.

3.4 BASIS VOOR ERFGOEDLANDSCHAPPEN

Op dit rechtsgevolg wordt in hoofdstuk 5 uitvoerig ingegaan.

---

³³ Rasschaert W. e.a. 2021: *Analyse van de doelmatigheid van de rechtsgevolgen van vastgestelde inventarissen onroerend erfgoed, Eindrapport- Samengevat*, p.10.

³⁴ Onroerenderfgoeddecreet, art. 4.1.11: Iedereen die voor eigen rekening of als tussenpersoon een geïnventariseerd goed, overeenkomstig artikel 4.1.1, verkoopt, verhuurt voor meer dan negen jaar, inbrengt in een vennootschap, een erfpacht of een opstalrecht vestigt of overdraagt of op andere wijze de eigendomsoverdracht met een vergeldend karakter van het goed bewerkstelligt, vermeldt in de onderhandse of authentieke akte dat het onroerend goed opgenomen is in een van de vastgestelde inventarissen, vermeld in artikel 4.1.1, en de rechtsgevolgen die aan de opname verbonden zijn door een verwijzing naar hoofdstuk 4 van dit decreet in de akte op te nemen.

Als de instrumenterende ambtenaar een onderhandse akte in een authentieke akte dient op te nemen, waarbij de eerste niet beantwoordt aan de voorschriften van het eerste lid, dan wijst hij de partijen bij de opmaak van de akte op het eerste lid. De Vlaamse Regering kan de nadere regels voor de informatieplicht bepalen

4 ANDERE GEVOLGEN VAN DE VASTSTELLING VAN DE LANDSCHAPSATLAS

4.1 ADVIEZEN BIJ DE VASTGESTELDE LANDSCHAPSATLAS

De vaststelling van de landschapsatlas voorziet geen formele adviezen van Onroerend Erfgoed in het kader van de verschillende vergunningsprocedures. Sommige vergunningverleners vroegen in de eerste jaren evenwel een inhoudelijk advies in functie van een goede (ruimtelijke) afweging.

Er zijn de afgelopen twintig jaar in totaal 23 adviezen geregistreerd in Bredero, de IT-toepassing van de afdeling beheer van het agentschap Onroerend Erfgoed³⁵. Er zijn ook adviezen die niet in dit systeem werden geregistreerd, bijvoorbeeld omdat ze afgehandeld werden via e-mail. Deze zijn in onderstaande analyse niet meegenomen.

Er kunnen geen conclusies aan de data uit de 23 adviezen gekoppeld worden want de informatie is onvolledig en het aantal adviezen is laag in absolute aantallen. De meeste adviesvragen gingen over werken met impact op het landschap/de omgeving (zeven) en kapvergunningen (zeven). Een minderheid over bouw/verbouw/sloop van een gebouw (drie) en één had betrekking op een functiewijziging of herbestemming. Van deze adviezen was het merendeel gunstig (gunstig (tien) + geen bezwaar (vijf)). Een kleiner aantal, zes in totaal, was gunstig met voorwaarden en slechts twee adviezen waren ongunstig. Binnen de vastgestelde landschapsatlas waren er vier planningsaanvragen waarop een advies verleend werd: een strategisch project en drie plannen voor rioleringsaanleg. Deze werden allemaal gunstig beoordeeld.

4.2 DOORWERKING IN ANDERE PROCESSEN

Een vastgesteld gebied in de landschapsatlas kan onder andere bij locatiekeuzes in andere processen (onrechtstreeks) doorwerken of kan grensstellend werken. De zorg- en motiveringsplicht kan bij ruimtelijke ontwikkelingen bijsturen in de keuze om bepaalde gebieden al dan niet te ontwikkelen. Om hier een beter zicht te krijgen is een gericht onderzoek nodig. Er zijn hierover momenteel geen data beschikbaar.

De vastgestelde landschapsatlas is in sommige gevallen grensstellend voor de afbakening van gebieden waar er hardere ontwikkelingen mogelijk zijn. Zo zijn er RUP's voor de afbakening van het kleinstedelijk gebied die de vaststelling van de landschapsatlas als 'grens' nemen. Op deze manier werkt de vaststelling van de landschapsatlas onrechtstreeks door in de ruimtelijke planning. Bepaalde RUP's nemen de vaststelling als buitengrens voor hun werkingsperimeter. Dit is onder andere het geval bij het RUP Waardamme Centrum³⁶ in Oostkamp, het RUP Grotestraat³⁷ in De Haan of het RUP 'Woonparken'³⁸ in Brugge.

---

³⁵ Zie verder in hoofdstuk 10, tabel 2, p. 74.

³⁶ <https://dsi.omgeving.vlaanderen.be/fiche-detail/d8f47fbb-bf71-4bb5-87be-f9f95299b24d> (geraadpleegd op 7 januari 2022).

³⁷ <https://dsi.omgeving.vlaanderen.be/fiche-detail/97925053-273c-4526-a8d2-f56a80ef0d45> (geraadpleegd op 7 januari 2022).

³⁸ <https://dsi.omgeving.vlaanderen.be/fiche-detail/206c1cfc-04c7-42c4-a756-52d78ee33250> (geraadpleegd op 7 januari 2022).

Figuur 4: Ter hoogte van het kasteel van Male sluit het RUP (oranje gearceerd) aan op het vastgestelde gebied in de landschap atlas 'Maleveld en kasteeldomein van Male'³⁹ (rood gearceerd)

---

³⁹ <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/aanduidingsobjecten/10431> (geraadpleegd op 25 oktober 2021).

5 ANALYSE ERFGOEDLANDSCHAPPEN

De landschapsatlas kent verschillende toepassingen, gaande van wetenschappelijke bron tot het creëren van ‘erfgoedlandschappen’ via de vastgestelde landschapsatlas. De erfgoedlandschappen zijn een andere vorm van landschapsbescherming via de ruimtelijke ordening. Ze staan naast de ‘klassieke’ beschermde cultuurhistorische landschappen en andere beschermingsstatuten uit het Onroerenderfgoeddecreet.

De Europese Landschapsconventie (20 mei 2000) werd door België ondertekend in 2004, en trad op 1 februari 2005 in werking. Het is één van de doelstellingen om in de landschapszorg geïntegreerd te werken. De verschillende beleidsdomeinen moeten hierbij aandacht hebben voor de impact die ze op het landschap hebben. Ook participatie is belangrijk, omdat het publiek, de lokale overheden en de andere belanghebbenden inspraak moeten hebben bij het bepalen en het uitvoeren van het landschapsbeleid⁴⁰.

Op 13 februari 2004 werd het hoofdstuk ‘behoud van erfgoedlandschappen’ toegevoegd aan het Landschapsdecreet. De ankerplaats uit de landschapsatlas werd ruimtelijk verankerd via een integratie in ruimtelijke uitvoeringsplannen (RUP’s). Het doorvertalen van de erfgoedwaarden en -kenmerken van een gebied via grondbestemmingen en stedenbouwkundige voorschriften in het RUP zorgde ervoor dat de in de Europese Landschapsconventie beoogde integratie bereikt werd. Het belangrijkste rechtsgevolg van de vastgestelde landschapsatlas is dat het een basis vormt voor de afbakening van erfgoedlandschappen via RUP’s.

5.1 HOEVEEL ERFGOEDLANDSCHAPPEN ZIJN ER?

In totaal zijn er 45 erfgoedlandschappen⁴¹ gekend, met een totale oppervlakte van 12.750 ha. Ze zijn afgebakend op gewestelijk, provinciaal en gemeentelijk niveau.

In 2020 waren er 35 erfgoedlandschappen geregistreerd in bij de [aanduidingsobjecten](#) in de inventariswebsite, medio 2021 zijn er dus 10 nieuwe aan toegevoegd. Deze opmerkelijke stijging is niet te danken aan veel nieuwe erfgoedlandschappen in 2021, maar is eerder te wijten aan de onderdetectie van erfgoedlandschappen voorheen. Doordat de creatie van een erfgoedlandschap geen eigen instrumentarium is, is het agentschap Onroerend Erfgoed afhankelijk van de melding van de RUP’s met erfgoedlandschappen door de plannende overheid. Niet alle erfgoedlandschappen worden gemeld. Bij een screening⁴² in 2021 zijn er zes gemeentelijke en drie provinciale RUP’s met erfgoedlandschappen teruggevonden die nog niet waren geregistreerd. Twee gemeentelijke RUP’s gingen over hetzelfde gebied. In totaal werden zo acht erfgoedlandschappen toegevoegd aan de inventariswebsite. Eén gewestelijk RUP bleek twee erfgoedlandschappen af te bakenen. Vanaf 1 juni 2018 moeten alle nieuwe plannen van alle bestuursniveaus verplicht worden opgeladen in het DSI-platform⁴³. In welke mate alle oudere gemeentelijke en provinciale RUP’s in het DSI-platform ingeladen zijn (of zullen worden), is niet duidelijk. Er is een ‘tool’ in DSI ingebouwd waarmee de RUP-initiatiefnemer bij het opladen kan aanvinken of er een erfgoedlandschap mee is afgebakend.

⁴⁰ <https://www.onroerenderfgoed.be/blog/internationale-landschapsdag> (geraadpleegd op 7 januari 2022).

⁴¹ Lijst met de erfgoedlandschappen zie bijlage tabel 3.

⁴² Alle gemRUP’s en proRUP’s die overlappen met de vastgestelde landschapsatlas (na datum van vaststellen) zijn individueel overlopen om te kijken of er op het grafisch plan en in de voorschriften een erfgoedlandschap is opgenomen.

⁴³ <https://omgeving.vlaanderen.be/dsi-platform> (geraadpleegd op 4 oktober 2021).

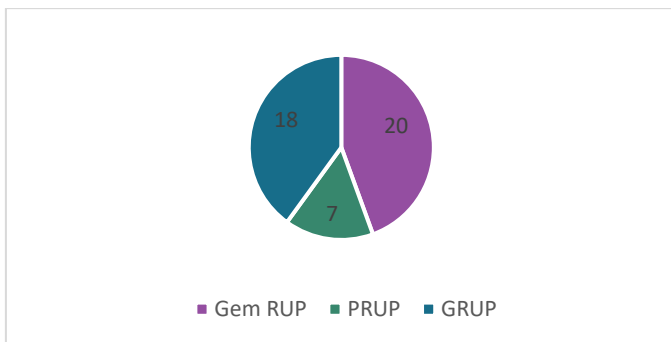

Een vernietiging van een RUP waarin een erfgoedlandschap was opgenomen wil ook zeggen dat het erfgoedlandschap verdwijnt. Dit gebeurde eerder bij een RUP bij Ronse (N60) en één van de RUP's in functie van de Antwerpse Haven.

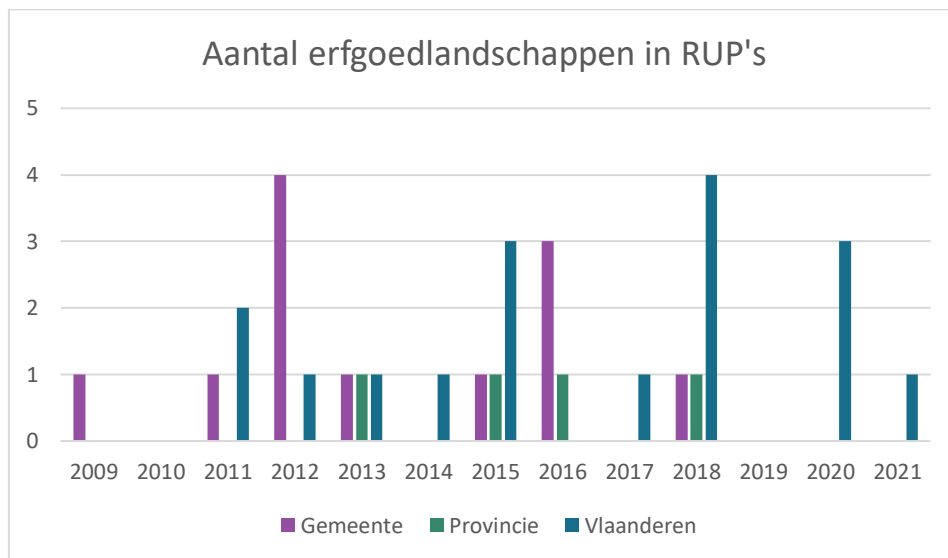
Naast de doorvertaling van de vastgestelde landschapsatlas kunnen sinds het Onroerenderfgoeddecreet ook andere vastgestelde erfgoedinventarissen doorvertaald worden naar een erfgoedlandschap⁴⁴, bijvoorbeeld de inventaris bouwkundig erfgoed. Hiervan zijn tot vandaag geen voorbeelden gekend. Alle erfgoedlandschappen hebben een vastgesteld gebied in de landschapsatlas als basis.

Het Onroerenderfgoeddecreet van 2013 introduceerde de onroerenderfgoedrichtplannen. Bijkomend kunnen dus ook onroerenderfgoedrichtplannen een basis vormen voor erfgoedlandschappen. Er bestaan nu nog geen erfgoedlandschappen op basis van een onroerenderfgoedrichtplan, wellicht omdat dit instrument nog heel jong is.

Er zijn zeventien erfgoedlandschappen via een gewestelijk RUP (gewRUP), zeven erfgoedlandschappen via een provinciaal RUP (proRUP) en twintig erfgoedlandschappen via een gemeentelijk RUP (gemRUP).

Figuur 5: Aantal erfgoedlandschappen per type RUP

Figuur 6: Aantal erfgoedlandschappen per type RUP per jaar

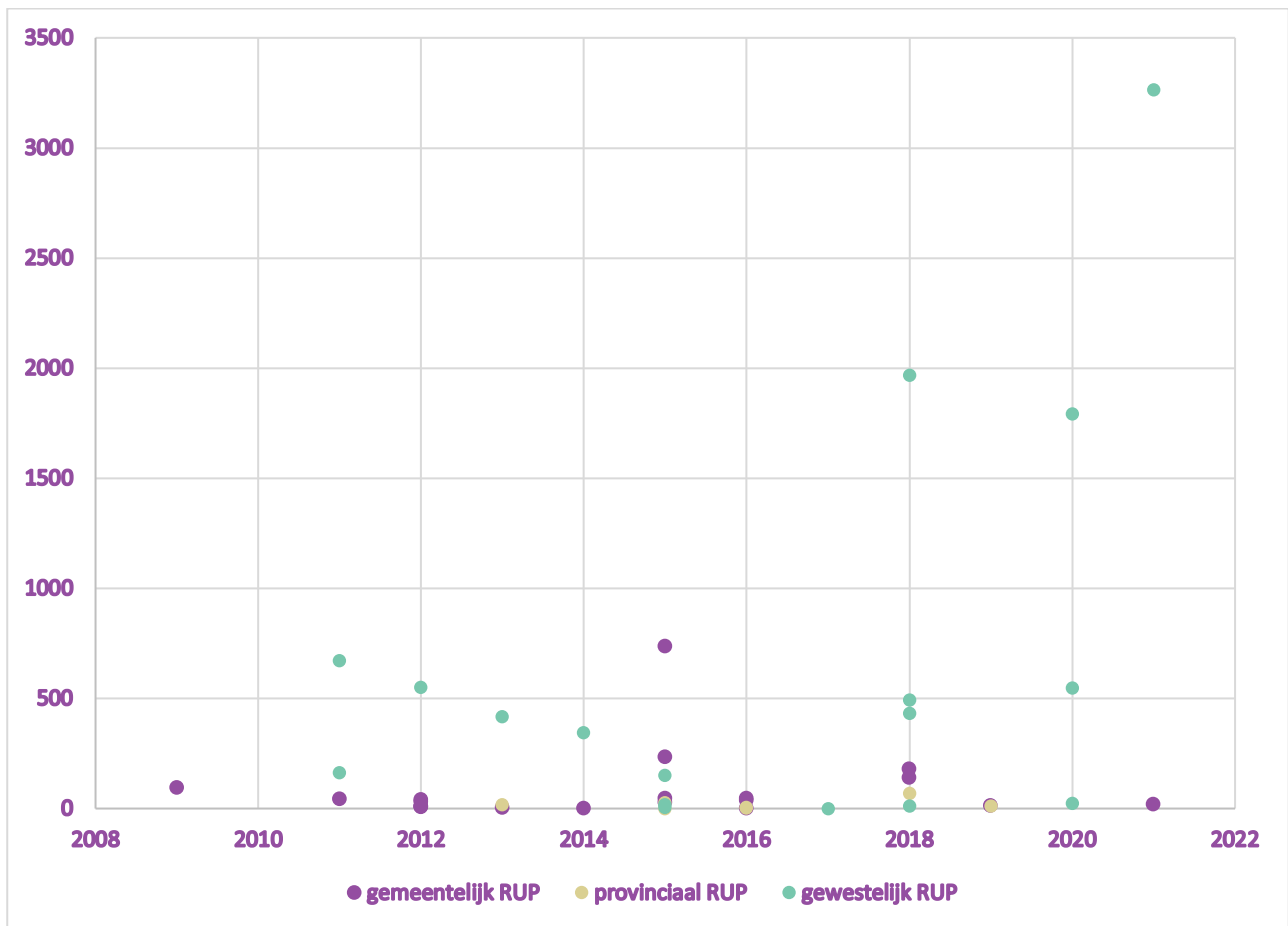
⁴⁴ Onroerenderfgoeddecreet, art. 6.5.1.: Op basis van de onroerenderfgoedrichtplannen, vermeld in artikel 7.1.1, of van een vastgestelde inventaris, vermeld in artikel 4.1.1, kunnen in ruimtelijke uitvoeringsplannen erfgoedlandschappen worden afgebakend.

Er zitten nog enkele gemRUP's en gewRUP's met een erfgoedlandschap in de pijplijn, waarbij het om grote gebieden gaat: gemRUP 'Oude Schelde'⁴⁵, gew-AGNAS-RUP's 'Sint-Lievens-Houtem en Kottembos'⁴⁶ en 'Vinderhoutse bossen, vallei van de Oude Kale en Appensvoorde'⁴⁷. Deze laatste twee zijn in de eerste helft van 2022 rechtsgeldig geworden.

De totale spreiding van de oppervlakte van alle erfgoedlandschappen is erg ruim; tussen de 1 en 3266 ha. De omvang van de gemRUP's is vaak beperkt, vier zijn groter dan 95 ha waarvan de grootste een oppervlakte heeft van 738 ha. De middenmoot is tussen de 10 en 50 ha (11) en vier gebieden zijn kleiner dan 10 ha, de kleinste is 1 ha. De proRUP's variëren van 1 ha tot 70 ha. Vier kleinere proRUP's hebben een erfgoedlandschap tussen de 1 ha en 11 ha. De middenmoot ligt hier bij twee proRUP's met een oppervlakte erfgoedlandschap van 20 en 28 ha. Er is één groter erfgoedlandschap van 70 ha.

De zes kleinere erfgoedlandschappen in gewRUP's hebben een oppervlakte tussen de 1 en 25 ha. De zeven in de middenmoot situeren zich hier tussen de 165 en 672 ha. Drie gewRUP's springen er bovenuit, met oppervlaktes tussen de 1793 en 3266 ha.

Figuur 7: Oppervlaktes van de erfgoedlandschappen per jaar

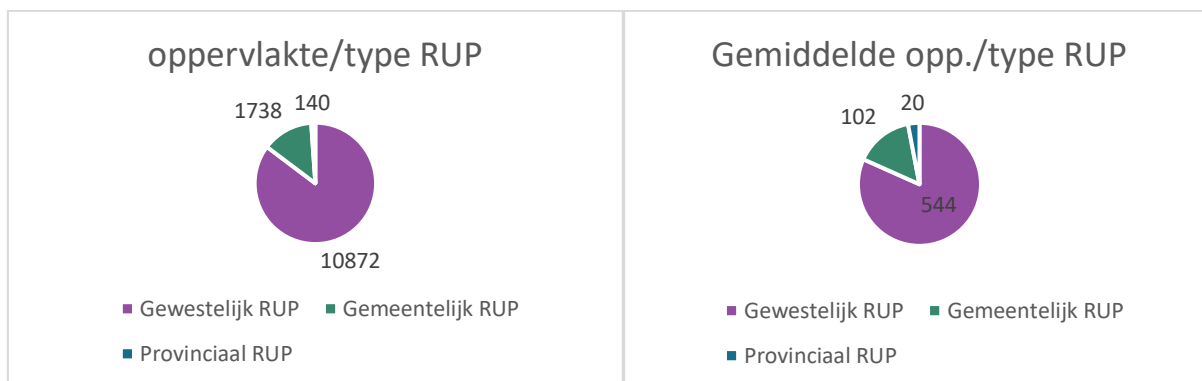
⁴⁵ <https://dsi.omgeving.vlaanderen.be/fiche-detail/6b9653dc-13e2-4ee1-8a17-d5662efaf543> (geraadpleegd op 4 oktober 2021).

⁴⁶ <https://dsi.omgeving.vlaanderen.be/fiche-detail/b360ca93-9468-41ce-8dbd-6adb41fe6523> (geraadpleegd op 4 oktober 2021).

⁴⁷ <https://dsi.omgeving.vlaanderen.be/fiche-detail/fc7c0f23-0cf5-44db-bb4f-ed5ecc751969> (geraadpleegd op 4 oktober 2021).

In eerste instantie zorgen de gewRUP's voor grote erfgoedlandschappen, met een gemiddelde van 544 ha. Bij de gemRUP's ligt dat gemiddelde op 20 ha. De gemRUP's zijn verantwoordelijk voor slechts 1,2 % van de totale oppervlakte erfgoedlandschap maar vormen in aantallen de grootste groep.

Figuur 8: Totale oppervlakte erfgoedlandschap (in ha) per type RUP en gemiddelde oppervlakte erfgoedlandschap (in ha) per type RUP

5.2 WAT IS DE TOTALE DOORLOOPTIJD OM EEN GEBIED UIT DE WETENSCHAPPELIJK LANDSCHAPSATLAS OM TE ZETTEN IN EEN ERFGOEDLANDSCHAP?

De eerste stap is de vraag tot het vaststellen van een gebied uit de landschapsatlas naar aanleiding van de intentie tot het opmaken van een RUP door een gemeente, provincie of het Vlaamse gewest. Wanneer de interne planning gevalideerd is, start het agentschap Onroerend Erfgoed het inhoudelijk onderzoek naar de erfgoedwaarden en -kenmerken en de afbakening van het gebied. Dit onderzoek neemt enkele maanden in beslag. De formele procedure bestaat uit het informeren van de gemeenten, een openbaar onderzoek (60 dagen) georganiseerd door Onroerend Erfgoed in samenwerking met de gemeenten en een advies van de VCOE (30 dagen). De opmerkingen uit beide trajecten worden verwerkt in een definitief voorstel voor vaststelling dat door de minister bevoegd voor onroerend erfgoed wordt getekend. Vanaf dat moment is het gebied definitief vastgesteld en kan het als erfgoedlandschap in een RUP worden verankerd. Op het moment van de plenaire vergadering tot vaststelling van het RUP moet het gebied uit de landschapsatlas definitief zijn vastgesteld om rechtsgeldig erfgoedlandschap te kunnen worden. De volledige doorlooptijd van de procedure vanaf de start van het openbaar onderzoek (60 dagen) tot en met de vaststelling duurt minstens 220 dagen om alle formele stappen te doorlopen.

De opmaak van een RUP met geïntegreerde MER-procedure omvat 8 stappen⁴⁸:

- Stap 0: Voorbereidende fase
- Stap 1: Opmaak startnota en procesnota
- Stap 2: Organisatie van raadpleging publiek en adviesvraag (1e participatiemoment)
- Stap 3: Opmaak scopingnota
- Stap 4: Opmaak voorontwerp-RUP (en effectbeoordelingen): plenaire vergadering of adviesronde
- Stap 5: Opmaak ontwerp-RUP (en effectbeoordelingen): voorlopige vaststelling
- Stap 6: Organisatie openbaar onderzoek (2e participatiemoment)

⁴⁸ <https://www.milieuinfo.be/confluence/display/planmerrup/Stappenplan+opmaak+RUP> (geraadpleegd op 19 oktober 2021).

- Stap 7: Definitieve vaststelling van RUP en finale kwaliteitsbeoordeling effectbeoordelingen

De doorlooptijd van een RUP is daarom al snel meerdere jaren. Er zijn geen actuele cijfers over de doorlooptijd van de verschillende types RUP's. Sinds 1 mei 2017 is er een nieuwe procedure waarbij de plan-MER of plan-m.e.r.-screening beter geïntegreerd wordt in het RUPtraject. Dit heeft als voordeel dat beide procedures in één traject lopen. Cijfers uit 2016 tonen dat de gemiddelde doorlooptijd tussen plenaire vergadering en een definitief goedgekeurd gewRUP 641 kalenderdagen bedraagt, dus zonder het voorbereidend traject. Voor een proRUP was de verbeterde doorlooptijd 279 dagen, voor een gemRUP 290 dagen, ook zonder het voorbereidingstraject van stap 1 tot en met stap 3.

Op het moment van de plenaire vergadering van het RUP moet de landschapsatlas definitief zijn vastgesteld om het erfgoedlandschap rechtsgeldig te maken. Het voorontwerp van het RUP kan samenvallen met de vaststelling van het gebied in de landschapsatlas. Het ganse traject van onderzoek tot vaststelling van een gebied in de landschapsatlas (wat ongeveer één jaar duurt) tot doorvertaling van een vastgesteld gebied in de landschapsatlas naar een erfgoedlandschap komt zo op meerdere jaren te liggen.

In sommige gewRUP's is het RUPproces gestopt voor de definitieve vaststelling ervan wegens het ontbreken van het maatschappelijke draagvlak. In dat geval is er geen doorvertaling naar een erfgoedlandschap.

5.3 STAAT DE PROCEDURELAST IN VERHOUDING TOT HET RESULTAAT?

Tijdens de procedure van het vaststellen is er een openbaar onderzoek. Het openbaar onderzoek wordt aangekondigd⁴⁹:

- 1° een bericht op te hangen in elke gemeente waar een onroerend goed gelegen is, dat opgenomen is in de vast te stellen inventaris;
- 2° een bericht op de website van elke gemeente waar een onroerend goed gelegen is, dat opgenomen is in de vast te stellen inventaris;
- 3° een bericht in het Belgisch Staatsblad;
- 4° een bericht in ten minste drie dagbladen die in het Vlaamse Gewest worden verspreid;
- 5° een bericht op de website van het agentschap.

Onroerend Erfgoed past momenteel de vaststellingsprocedure voor de landschapsatlas selectief toe. Er gebeurt geen persoonlijke kennisgeving aan de zakelijkrechthouders. Dat is procedureel niet voorzien en is ook in overeenstemming met de weinig ingrijpende rechtsgevolgen voor de particulier. De vaststelling van de landschapsatlas leidt niet tot rechtsgevolgen voor de burger (behalve de informatieplicht bij eigendomsoverdracht).

Elk openbaar onderzoek wordt via advertenties in drie dagbladen (kranten) aangekondigd. De kostprijs wordt deels gemilderd door meerdere vaststellingen van de landschapsatlas te combineren in één openbaar onderzoek. Bovendien is het openbaar onderzoek bij vaststelling praktisch dubbelop met het openbaar onderzoek tijdens het RUP.

---

⁴⁹ Onroerenderfgoeddecreet art. 4.1.3.

Het openbaar onderzoek is in het Onroerenderfgoeddecreet opgenomen om alle vaststellingen via een gelijke procedure te behandelen. Voor sommige andere vaststellingen (bijvoorbeeld inventaris bouwkundig erfgoed) gaan de rechtgevolgen verder.

De ankerplaatsen die vroeger zonder openbaar onderzoek definitief zijn aangeduid, maar wel met een ambtelijke adviesronde, zijn via de overgangsbepalingen gelijkgesteld met de vastgestelde landschapsatlas⁵⁰. Bij de opmaak van onroerenderfgoedrichtplannen (OERP's) (eveneens sectorale voorstellen voor inrichtingsplannen en ruimtelijke uitvoeringsplannen), is geen openbaar onderzoek vereist. De belanghebbenden, in eerste instantie de verschillende overheden maar ook het middenveld, worden er betrokken door de participatieve aanpak van de richtplannen.

5.4 TAAKSTELLING ROND RUP'S EN GEWESTPLANBESTEMMINGEN

Als we kijken naar de gewestplanbestemmingen dan valt het op dat meer dan 90 % van de gebieden in de vastgestelde landschapsatlas een agrarische of groene bestemming heeft⁵¹. Als we de militaire gebieden meetellen, deze worden vaak mee als natuurgebied beheerd, dan is meer dan 95 % van de bestemmingen landbouw of natuur of militair. Het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen (RSV) bepaalt dat Vlaanderen bevoegd is voor het afbakenen van de gebieden van de agrarische en natuurlijke structuur (AGNAS). Het is de taakstelling van de Vlaamse overheid om in de buitengebieden met overwegend natuur en landbouwbestemmingen ruimtelijke uitvoeringsplannen te maken. Gemeenten en provincies kunnen verfijnen door bijvoorbeeld het aanduiden van natuurverbingsgebieden en ecologische infrastructuren van bovenlokaal belang (provincies), ecologische infrastructuren van lokaal belang (gemeenten) en het differentiëren van de agrarische gebieden (provincies en gemeenten).

Gemeenten en provincies hebben eigen planningstaken inzake onder meer (zonevreemd) wonen, bedrijventerreinen, en recreatie waarvoor ze RUP's kunnen opmaken. De provincies en gemeenten hebben in minder dan 5 % van de gebieden binnen de vastgestelde landschapsatlas een ruimtelijke planningstaak.

Indien gemeenten of provincies toch zelf een RUP willen maken voor het afbakenen van landbouw-, natuur- of bosgebieden op basis van hun eigen ruimtelijk structuurplan, kan Vlaanderen daarin meegaan. Dit voor zover de planopties niet strijdig zijn met de (hypothese van) gewenste agrarische, natuurlijke en bosstructuur op Vlaams niveau en het om een voorafname gaat in functie van een dringende problematiek die op korte termijn een oplossing vraagt⁵². De gemeente of provincie moet hiervoor een delegatie aanvragen. Er zijn evenwel weinig gemeenten of provincies die hierop inzetten. Mogelijk staan de kostprijs en de complexiteit een regelmatig gebruik van dit instrument door de gemeenten en provincies in de weg. Voor de bestemming van de grote oppervlakten natuur en landbouwgebied wordt vooral richting Vlaamse overheid gekeken.

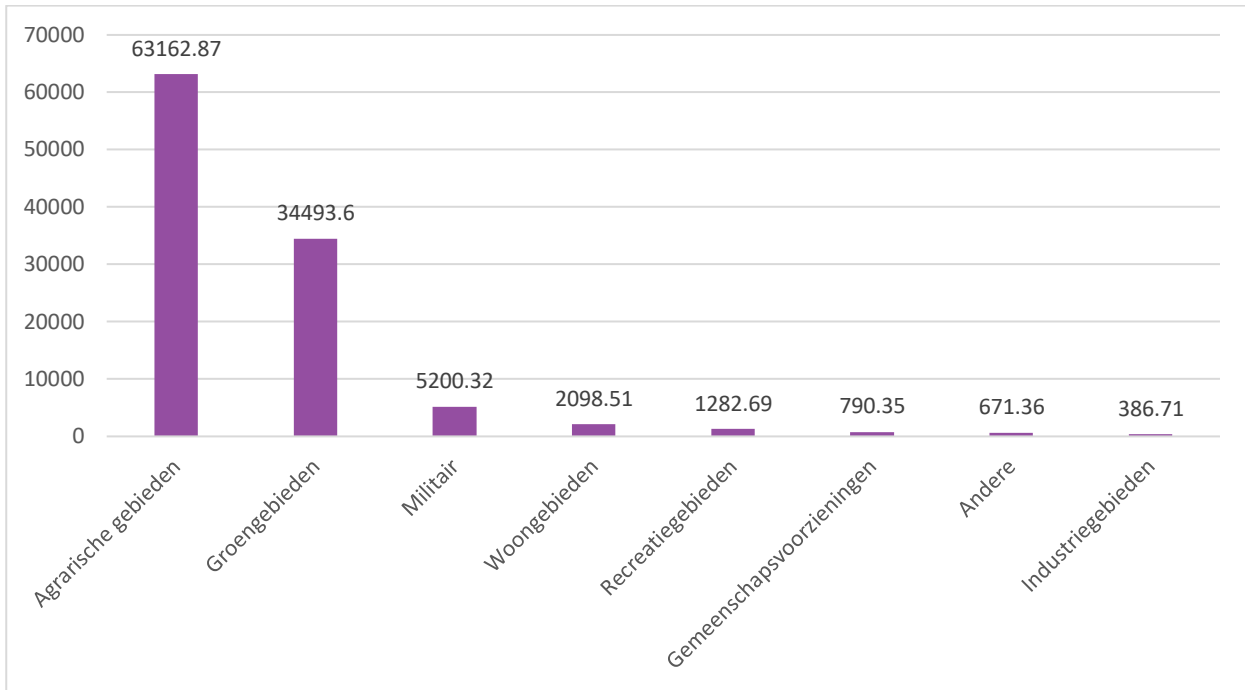
---

⁵⁰ Onroerenderfgoeddecreet art. 12.3.15

⁵¹ We laten de latere RUP's in sommige gebieden hier even buiten beschouwing omdat dit vaak een doorvertaling naar een erfgoedlandschap met zich meebracht.

⁵² <https://omgeving.vlaanderen.be/vaak-gestelde-vragen-over-agnas#relatie01> (geraadpleegd op 27 oktober 2021).

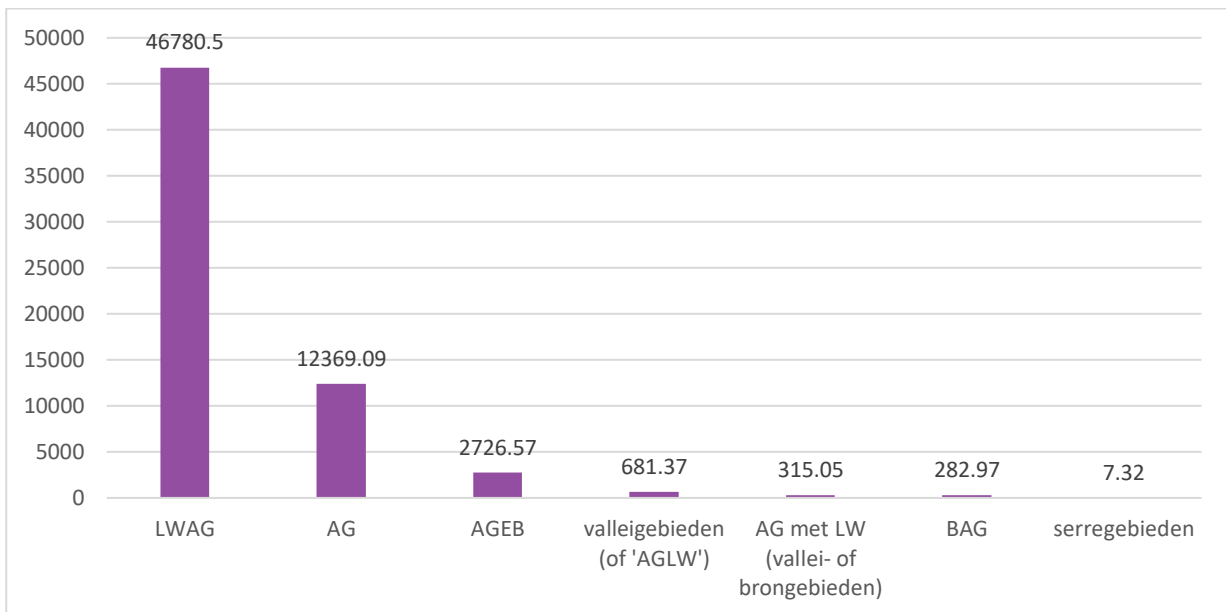

Figuur 9: Oppervlakte gewestplanbestemmingen (in ha) in de vastgestelde landschapsatlas

Als we de agrarisch gebieden, 58,1 % van de vastgestelde landschapsatlas, verder bekijken valt op dat:

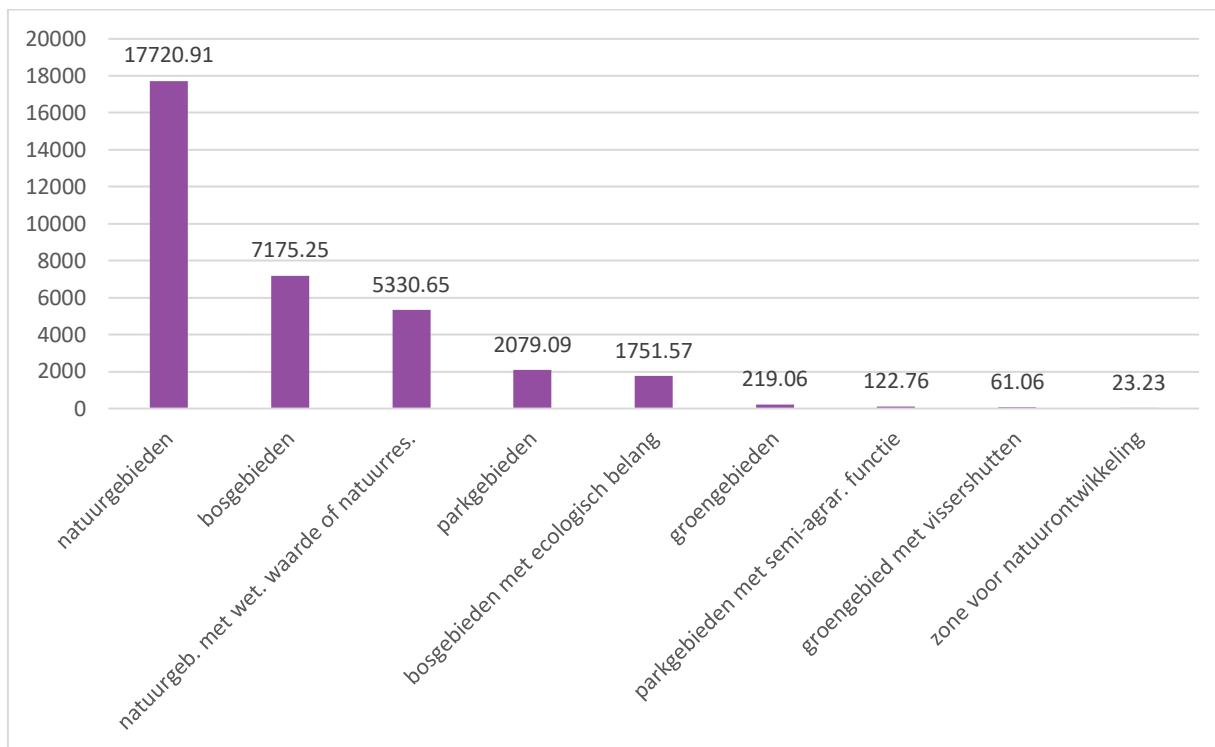
- 74 % van de vastgestelde landschapsatlas ligt in landschappelijk waardevol agrarisch gebied (LWAG).
- Gewoon agrarisch gebied (AG) heeft een aandeel van ongeveer 20 %.
- Een goede 4 % is agrarisch gebied met ecologisch belang (AGEB).
- Valleigebieden (of agrarische gebieden met landschappelijke waarde) beslaan 1,1 %.
- Agrarisch gebied met landschappelijke waarde (vallei-of brongebieden) heeft een aandeel van 0,5 %.
- Bouwvrij agrarisch gebied (BAG) en serregebieden zijn de kleinste categorieën.

Figuur 10: Differentiatie van de landbouwgebieden (in ha) binnen de vastgestelde landschapsatlas

In de groep 'groengebieden', 31,73 % van de vastgestelde landschapsatlas, gaat het voornamelijk over de natuurgebieden (51 %) en bosgebieden (21 %), gevolgd door natuurgebieden met wetenschappelijke waarde of natuurreservaten (15 %), parkgebieden (6 %), bosgebieden met ecologisch belang (5 %), groengebieden (0,6 %), groengebieden met vissershutten en zone voor natuurontwikkeling.

Figuur 11: Differentiatie van de natuurgebieden binnen vastgestelde landschapsatlas

Voor welke gebieden een gemeente of provincie een RUP kan opmaken is beschreven in de respectieve beleidsplannen Ruimte. Gemeenten maken vooral RUP's op voor woongebieden, lokale bedrijventerreinen, ... Provincies hebben bevoegdheden om RUP's op te maken over kleinstedelijke gebieden, recreatiegebieden, economie en bedrijvigheid, stationsomgevingen en weekendverblijven. De potentie van deze 'hardere' gewestplanbestemmingen binnen de vastgestelde landschapsatlas is wel veel lager dan de bestemmingen in de open ruimtegebieden omdat het over veel kleinere oppervlaktes gaat binnen de landschappelijke gehelen.

5.5 REDENEN VOOR OPMAAK VAN RUP

De hoofdreden tot opmaak van een RUP is maar zelden het verankeren van erfgoedwaarden. Meestal ligt een andere ruimtelijke problematiek aan de basis van de opmaak van een RUP, waarbij het erfgoedlandschap kan aansluiten. Dit is zeker zo bij de gewRUP's. Bij gemRUP's zijn er wel RUP's waar erfgoed verankeren de hoofdreden is.

Het grootste deel (in oppervlakte) van de erfgoedlandschappen werd gecreëerd bij de opmaak van een gewRUP. Meestal zijn dit AGNAS-RUP's (elf RUP's) waar het verankeren van het erfgoed een duidelijke nevendoelelstelling is. Enkele gewRUP's werden opgemaakt voor de verankering van oppervlakedelfstof- of grindwinning (vijf RUP's), één werd opgemaakt voor de 'Zeehaven'.

De afbakening van een erfgoedlandschap is niet altijd de afbakening die aan een gebied in functie van bescherming zou gegeven worden. Afhankelijk van de inhoud en het doel van het RUP en de bevoegdheid van de plannende overheid bepaalt men de perimeter van het RUP en het erfgoedlandschap. Meestal is de aanleiding probleem-gedreven. Deze werkwijze zorgt ervoor dat niet noodzakelijk de gebieden met hoogste erfgoedwaarde binnen het vastgestelde landschapsatlas worden omgezet in erfgoedlandschap. Als de hoofd- of nevendoelelstelling van het RUP wel het verankeren van erfgoed is, is de doorvertaling naar erfgoedlandschap vaak het volledig vastgestelde gebied van de landschapsatlas.

De proRUP's waarin een erfgoedlandschap wordt afgebakend (zeven in totaal) kennen ook enkele min of meer vaste types. Drie proRUP's waarin een erfgoedlandschap is afgebakend werden opgemaakt voor de reconversie van weekendverblijven, bij één wordt ook verwezen naar het vrijwaren van de open ruimte als doelstelling en een andere naar de verankering van erfgoed. ProRUP's gaan ook regelmatig om het ruimtelijk verankeren en organiseren van een toeristisch-recreatief centrum (drie RUP's), waaronder een pretpark. Een laatste proRUP is opgemaakt voor de herbesteding van een site, de Citadel van Diest die oorspronkelijk een militaire functie had.

Er zijn twintig gemRUP's opgemaakt, met een diversiteit aan redenen die overal net een ander karakter hebben. Centraal gegeven is het verankeren van bestemmingen. Erfgoed wordt hier meestal als motivatie weergegeven (zestien RUP's) maar in een drietal gevallen is erfgoed een bijkomstigheid en gaat het in het RUP voornamelijk om iets anders (bijvoorbeeld bedrijventerreinen of sportinfrastructuur). Drie van de twintig RUP's vermelden het vrijwaren van de open ruimte als motivatie voor de opmaak. Twee hiervan hebben de grootste omvang van alle gemRUP's, respectievelijk 738 en 235 ha. Twee gebieden hebben een dorpskern als focus. Bij elf gebieden is erfgoed een (belangrijke) motivatie voor de opmaak van het RUP, hoewel het initiatief voor het RUP meestal komt vanuit een wens om bijvoorbeeld gebieden met zonevreemde functies te regelen (vijf RUP's) of een site te (her)bestemmen in functie van toerisme (vier RUP's).

Volgende hoofdcategorieën kunnen als reden voor een RUP met erfgoedlandschap onderscheiden worden:

- erfgoedwaarden en -kenmerken verankeren (hoofd- of nevendoelelstelling),
- een gerealiseerd ruimtelijk knelpunt oplossen of laten uitdoven (bijvoorbeeld recreatiegebied Groen Ursel),
- een nog niet gerealiseerd ruimtelijk bestemmingsknelpunt op het gewestplan oplossen (bijvoorbeeld woonuitbreidingsgebied in Huldenberg of recreatiegebied aan Moervaartdepressie),
- een nog niet gerealiseerd ruimtelijk bestemmingsknelpunt op het gewestplan herlokaliseren (maar daarom het knelpunt niet noodzakelijk oplossen) (bijvoorbeeld golf Palingbeek).

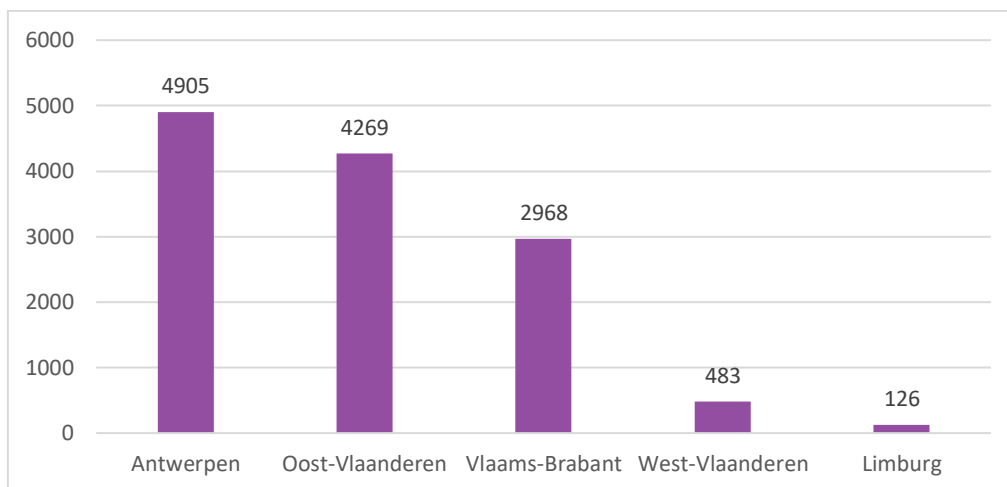
5.6 RUIMTELIJKE SPREIDING ERFGOEDLANDSCHAPPEN

Opvallend is dat de grootste oppervlakte erfgoedlandschappen zich in de provincies Antwerpen, Oost-Vlaanderen en Vlaams-Brabant bevinden. De provincies West-Vlaanderen en Limburg blijven achter. Er is geen verklaring voor deze verschillen. Een doorvertaling van een groot gebied via een AGNAS-RUP heeft echter wel direct een grote impact op de cijfers. Het finaliseren van RUP 'Ieperboog-Zuid'⁵³ zou bijvoorbeeld de oppervlakte in West-Vlaanderen sterk kunnen beïnvloeden. Er is geen direct verband tussen de oppervlakte erfgoedlandschappen per provincie en de oppervlakte vastgestelde landschapsatlas per provincie. Voor Haspengouw zijn er rond 2005 een aantal gewRUP's

⁵³ <https://omgeving.vlaanderen.be/rup-ieperboog-zuid> (geraadpleegd op 04 oktober 2021).

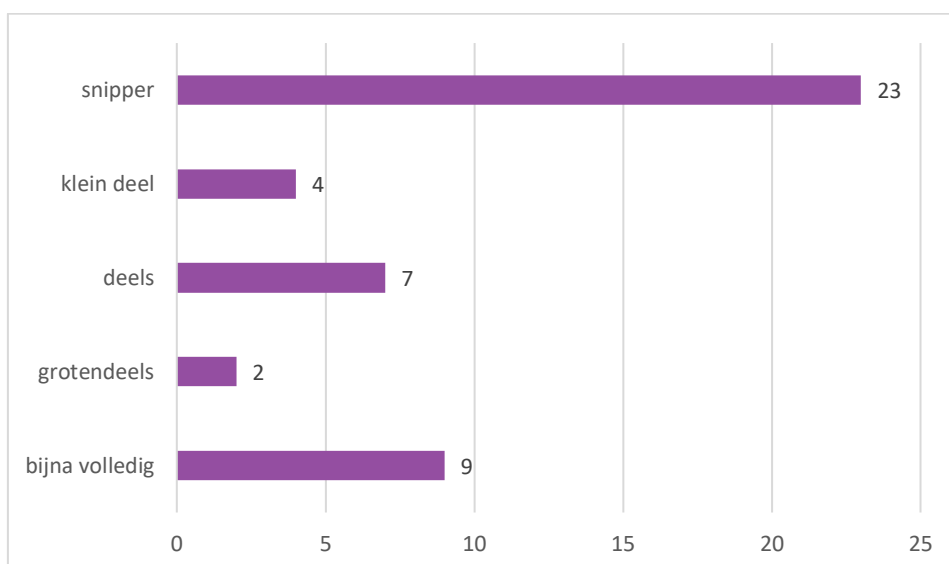
die geen gebieden uit de landschapsatlas doorvertalen omdat ze van voor de wetgeving hierover dateren. Dit is het geval bij het gewRUP 'Jongebos en vallei van de Mombeek van Wintershoven tot Wimmertingen'.

Figuur 12: Oppervlakte van de erfgoedlandschappen per provincie

5.7 WAT IS DE MATE VAN DEKING VAN DE ERFGOEDLANDSCHAPPEN TEN OPZICHTE VAN DE VASTGESTELDE LANDSCHAPSATLAS?

Er zijn erfgoedlandschappen die het resultaat zijn van een (bijna) volledige doorvertaling van de vastgestelde landschapsatlas, andere vastgestelde gebieden zijn maar gedeeltelijk een erfgoedlandschap geworden. In sommige RUP's is maar een snippet van het oorspronkelijke gebied in de vastgestelde landschapsatlas omgezet in een erfgoedlandschap.

Figuur 13: Aantal erfgoedlandschappen per categorie dat de verhouding tussen het erfgoedlandschappen en het oorspronkelijk vastgestelde gebied weergeeft

Categorieën in de verhouding tussen het erfgoedlandschappen en het oorspronkelijk vastgestelde gebied in de landschapsatlas:

- Volledig: volledig of bijna volledig (op een paar percelen na)⁵⁴,
- Grotendeels: ongeveer 2/3 tot 3/4 van de oppervlakte,
- Deels: ongeveer de helft,
- Klein deel: minder dan 1/3,
- Snipper: slechts voor een heel klein stukje van het geheel meegenomen in het erfgoedlandschap.

Als de cijfers per type RUP bekeken worden zijn er verschillen tussen de gemRUP's, de proRUP's en de gewRUP's:

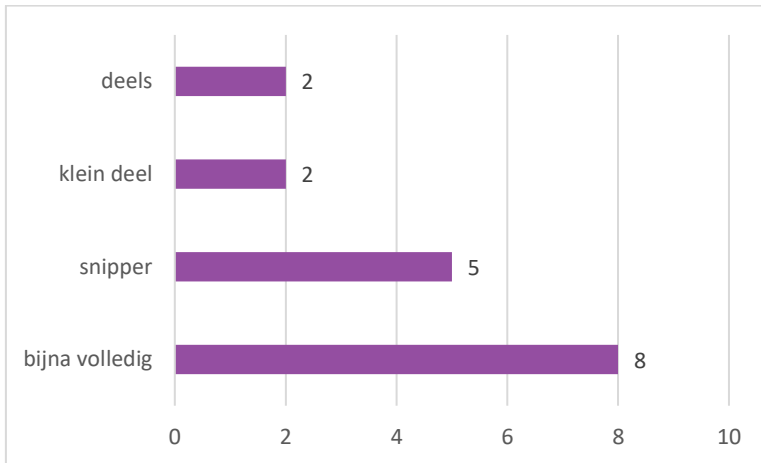
- Twee gemRUP's vertalen het vastgestelde gebied grotendeels door naar een erfgoedlandschap. Het betreft één RUP om de gewenste ruimtelijke structuur te realiseren en één RUP in functie van zonevremde woningen. In vier gevallen wordt in een gemRUP het vastgesteld gebied deels tot erfgoedlandschap omgezet. Het gaat hier op gemRUP's over zonevremde woningen of behoud open ruimte of landschappelijke waarden. In dertien gevallen is het erfgoedlandschap een snipper van het vastgestelde gebied. Het zijn RUP's over het bestemmingen van bebouwde sites, het regelen van zonevremde zaken of het herbestemmen of verankeren erfgoed.
- Bij de proRUP's zijn er vijf erfgoedlandschappen die 'snippers' zijn van het vastgestelde gebied in de landschapsatlas. Het betreft RUP's die handelen over toeristische of recreatieve onderwerpen. Er is één proRUP over een herbestemming van een site met een 'klein deel' overname van gebied.
- Bij de gewRUP's vertalen AGNAS-RUP's in principe het volledige gebied in de landschapsatlas door, maar in sommige gevallen ligt maar een klein deel van het vastgestelde gebied van de landschapsatlas binnen de RUP-perimeter. In die gevallen wordt slechts een deel, klein deel of snipper meegenomen.

GewRUP's over oppervlakedelfstoffenplannen (vijf stuks) nemen vier maal een snipper en één maal een klein deel van het vastgestelde gebied in de landschapsatlas op als erfgoedlandschap. Een RUP over het verankeren van erfgoed binnen de Zeehaven Antwerpen neem het vastgestelde gebied voor een deel mee.

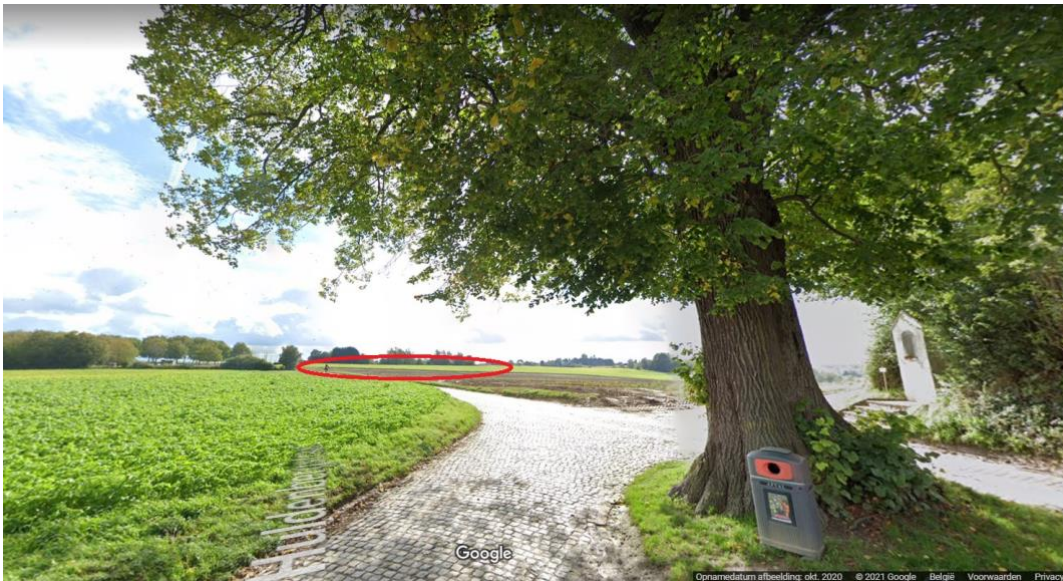
⁵⁴ De verhoudingscategorieën is afhankelijk van de aard en schaal van het RUP. Soms komen er in één vastgesteld gebied in de landschapsatlas meerdere erfgoedlandschappen voor, meestal als kleine delen. Als ze samen het volledige gebied in de landschapsatlas doorvertalen, worden ze als 'bijna volledig' geregistreerd. Dit is zo bij de twee erfgoedlandschappen in de Demer- en Laakvallei).

Figuur 14: GewRUP's: aantal erfgoedlandschappen per categorie dat de verhouding tussen het erfgoedlandschappen en het oorspronkelijk vastgestelde gebied weergeeft

Sommige 'snippers' zijn niet groot in oppervlakte maar lossen wel een ruimtelijk knelpunt op. Bijvoorbeeld door een stuk harde bestemming (bijvoorbeeld woonuitbreidingsgebied) om te zetten in een zachtere bestemming, zoals bouwvrij agrarisch gebied. Dit is bijvoorbeeld het geval in RUP 'Solheide-Nekkedelle'⁵⁵ in Overijse. Ook al is de oppervlakte van het erfgoedlandschap niet groot en is het slechts een klein deel in een groot gebied in de landschapsatlas, zo wordt er toch werk gemaakt van een beter behoud van de landschappelijke kwaliteiten in een belangrijke erfgoedcontext.

Figuur 15: De rode cirkel toont de zone waar het woonuitbreidingsgebied werd omgezet in bouwvrij agrarisch gebied en erfgoedlandschap. Hiermee wordt het open landschap van het Plateau van Duisburg in de omgeving van de beschermde zomerlinde met veldkapel, gelegen op een kruispunt van gekasseide wegen, beschermd via het RUP (beeld: Google)

De volledige opname van een landschappelijk geheel uit de landschapsatlas in een RUP benadert wellicht best de definitie en integrale visie op landschapszorg zoals bepaald in de Europese Landschapsconventie. Het feit dat er vaak maar snippers of delen van het gebied worden doorvertaald, ligt aan de verschillende bevoegdheden omtrent het opstellen van de verschillende soorten RUP's. Sommige RUP's hebben evenwel een kleine oppervlakte en dekkingsgraad maar lossen toch een belangrijk ruimtelijk knelpunt op en hebben zo een positieve bijdrage aan landschapszorg in dat specifieke gebied.

⁵⁵ <https://dsi.omgeving.vlaanderen.be/fiche-detail/0bb5e848-d63d-47cb-9a32-13a4704b7816> (ger. 4 oktober 2021).

5.8 TOENAME ERFGOEDLANDSCHAPPEN VERSUS BESCHERMDE CULTUURHISTORISCHE LANDSCHAPPEN

Het instrument ‘erfgoedlandschap’ zorgt zichtbaar voor een verhoging van het tempo waarop waardevolle landschappen een duidelijk juridisch statuut krijgen.

De oppervlakte beschermd cultuurhistorisch landschap bedraagt 41.468 ha (in 2020)⁵⁶. De toename cultuurhistorisch landschap ⁵⁷ ten opzichte van 2015 is 350 ha. De oppervlakte beschermd cultuurhistorisch landschap is de laatste 10 jaar bijna niet toegenomen. Vooral in de jaren 1970 nam de oppervlakte beschermd cultuurhistorisch landschap sterk toe⁵⁸. Ten opzichte van het ganse grondgebied van Vlaanderen is 0,94 % van de oppervlakte erfgoedlandschap. Het beschermd cultuurhistorisch landschap bedraagt op dit momenteel 2,93 % van de oppervlakte. Samen maken ze 3,78 % van de Vlaamse oppervlakte uit.

	Beleidsjaren	Opp. (ha)	Gem. per jaar
cultuurhistorisch landschap	90	39 987	444,3
erfgoedlandschap	16	12 750	796,9

Figuur 16: Gemiddelde toename van de oppervlakte per jaar per beleidsinstrument

5.9 OVERLAP TUSSEN ERFGOEDLANDSCHAP EN ANDERE TYPES BESCHERMDE ERFGOED

Binnen de erfgoedlandschappen bedraagt de overlap met (vroeger) klassiek beschermd erfgoed (beschermd monument, stads- of dorpsgezicht, archeologische site of cultuurhistorisch landschap) 9,8 %.

Bij de opmaak van een RUP worden binnen de afbakening van het erfgoedlandschap de klassieke beschermingen niet uit de perimeter gesneden. De erfgoedwaarden en hun wettelijke bescherming ervan worden zo bevestigd via het RUP. Een voorbeeld waar dit wel gebeurde is het RUP ‘Vesten’ in Ieper. Het omgekeerde gebeurde in het RUP ‘Kasteeldomein Ravenhof’⁵⁹. Het is niet duidelijk waarom hier niet wordt voorzien in een doorvertaling naar een erfgoedlandschap want inhoudelijk heeft het RUP wel tot doel de erfgoedwaarden van het gebied te bestendigen.

Meestal worden bij de afwegingen voor nieuwe beschermingen als cultuurhistorisch landschap geen erfgoedlandschappen meer onderzocht. Bijvoorbeeld bij de screening van een regio worden de gebieden die erfgoedlandschap zijn of in een RUP-traject zitten buiten de afweging gehouden. In Riemst met de ‘Westelijke valleiflank van de Jeker’ gebeurde dit nog wel bewust, omdat die de erfgoedwaarden van het gebied beter verankerden.

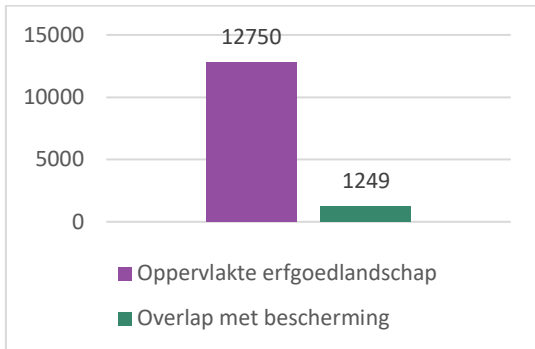
⁵⁶ <https://monitor.onroenderfgoed.be/20.html> (geraadpleegd op 04 oktober 2021).

⁵⁷ De vernietiging op 14 september 2021 door de Raad van State van twee grote beschermde cultuurhistorische landschappen van Voeren werd hier in min gebracht. Deze beschermingen zorgden in het jaar 2018 voor een opmerkelijke stijging van ongeveer 1500 ha. De twee verdwenen beschermingen van Voeren aftrekken maakt dat we nu op 39.987 ha beschermd cultuurhistorisch landschap uitkomen.

⁵⁸ https://www.statistiekvlaanderen.be/nl/beschermd-patrimonium#683_beschermd_cultuurhistorisch_landschappen (geraadpleegd op 04 oktober 2021).

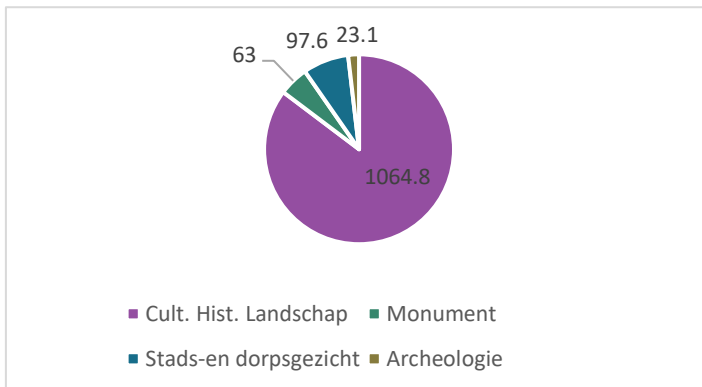
⁵⁹ <https://dsi.omgeving.vlaanderen.be/fiche-detail/f4750c55-b2d0-4259-9ca6-081012461da3> (geraadpleegd op 04 oktober 2021).

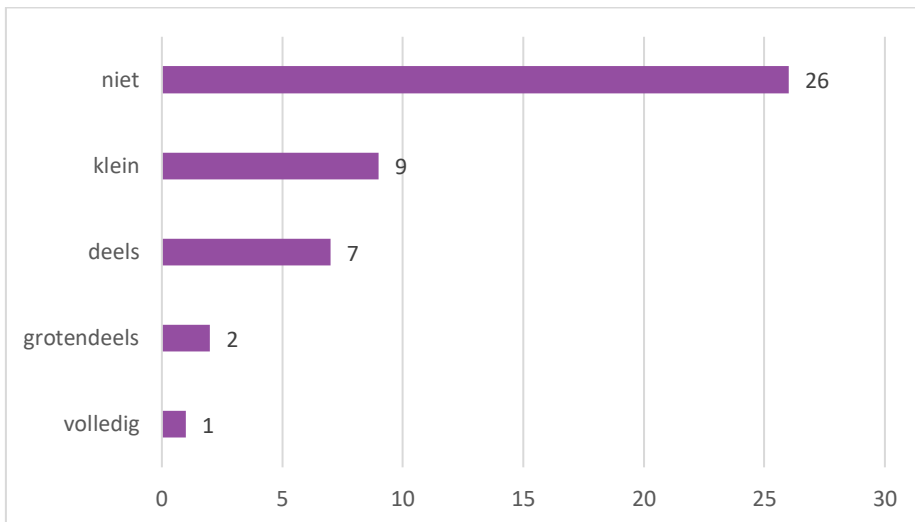

Figuur 17: Ongeveer 10 % van de erfgoedlandschappen is (eerder) via een ander instrument uit het Onroerenderfgoeddecreet beschermd

Ongeveer 10 % van de erfgoedlandschappen (1248,5 ha) is ook beschermd als monument, stads-of dorpsgezicht, cultuurhistorisch landschap of archeologische site. De overlap met beschermd cultuurhistorisch landschap is het grootst: 85,3 %. De overlap met beschermd monumenten bedraagt 5 %, stads-en dorpsgezichten 7,8 % en archeologische sites 1,9 %.

Figuur 18: Overlap tussen erfgoedlandschappen en klassiek beschermd erfgoed (in ha)

Figuur 19: Aantal erfgoedlandschappen per categorie die de mate van ruimtelijke overlap tussen het erfgoedlandschap en de klassieke bescherming weergeeft

In één geval overlapt het erfgoedlandschap volledig met een klassieke bescherming, in twee gevallen is de overlap er grotendeels. In zeven gevallen is de overlap er gedeeltelijk (ongeveer de helft). In negen gevallen is er wel een klein stukje beschermd (bijvoorbeeld een gebouw als monument of dorpsgezicht). In 26 gevallen is er geen overlap met een klassieke bescherming.

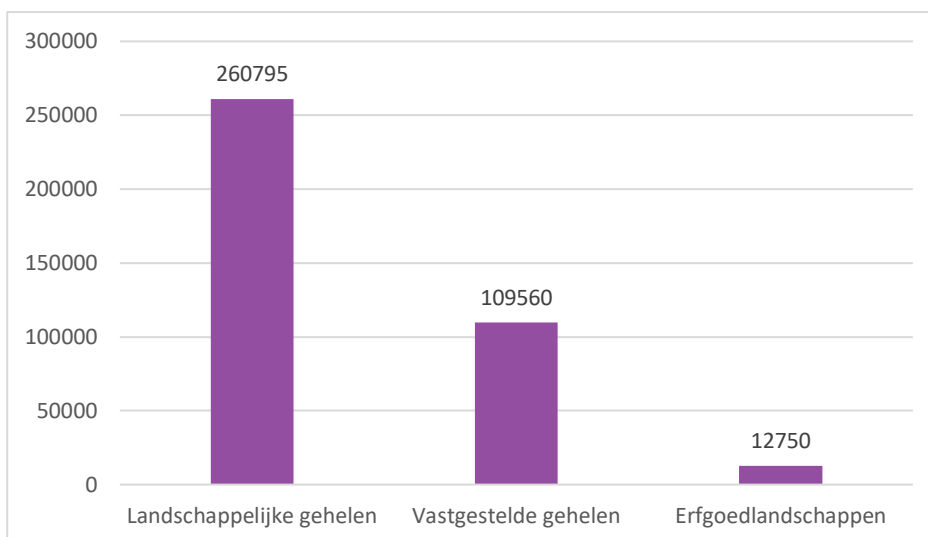
5.10 MATE VAN DOORVERTALING NAAR EEN ERFGOEDLANDSCHAP VANUIT DE VASTSTELLING VAN DE LANDSCHAPSATLAS

In de wetenschappelijke inventaris onroerend erfgoed zijn [375 landschappelijke gehelen](#) opgenomen, goed voor 260.795 ha⁶⁰. Van de totale oppervlakte geïnventariseerde landschappelijke gehelen is 42 % vastgesteld (83 van de 375 landschappelijke gehelen) en van die vastgestelde gebieden is 12 % van de oppervlakte omgezet naar erfgoedlandschap. Dit betekent dat van de totale oppervlakte geïnventariseerde landschappelijke gehelen uiteindelijk een kleine 5 % is omgezet naar een erfgoedlandschap.

Er is in totaal 109.560 ha vastgesteld binnen de landschapsatlas (toestand op 29 september 2021). De totale oppervlakte erfgoedlandschap bedraagt 12.750 ha. Er is dus nog een groot potentieel om in de vastgestelde landschapsatlas gebieden om te zetten in erfgoedlandschappen. Ongeveer 88 % van de vastgestelde landschapsatlas kan nog via een RUP doorvertaald worden naar een erfgoedlandschap.

Vlaanderen werkt gestaag aan openruimte-RUP's. In dit proces is geen versnelling merkbaar. Wel is er de laatste jaren een achterstand weggewerkt door enkele AGNAS-RUP's die reeds een geruime tijd klaar waren, goed te keuren. De evolutie in het aantal en de aard van de RUP's van de verschillende overheden is verder te onderzoeken.

In een aantal gevallen gebeurde een vaststelling van de landschapsatlas in functie van een op te starten of lopend AGNAS-RUP maar werd het RUP stilgelegd door problemen met het maatschappelijk draagvlak. In deze gevallen werd de vaststelling ook niet doorvertaald. Het is niet duidelijk of deze RUP-processen in de toekomst wel gefinaliseerd worden.

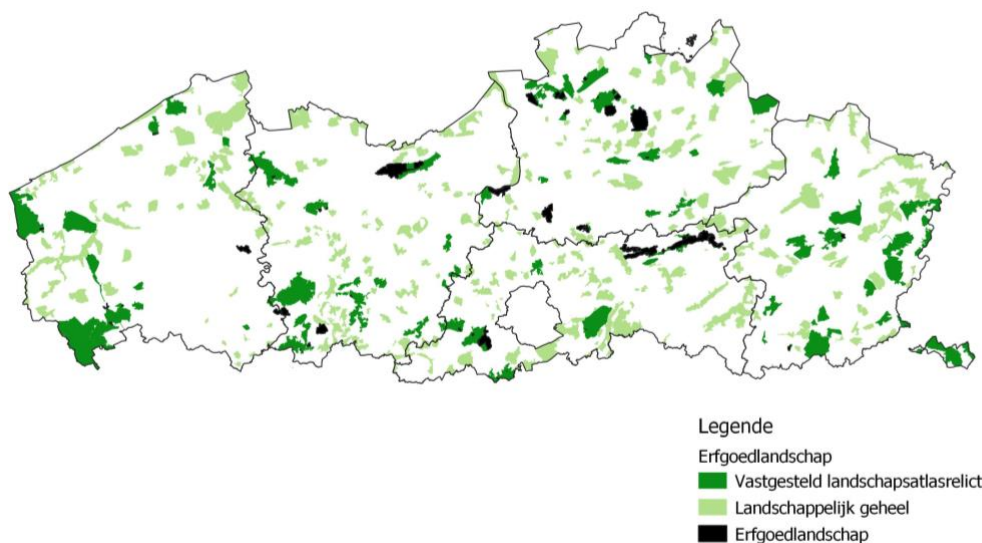

Figuur 20: oppervlakte (in ha) van landschappelijke gehelen, vastgestelde gehelen en erfgoedlandschappen

⁶⁰ Toestand 1/10/2021.

Figuur 21: Geografisch overzicht van de erfgoedlandschappen, de vastgestelde gebieden in de landschapsatlas en de landschappelijke gehelen

5.11 AFWEGING DOORVERTALING

Op de gemRUP's wordt enkel nog advies gegeven door het agentschap Onroerend Erfgoed als er beschermd erfgoed aanwezig is of als er een erfgoedlandschap wordt afgebakend. In de andere gevallen is er geen advies en geen inhoudelijke begeleiding vanuit Onroerend Erfgoed. Niet alle RUP's maken binnen de vastgestelde gebieden de afweging of een doorvertaling naar erfgoedlandschap opportuun is. Bijvoorbeeld in het RUP 'Beeldbepalende Bakens in Open Landschap'⁶¹ in Riemst verwijst men niet naar de vastgestelde landschapsatlas en weegt men een erfgoedlandschap niet af. Er is daarentegen wel een verwijzing naar de vastgestelde inventaris bouwkundig erfgoed. Het RUP 'Vaartdijk-Borgt'⁶² in Grimbergen kijkt naar de landschappelijke gehelen in de landschapsatlas en de relictzone en niet naar de vastgestelde landschapsatlas. In het RUP 'Zonevremde horeca - 't Krekelhof'⁶³ in Gooik verwijst de plan-MER-screening wel naar de vastgestelde landschapsatlas maar lijst ook op dat er geen landschappelijk erfgoed of landschappelijke gehelen of andere elementen uit de landschapsatlas aanwezig zijn.

Sommige RUP's verwijzen naar de eerste versie van de landschapsatlas uit 2001, waar de ankerplaatsen nog niet waren vastgesteld. Bij de vaststelling worden regelmatig de afbakeningen aangepast, vaak is dat een verruiming van de afbakening. Als de ruimtelijk planner niet naar de juiste datalagen kijkt, wordt de mogelijkheid tot doorvertaling naar een erfgoedlandschap niet gedetecteerd en niet correct overwogen. Bijvoorbeeld het ProRUP 'Reconversie verblijfsrecreatie Stekene fase 1'⁶⁴ valt deels binnen de vastgestelde 'Moervaartdepressie'⁶⁵. De doorvertaling naar erfgoedlandschap werd niet afgewogen. Men verwijst naar de ankerplaatsen en relictzones uit landschapsatlas versie

⁶¹ <https://dsi.omgeving.vlaanderen.be/fiche-detail/52955718-ba61-4d2c-ab67-dc3cc8dff4f4>: het RUP is geschorst door de Vlaamse Regering en heeft dus geen rechtskracht. (geraadpleegd op 25 oktober 2021).

⁶² <https://dsi.omgeving.vlaanderen.be/fiche-detail/5e2c2062-61f3-4b2a-bd19-42704d47bd85>(geraadpleegd op 25 oktober 2021).

⁶³ <https://dsi.omgeving.vlaanderen.be/fiche-detail/36b71243-f920-41ac-aeed-57a254ea649e> (geraadpleegd op 25 oktober 2021).

⁶⁴ <https://dsi.omgeving.vlaanderen.be/fiche-detail/2dc8d070-ab64-4556-aa87-3f33e6b56f54> (geraadpleegd op 25 oktober 2021).

⁶⁵ <https://inventaris.onroenderfgoed.be/erfgoedobjecten/135389> (geraadpleegd op 25 oktober 2021).

2001. Deze ankerplaats werd in 2009 vastgesteld, het proRUP-proces werd in 2012 opgestart en in 2017 gefinaliseerd. Er is wel een inhoudelijk goede herbestemming van recreatiegebied naar ‘gemengd openruimtegebied’. Dit onderschrijft de ruimtelijke visie van de vastgestelde landschapsatlas voor dit deelgebied.

Er is maar één voorbeeld gekend van een RUP waarbij bewust gekozen is om geen erfgoedlandschap in het RUP op te nemen: Leidingstraat Alveringem-Maldegem⁶⁶ dat de definitief vastgestelde gebieden in de landschapsatlas ‘Kastelen Gruuthuyse – Cellen- Erkegem en kampveld’ doorkruist. De motivering hiervoor is evenwel niet expliciet in de toelichtingsnota te vinden. Er is gekozen om de erfgoedwaarden niet door te vertalen omdat het om een lijntracé gaat dat de erfgoedwaarden eerder aantast dan versterkt. Het plan-MER voorziet wel een aantal milderende maatregelen door middel van een aangepaste uitvoering van de werken in functie van het behoud van de landschappelijke erfgoedwaarden. Dit werd ook in het gewRUP vertaald.

5.12 GRENSCORRECTIES AAN DE PERIMETER VAN HET ERFGOEDLANDSCHAP

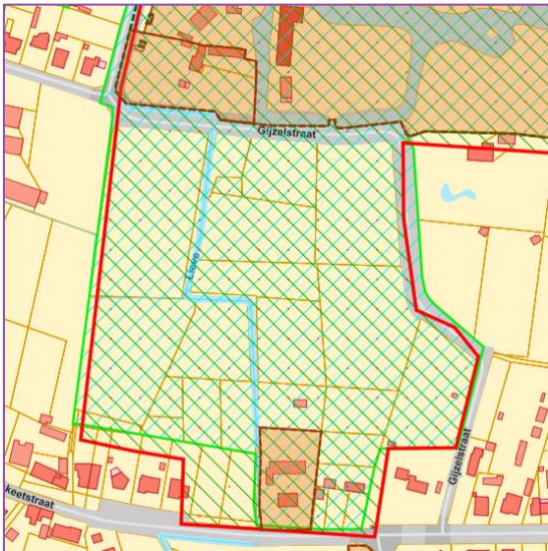
De erfgoedlandschappen nemen aan de grenzen soms niet helemaal de afbakening van de vastgestelde landschapsatlas over. Vaak zijn er (beperkte) inkrimpingen, maar soms ook (beperkte) correcties via ‘uitbreidingen’. Rond 2010 werd in functie van de AGNAS-RUP’s afgesproken dat het erfgoedlandschap dat in een RUP wordt afgebakend kleiner kan zijn dan de vastgestelde landschapsatlas, maar niet groter. Er kon dus vanuit de confrontatie met de andere beleidsvelden die in een RUP meepraten of vanuit bezwaren ingebracht tijdens het openbaar onderzoek delen van de vastgestelde landschapsatlas worden uitgesloten maar men kon geen percelen erbuiten toevoegen. Deze regel is in AGNAS-RUP’s sindsdien zo toegepast.

In sommige proRUP’s en gemRUP’s blijkt dat het erfgoedlandschap toch een klein beetje groter is dan de vaststelling. Bij het RUP gebeurt er bijvoorbeeld een kleine correctie om de afbakening op GRB-niveau (Grootschalig Referentiebestand) in te tekenen. Oudere vaststellingen zijn niet altijd op GRB ingetekend. Bijvoorbeeld in het RUP ‘De Campagne’ in Gent is de lijn van de RUP-perimeter en het erfgoedlandschap op de GRB-perceelsgrens gelegd. Dit kan als een administratieve correctie worden beschouwd.

---

⁶⁶ <https://dsi.omgeving.vlaanderen.be/fiche-detail/19face0d-5966-49fc-84e7-a5edf291e381> (geraadpleegd op 27 oktober 2021).

Figuur 22: De rode lijn toont de aflijning van de vastgestelde landschapsatlas, de groene lijn met blauwe arcering toont de perimeter van het RUP en het erfgoedlandschap

Recente afspraken verduidelijken dat bij een planningsproces voor een erfgoedlandschap de aflijning ervan (beperkt) kan worden uitgebreid ten opzichte van de vastgestelde landschapsatlas naar aanleiding van de afstemming met het RUP. De vaststelling is een stap in het afbakeningsproces van het erfgoedlandschap waarbij ook nog een openbaar onderzoek loopt. Het kleine stukje erfgoedlandschap dat buiten de perimeter valt van een gebied uit de vastgestelde landschapsatlas moet ruimtelijk aansluiten bij dat vastgestelde gebied. Dit bevordert een eenvoudig kaartbeeld en maakt het begrip van de lijnen op het terrein duidelijker.

Waar een correctie in de zin van het (beperkt) verkleinen van de afbakening van het erfgoedlandschap gebeurde, is het erfgoedlandschap kleiner dan het vastgestelde gebied in de landschapsatlas.

5.13 WAARIN VERSCHILT EEN ERFGOEDLANDSCHAP OPGENOMEN IN EEN GEWESTELIJK RUP VAN EEN ERFGOEDLANDSCHAP IN EEN PROVINCIAAL OF GEMEENTELIJKE RUP?

In een geldend RUP zijn de stedenbouwkundige voorschriften die horen bij het grafisch plan van toepassing op iedereen die werken of handelingen stelt in de betrokken zone. Het grafisch plan wordt ingevuld met:

- Een polygoon (omlijning) van het erfgoedlandschap.
- Grondbestemmingen, waarvan het karakter idealiter is afgestemd met de erfgoedwaarden en -kenmerken.
- Overdrukken van punten, lijnen en vlakken die erfgoedelementen die niet gevat worden door de grondbestemmingen kunnen verduidelijken.

Wat de verschillende RUP-niveaus gemeen hebben, is de afbakening van het erfgoedlandschap met een lijn. Aan deze polygoon wordt dan een (vrij algemeen) voorschrift gekoppeld. De grondbestemmingen en de voorschriften die daar onderliggend aan gekoppeld worden, zijn wel verschillend tussen de RUP-niveaus. De mate en aard van overdrukken zoals punt-, lijn- en vlakvormige overdrukken verschillen eveneens. Om de landschappelijke erfgoedwaarden te waarderen zijn goede typevoorschriften nodig.

De gewRUP's, waaronder die voor AGNAS, worden opgemaakt met een vaste set grondbestemmingen en bestemmingsvoorschriften. Daarbij hoort ook een typevoorschrift voor erfgoedlandschappen. Enkele afspraken over onroerend erfgoed in gewRUP's worden geregeld in het afsprakenkader⁶⁷. De belangrijkste principes zijn:

- De omzetting van definitief aangeduide gebieden in de landschapsatlas tot erfgoedlandschappen is een automatisme.
- Een oordeelkundige keuze uit de grondbestemmingen en overdrukken van de typevoorschriften garandeert in eerste instantie "het behoud van de karakteristieke landschapselementen en -componenten en gave landschappen".
- Er worden punt-, en lijnvormige overdrukken aangebracht bovenop de basisbestemmingen voor zover ze niet leiden tot een te druk kaartbeeld.
- Vlakvormige overdrukken worden door het afsprakenkader sterk beperkt tot erfgoedlandschap (en dus niet buiten erfgoedlandschap). Zones met archeologisch belang zijn niet mogelijk.
- CH-gebieden (gemengd openruimtegebied met cultuurhistorische waarde) zijn niet toepasbaar op niet-beschermd (actieve) landbouwbedrijven.

Naast het erfgoedlandschap kunnen in eenzelfde gewRUP bijkomend ook punt- en lijnvormige erfgoedelementen buiten het erfgoedlandschap (in niet-vestigde delen) worden aangeduid met daarbij een stedenbouwkundig voorschrift. Zo is er voor die elementen een opname in het RUP mogelijk, maar zonder dat ze evenwel onder de rechtsgevolgen van erfgoedlandschappen vallen. Voor vlakken buiten erfgoedlandschap is het zo dat buiten erfgoedlandschappen enkel kan gewerkt worden met 'bouwvrij agrarisch gebied' (BAG) of 'agrarisch gebied met overdruk natuurverweving' als mogelijke differentiatie, beide bestemmingen met een bouwverbod.

---

⁶⁷ Afsprakenkader onroerend erfgoed in gewestelijke ruimtelijke uitvoeringsplannen, Mededeling aan Vlaamse Regering op 13 maart 2017, Agentschap Onroerend Erfgoed en Ruimte Vlaanderen.

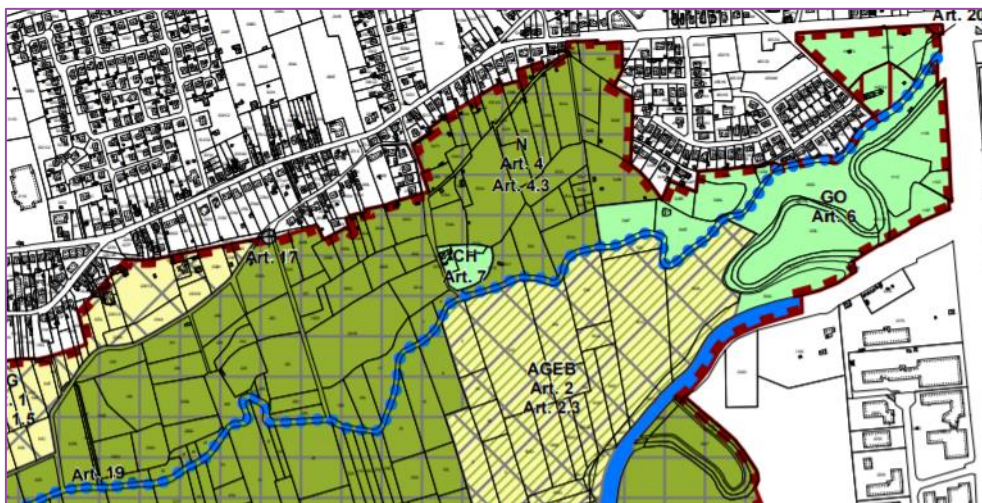

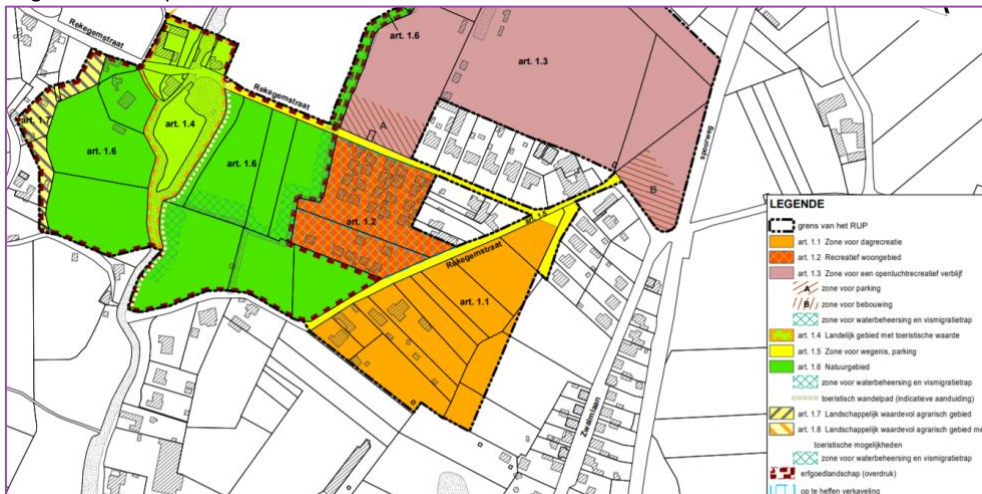
GemRUP's en proRUP's zijn over het algemeen beduidend kleiner in oppervlakte dan gewRUP's (zie 4.1). De graad van detail is hier meestal veel hoger omdat er op maat van een (klein) gebied gewerkt wordt. Er bestaat een lijst stedenbouwkundige typevoorschriften, waarbij de Vlaamse Regering een lijst bepalingen voor elke bestemmingscategorie vastlegt. Deze lijst is indicatief. Een RUP kan hiervan afwijken en specifieke stedenbouwkundige voorschriften opleggen. De erfgoedelementen en -kenmerken kunnen op maat van het gebied worden opgenomen in het gemRUP of proRUP. Vaak worden er specifieke bestemmingscategorieën en voorschriften opgenomen. Deze wijken qua inhoud en grafische voorstelling af van gewRUP's, waar men de vaste set standaardvoorschriften toepast.

Onroerend Erfgoed publiceerde in 2015 de handleiding 'Verankeren van erfgoed in ruimtelijk beleid'. Deze handleiding geeft inspiratie bij het doorvertalen van ruimtelijke erfgoedvraagstukken in RUP's⁶⁸.

5.13.1 Voorbeelden van RUP's vanuit verschillende bestuursniveaus

Figuur 23: Uitsnede uit grafisch plan van AGNAS-gewRUP⁶⁹ 'Demervallei en Laak tussen Diest en Werchter' met een erfgoedlandschap

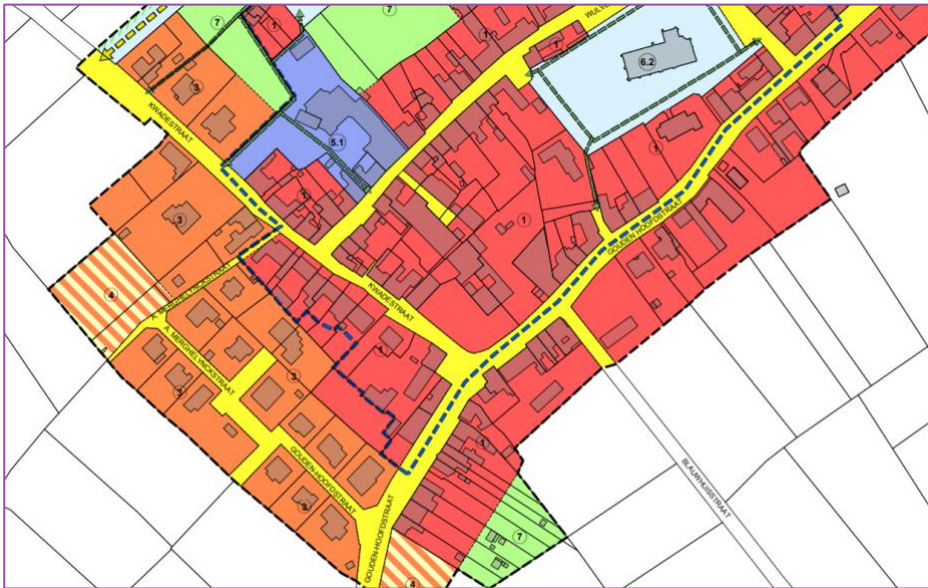

Figuur 24: Uitsnede uit grafisch plan van proRUP 'Reconversie verblijfsrecreatie Rekegemstraat'⁷⁰ met een erfgoedlandschap

⁶⁸ <https://www.onroenderfgoed.be/nieuws/handboek-verankeren-van-erfgoed-ruimtelijk-beleid> (geraadpleegd op 27/10/2021).

⁶⁹ <https://dsi.omgeving.vlaanderen.be/fiche-detail/ff700fab-51cc-4993-b837-683c209f4844> (geraadpleegd op 27/10/2021).

⁷⁰ <https://dsi.omgeving.vlaanderen.be/fiche-detail/d67a6f5e-e764-4e6b-bacd-55616f6d81d1> (geraadpleegd op 27/10/2021).

Figuur 25: Uitsnede uit grafisch plan van gemRUP 'Beauvoorde'⁷¹ met een erfgoedlandschap

Of er verschillen zijn in behoud van de erfgoedwaarden en -kenmerken tussen de drie types RUP's met hun andere graad van detail is een openstaande onderzoeksvraag. Om deze vraag te kunnen beantwoorden is er monitoring van de erfgoedlandschappen nodig. Er bestaat evenmin een monitoring voor cultuurhistorische landschappen, waardoor ook de vergelijking tussen erfgoedlandschap en cultuurhistorisch landschap niet mogelijk is.

5.14 INHOUDELIJKE VERTALING ERFGOEDWAARDEN IN ERFGOEDLANDSCHAP VERSUS CULTUURHISTORISCH LANDSCHAP

5.14.1 Hoe worden de doelstellingen uit het vaststellingsdossier vertaald in stedenbouwkundige voorschriften?

In een ideaal scenario toetst de ontwerper van een RUP al in een vroeg stadium af bij het agentschap Onroerend Erfgoed op welke wijze de erfgoedelementen en -kenmerken kunnen doorvertaald worden in het RUP. Bij de gemRUP's en proRUP's was er vroeger input van de erfgoedconsulent van het agentschap via een advies op het ontwerpRUP. Momenteel is vooroverleg of pre-advies nog steeds mogelijk in functie van de afbakening van erfgoedlandschappen.

Het gebied wordt afgelijnd met een lijn die het erfgoedlandschap afbakt en er een (algemeen) voorschrift aan koppelt. In eerste instantie worden vooral de juiste grondbestemmingen gezocht die de erfgoedwaarden kunnen bewaren (bijvoorbeeld gemengd openruimtegebied met CH) als puntvormige elementen (bouwkundig of houtig erfgoed), lijnvormige elementen (kasseiwegen, taluds, waterlopen) en overdrukken. De mate waarin dat kan is afhankelijk van de ambitie en gewoonten van de RUP-opsteller. De erfgoedonderzoeker en erfgoedconsulent maken aan de hand van het vaststellingsdossier, maar ook aan de hand van terreinkennis en andere bronnen een overzicht van de relevante elementen die ruimtelijk kunnen doorvertaald worden.

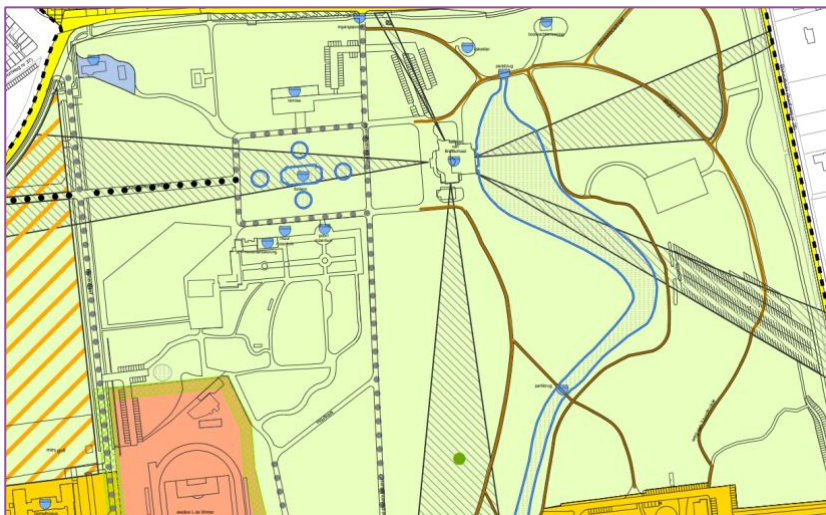
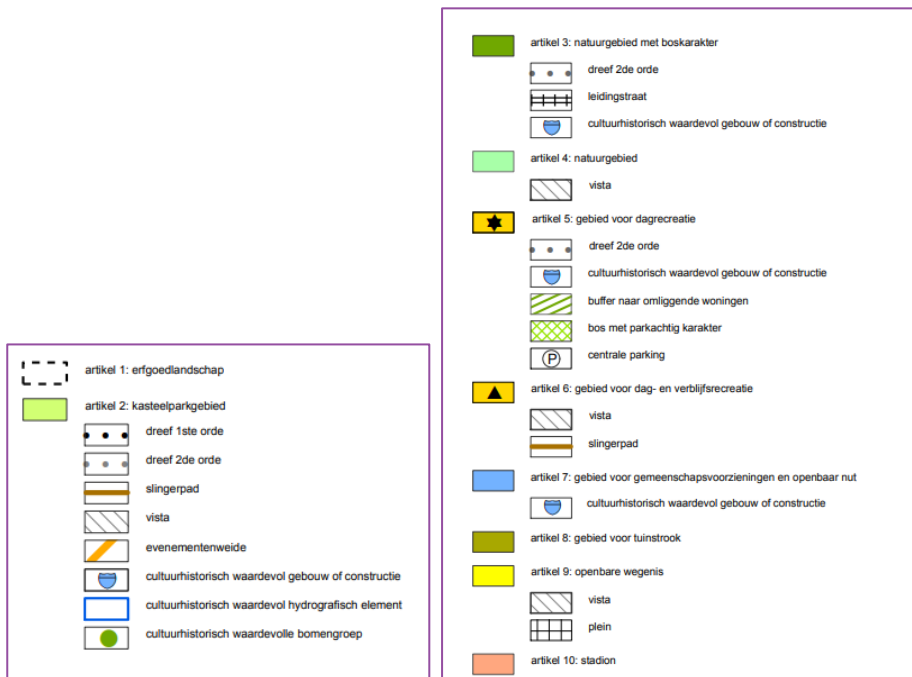
⁷¹ <https://dsi.omgeving.vlaanderen.be/fiche-detail/311b57d6-3bcf-49dc-bcd4-761ccf9d74ba> (geraadpleegd op 27 oktober 2021).

bepaald met bijvoorbeeld een onderscheid in de verschillende ordes van de dreven. Ook de vista's werden ingetekend. In het gemRUP 'Oude Gracht'⁷⁷ uit 2018 zijn er ook dreven maar is er geen onderscheid in de ordes. Mogelijk hebben ze allemaal dezelfde orde en is een onderscheid in ordes hier niet relevant. De zichtas wordt in dit RUP indicatief weergegeven met een pijl. In een dreef is een ruimer ingetekende zichtas wellicht ook niet mogelijk.

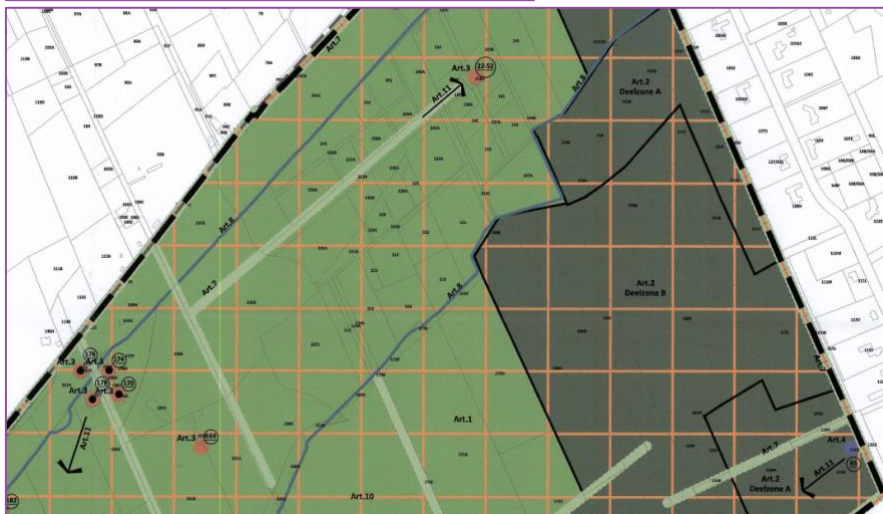

Figuur 26: Legende en uitsnede uit het grafisch plan gemRUP 'Gemeentepark' (2009) in Brasschaat

⁷⁷ <https://dsi.omgeving.vlaanderen.be/fiche-detail/5068ac46-1e05-43bc-8554-74ff900a6d68> (geraadpleegd op 29 oktober 2021).

Legende	
	RUP begrenzing
	Kadastrale percelen en gebouwen, huisnummers
	Gemeentegrenzen
	Art. 1 Gemengd open ruimte gebied
	Bospaviljoen Niet van toepassing voor Brasschaat
	Art. 2 Bosgebied
	Deelzone A / Deelzone B
	Art. 3 Zone voor waardevolle woningen in cultuurhistorisch kader (overdruk)
	Hoevecomplex
	Art. 4 Zone voor woningen zonder erfgoedwaarde in cultuurhistorisch kader/bosgebied (overdruk)
	Art. 5 Zone voor gemeenschapsvoorzieningen en openbaar nut
	Art. 6 Zone voor woonpark - Bosdreef Niet van toepassing voor Brasschaat
	Art. 7 Dreven (overdruk)
	Art. 8 Zone voor waterloop
	Art. 9 indicatieve aanduiding voor waterloop (overdruk)
	Art. 10 Erfgoedlandschap (overdruk)
	Art. 11 Indicatieve aanduiding voor zichtas (overdruk)

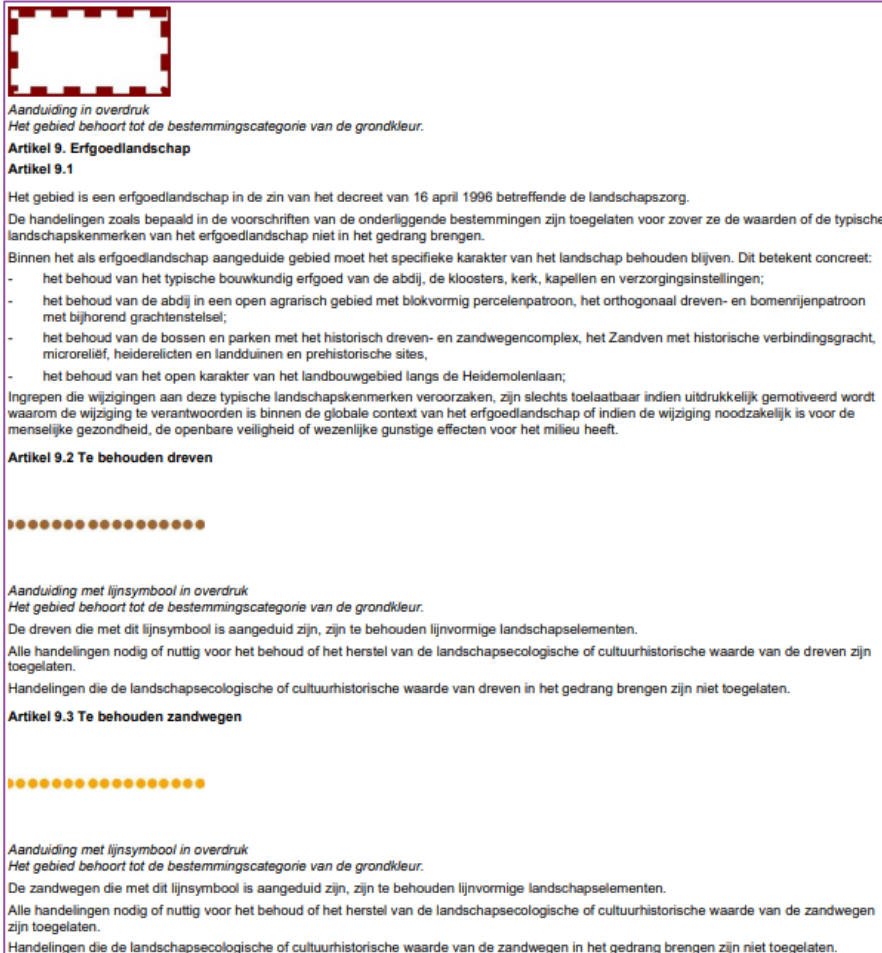

Figuur 27: Legende en uitsnede uit het grafisch plan gemRUP 'Oude Gracht' (2018) in Brasschaat

5.14.2.2 Verwijzing naar erfgoedlandschappen

Niet in alle RUP's wordt op dezelfde manier naar het erfgoedlandschap verwezen. In de eerste gewRUP's met erfgoedlandschappen wordt in het voorschrift voor erfgoedlandschappen specifiek verwezen naar de erfgoedwaarden en -kenmerken van het gebied. Dit heeft als voordeel dat het voorschrift gespecificeerd wordt.

Figuur 28a: verwijzing naar erfgoedlandschap in RUP 'Erfgoedlandschap Abdij van Westmalle' (2012)

In de recentere gewRUP wordt enkel verwezen naar het erfgoedlandschap, zonder verwijzingen naar landschapswaarden- of kenmerken.

Figuur 28b: Verwijzing naar het erfgoedlandschap in gewRUP 'Demervallei en Laak tussen Diest en Werchter' ⁷⁸ (2021)

⁷⁸ <https://dsi.omgeving.vlaanderen.be/fiche-detail/ff700fab-51cc-4993-b837-683c209f4844> (geraadpleegd op 29 oktober 2021).

De gemRUP's en proRUP's verwijzen in het voorschrift van het erfgoedlandschap gewoonlijk wel naar de gebiedsspecifieke eigenschappen.

verordenende stedenbouwkundige voorschriften	toelichting
 <p>Artikel 1. Afbakening erfgoedlandschap (overdruk)</p> <p>1.1 Alle waardevolle cultuurhistorische elementen en bestaande landschapswaarden of -kenmerken moeten worden behouden en maximaal worden gevaloriseerd, teneinde te voldoen aan de beschermingsbepalingen van het erfgoedlandschap.</p> <p>1.2 Gelet op de hoge archeologische potenties van het deelgebied, in het bijzonder rond het kasteel van Brasschaat en de Hemelhoeve en in de plaggenbodems langsheen de dorpskern, moet bij alle ingrijpende werkzaamheden in de bodem voorafgaand een archeologische prospectie worden uitgevoerd.</p> <p>1.3.1 Ter behoud van het bestaande onverharde paden- en wegennetwerk geldt een verbod om deze bij heraanleg of herstel te verharren tenzij andersluidende in de volgende artikelen. Her aan te leggen onverharde paden en wegen worden gerealiseerd in een losse, waterdoorlatende verharding van grind, ternair zand of dolomiet; het gebruik van gebroken steenpuin en andere afbraakmaterialen is expliciet verboden. De keuze en aanleg van de losse verhardingsmaterialen moeten van die aard zijn dat zij een maximale toegankelijkheid waarborgen voor personen met een verminderde mobiliteit.</p> <p>1.3.2 Her aan te leggen bestaande verharde paden en wegen</p>	<p>Bestemming</p> <p>De afbakening als erfgoedlandschap biedt een reglementaire grondslag voor het voeren van een beleid dat rekening houdt met de goede plaatselijke ruimtelijke ordening, in het bijzonder met betrekking tot het onroerend erfgoed en de landschappelijke waarden.</p> <p>Inrichting</p> <p>In het erfgoedlandschap dat bestaat uit een deel van de ankerplaats 'Peerdsbos en park van Brasschaat' (A10084) betreft het volgende elementen met erfgoedwaarde :</p> <ul style="list-style-type: none"> - parkaanleg in Engelse landschapsstijl - parkaanleg in formele stijl - vijvers, grachten en bruggen - parkgebouwen en constructies zoals boothuis, Peperbus en ijskelder, met bomengroepen, solitaire bomen, hagen, bomenrijen, dreven en parkaanplantingen, met zichtassen - loofbosaanplanting - naaldbosaanplantingen - drevenstelsel - onverhard paden- en wegennetwerk - grachtenstelsel - Laarse beek - bouwkundig erfgoed zoals de parochiekerk Sint-Antonius, de voormalige dekenij "D'oude pastorie", landhuis, Kasteel van Brasschaat (nu hotel-restaurant) met wagenhuis, boswachterswoningen, 2 ingangspoorten, de Hemelhoeve, de Obelisk G. Reussens en beschutte rust- en schuilplaatsen.

Figuur 29: Voorschriften bij het erfgoedlandschap in gemRUP 'Gemeentepark' in Brasschaat (2012)

5.14.2.3 Koppelen van adviesverlenende instanties aan het voorschrift erfgoedlandschap

Sommige gemRUP's en proRUP's koppelen een adviesplicht aan het voorschrift voor erfgoedlandschap. Dit is bijvoorbeeld het geval voor het gemRUP 'Gemeentepark' in Brasschaat en proRUP 'reconversie verblijfsrecreatie – Groen Ursel'⁷⁹ in Aalter (2012).

<p>In het plangebied is een afwijking voor alle werken, handelingen, en wijzigingen met uitzondering van functiewijzigingen mogelijk voor zover deze gebeuren met het oog op het herstel van het landschap en/of cultuurhistorisch waardevolle elementen en deze bovendien zijn opgenomen in een door de hogere overheid goedgekeurd landschapsbeheersplan. Dergelijke aanvraag tot het bekomen van een stedenbouwkundige vergunning wordt het voor advies aan de Vlaamse administratie bevoegd voor Onroerend Erfgoed overgemaakt.</p>	<p>Dit RUP verplicht dat de vergunningverlenende overheid in een aantal specifieke gevallen het advies bij de Vlaamse administratie bevoegd voor Onroerend Erfgoed omwille van de cultuurhistorische waarde van het gebied en van specifieke elementen in het gebied.</p>
---	---

Figuur 30: Uittreksel uit het verordenend stedenbouwkundig voorschrift 'afbakening erfgoedlandschap' (links) en toelichting (rechts) in gemRUP 'Gemeentepark' in Brasschaat

⁷⁹ <https://dsi.omgeving.vlaanderen.be/fiche-detail/1bbb3caa-3154-42cf-93a6-ad8662918920> (geraadpleegd op 29 oktober 2021).

Een verordenend stedenbouwkundig voorschrift bij de afbakening van het erfgoedlandschap in proRUP 'Reconversie verblijfsrecreatie – Groen Ursel' in Aalter bepaalt: “voor werken vrijgesteld van vergunningsplicht en strijdig met maatregelen en richtlijnen van het beschermingsbesluit is voorafgaande toestemming van de gewestelijke administratie vereist”.

Het recente gemRUP 'Golf de Palingbeek'⁸⁰ (2019) in Ieper koppelt een toelating voor archeologisch vooronderzoek of graafwerken in functie van archeologie aan een toelating van de intergemeentelijke onroerenderfgoeddienst: “Het is verboden zonder toelating van de intergemeentelijke onroerenderfgoeddienst archeologisch vooronderzoek of graafwerken uit te voeren met de bedoeling archeologische sites vrij te leggen of archeologische artefacten uit hun originele context te verwijderen”.

Het is niet gekend of deze bepalingen in de voorschriften effectief leiden tot adviesvragen bij het agentschap Onroerend Erfgoed of IOED's, en wat het aantal is of wat de gevolgen van eventuele advisering op het terrein is.

GewRUP's koppelen geen adviesplicht van de (erfgoed)instanties in de stedenbouwkundige voorschriften. Zij gaan uit van de regeling voor adviserende instanties zoals in de VCRO bepaald is.

5.14.3 Waarin zit het verschil tussen stedenbouwkundige voorschriften (erfgoedlandschap) en toelatingsplichtige handelingen (beschermd landschappen)

Erfgoedlandschap:

- De **stedenbouwkundige voorschriften** in het RUP bepalen wat er toegelaten is in de bestemming of overdruk. Sommige RUP's bepalen in het voorschrift bij het erfgoedlandschap ook zaken rond het bewaren van de erfgoedwaarden en -kenmerken of nemen richtlijnen voor beheer op.
- De **algemene zorgplicht** in erfgoedlandschappen bepaalt dat iedereen die werken uitvoert of daarvoor de opdracht verleent, zoveel mogelijk zorg in acht moet nemen voor de erfgoedwaarden van het erfgoedlandschap⁸¹. De zorg- en motiveringsplicht voor administratieve overheden is in de regelgeving verder uitgewerkt. Alle info: <https://www.onroerenderfgoed.be/zorg-en-motiveringsplicht-bij-erfgoedlandschappen>.
- Er wordt in **drie gevallen advies gevraagd** aan Onroerend Erfgoed. Er is maar een beperkte stroom vergunningsaanvragen (zie verder). Het advies van Onroerend Erfgoed geeft inhoudelijk sterk weer wat de impact op de erfgoedwaarden is.
- Op vlak van handhaving is er geen mogelijkheid om op te treden op basis van het Onroerenderfgoeddecreet. Enkel de **algemenere handhaving op basis van de VCRO** is mogelijk.

Beschermd cultuurhistorisch landschap:

- Een bescherming als cultuurhistorisch landschap heeft ofwel een **generieke ofwel een specifieke lijst toelatingsplichtige werken en handelingen** die respectievelijk zijn opgenomen in het Onroerenderfgoedbesluit⁸² ofwel in het specifieke beschermingsbesluit. Het **advies vanuit het Onroerenderfgoeddecreet is sterk sturend**: de vergunningverlener moet, als hij het advies van Onroerend Erfgoed niet volgt, heel sterk argumenteren waarom hij het advies niet zou volgen en waarom de erfgoedwaarden daarbij niet geschaad zouden worden.

---

⁸⁰ <https://dsi.omgeving.vlaanderen.be/fiche-detail/7a64f947-a3cb-4bc8-90c8-697d08fe9f61> (geraadpleegd op 29 oktober 2021).

⁸¹ Onroerenderfgoeddecreet, art. 6.5.2.

⁸² Onroerenderfgoedbesluit, art. 6.2.1 en verder.

- Daarnaast zijn er het **actief- en passiefbehoudbeginsel en de algemene of specifieke instandhoudingsdoelstellingen en generieke beschermingsvoorschriften**.
- Bij de recentere beschermingsbesluiten zijn ook **beheersdoelstellingen** toegevoegd. Deze verduidelijken het gewenste toekomstige beheer.
- Het luik **handhaving in het Onroerendgoeddecreet** regelt uitgebreid hoe er ten opzichte van overtredingen gehandeld kan worden. Er zijn onder meer aanmaningen en processen verbaal (PV's) met herstelmaatregelen en boetes mogelijk.

Er zijn zowel verschillen als gelijkenissen in de procedure en rechtsgevolgen tussen een cultuurhistorisch landschap en een erfgoedlandschap⁸³.

---

⁸³ Voor een overzicht zie bijlage tabel 4

6 DOELMATIGHEID VAN DE RECHTSGEVOLGEN VAN ERFGOEDLANDSCHAPPEN

6.1 ZORGPLICHT

Er zijn twee types zorgplicht bij erfgoedlandschappen: er is de algemene zorgplicht voor iedereen en er is een regeling uitgewerkt voor de zorg- en motiveringsplicht voor administratieve overheden.

6.1.1 Algemene zorgplicht

Het Onroerenderfgoeddecreet⁸⁴ zegt dat er een zorgplicht *voor de erfgoedwaarden van een erfgoedlandschap* is (zoals bepaald in het plan dat van toepassing is) *voor iedereen die werken en handelingen verricht of daarvoor de opdracht verleent*.

Er zijn geen data beschikbaar om de zorgplicht in erfgoedlandschappen te onderzoeken. Er bestaat geen procedure voor de zorgplicht. Het is niet bekend of het mechanisme van de zorgplicht actief bekend is bij iedereen die werken of handelingen uitvoert of betrokken is bij het (passief) behoud van het gebied. Via de communicatie bij het RUP waarin het erfgoedlandschap ontstaat, groeit wellicht ook de bekendheid en het draagvlak bij de bevolking.

6.1.2 Zorg- en motiveringsplicht voor administratieve overheden

Het Onroerenderfgoeddecreet⁸⁵ regelt de zorg- en motiveringsplicht voor administratieve overheden. Zij mogen geen werken of handelingen stellen die de erfgoedwaarden geheel of gedeeltelijk schaden. In alle beslissingen over werken, plannen of verordeningen moet de aantasting van de erfgoedwaarden voorkomen worden of beperkt worden door schadebeperkende maatregelen te nemen. Hier wordt naar de vastgestelde landschapsatlas of het OERP verwezen voor de erfgoedwaarden. Er zijn geen gegevens beschikbaar om de zorg- en motiveringsplicht voor administratieve overheden kwantitatief of kwalitatief te onderzoeken.

---

⁸⁴ Onroerenderfgoeddecreet, art. 6.5.2: Iedereen die werken en handelingen verricht of daarvoor de opdracht verleent, neemt zo veel mogelijk zorg in acht voor de erfgoedwaarden van een erfgoedlandschap, zoals bepaald in het plan dat van toepassing is.

⁸⁵ Onroerenderfgoeddecreet, art. 6.5.3: De administratieve overheid mag geen werkzaamheden en handelingen ondernemen, noch toestemming of een vergunning verlenen voor een activiteit die een erfgoedlandschap geheel of gedeeltelijk kan vernietigen of die een betekenisvolle schade kan veroorzaken aan de erfgoedwaarden ervan.

De administratieve overheid moet in al haar beslissingen over eigen werken, over het verlenen van een opdracht daarvoor of over een eigen plan of verordening die een erfgoedlandschap nadelig kunnen beïnvloeden : 1° voorkomen dat aan erfgoedwaarden ervan, zoals bepaald in de vastgestelde landschapsatlas of in het onroerenderfgoedrichtplan dat van toepassing is, schade wordt veroorzaakt; 2° betekenisvolle schade aan de erfgoedwaarden zo veel mogelijk beperken door schadebeperkende maatregelen te nemen. De administratieve overheid geeft in al haar beslissingen aan hoe ze rekening heeft gehouden met de verplichtingen van dit artikel.

6.2 ADVIESPLICHTEN

6.2.1 Adviesplichten in planprocedures en effectenbeoordelingen

Het erfgoedlandschap is zelf het gevolg van een planningsproces. Het is dan ook niet te verwachten dat er op relatief korte termijn een nieuw planningsproces in hetzelfde gebied plaatsvindt. Er zijn bijgevolg weinig adviezen voor planprocedures of effectenbeoordelingen te verwachten. Hardere ontwikkelingen blijven meestal buiten erfgoedlandschappen.

Er is maar één adviesaanvraag over een planprocedure of effectenbeoordeling geregistreerd bij het agentschap Onroerend Erfgoed. Deze gaat over een bosbeheerplan. Deze werd beoordeeld als ‘gunstig met voorwaarden’. Er is op basis van de geregistreeerde data niet geweten wie advies aanvraagt. Mogelijk kan dit ook door een particulier zijn opgemaakt.

Of deze vergunningen effectief verleend werden, daarover zijn geen data voorhanden. Of het plan nog wijzigde na advies en wat de impact op de erfgoedwaarden- en kenmerken hierbij is, is niet gekend. Vergunningsafschriften zitten niet altijd bij de dossiers.

6.2.2 Adviesplichten in vergunningsprocedures

De adviezen in erfgoedlandschappen zijn geen direct werkende normen. Voor aanvragen met betrekking tot percelen die in erfgoedlandschappen liggen, wordt aan het agentschap Onroerend Erfgoed om advies gevraagd in volgende gevallen⁸⁶:

- Percelen die in gemengd openruimtegebied met cultuurhistorische waarde liggen.
- Het optrekken of plaatsen van een constructie in agrarisch gebied in de ruime zin of in ruimtelijk kwetsbaar gebied.
- Aanmerkelijke reliëfwijzigingen, het aanleggen of wijzigen van recreatieve terreinen of het gewoonlijk gebruiken, aanleggen of inrichten van een grond als vermeld in artikel 4.2.1, 5°, van de Vlaamse Codex Ruimtelijke Ordening.

Tot 2016 was er nog een vierde basis voor adviesvragen. Dit advies werd in 2016 geschrapt in uitvoering van het Kerntakenplan:

- Gebouwen of constructies die zijn opgenomen in de vastgestelde inventaris van het bouwkundig erfgoed, vermeld in artikel 4.1.1 van het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013.

Ook bij sommige RUP's, bij plan-MER's en project-MER's is er een advies van Onroerend Erfgoed.

Sommige RUP's koppelen een adviesplicht aan het voorschrift voor erfgoedlandschap. Dit is bijvoorbeeld het geval voor het gemRUP 'Gemeentepark' in Brasschaat en proRUP 'reconversie verblijfsrecreatie – Groen Ursel'⁸⁷ in Aalter (2012).

De databank 'Bredero', de IT-toepassing van de afdeling beheer van het agentschap Onroerend Erfgoed, werd bevestigd (26 maart 2021), wat 156 adviezen opleverde. Er kan in Bredero aangegeven worden over welk type advies het gaat. Na manueel nazicht blijkt dat de term 'erfgoedlandschap' regelmatig wordt toegekend voor adviezen in (vastgestelde) gebieden in de landschapsatlas en

⁸⁶ Omgevingsbesluit 2015, art. 35 §3 2°.

⁸⁷ <https://dsi.omgeving.vlaanderen.be/fiche-detail/1bbb3caa-3154-42cf-93a6-ad8662918920> (geraadpleegd op 29 oktober 2021).

uitzonderlijk voor een beschermd cultuurhistorisch landschap of voor een landschap dat niet opgenomen is in de inventaris.

Er werden voor 20 van de 45 erfgoedlandschappen adviezen geregistreerd. Het aantal varieert van 1 (in verschillende erfgoedlandschappen) tot 21 adviesvragen voor 'Poelberg – Meikensbossen'. Hoe ouder en groter een erfgoedlandschap is, hoe langer de termijn of hoe groter de oppervlakte waarop adviezen konden gevraagd worden. Recentere of kleinere erfgoedlandschappen hebben over het algemeen dan ook minder adviesvragen.

Ongeveer de helft van de adviesvragen gaat over bouw/verbouwingen/sloop (59 dossiers). Werken die impact hebben op het landschap (omgevingsaanleg, ophogingen, vegetatiewijzigingen, ...) zijn de tweede grote groep (25 dossiers). Kapvergunningen (dertien dossiers), werken met tijdelijke impact (zes dossiers voor tijdelijke constructies, evenementen,...), milieuvergunningen (twee dossiers), functiewijzigingen (twee dossiers) en regularisaties (twee dossiers) vervolledigen het rijtje.

Er werden 40 adviezen in Bredero onder 'erfgoedlandschap' geregistreerd die niet binnen erfgoedlandschap gelegen is. Het gaat dan over aanvragen die:

- binnen gebieden uit de vastgestelde landschapsatlas vallen (28, waarvan één hoeve vastgesteld als bouwkundig erfgoed). Wellicht dateren ze allemaal van voor 2017, het jaar waarin de nieuwe afspraken rond advisering uit het kerntakendebat in voege traden.
- beschermd zijn als cultuurhistorisch landschap of monument (drie, ook soms twijfelgevallen waarbij het erfgoedlandschap dat wat groter is dan de beschermde site of er aan grenst. De aanvraag situeert zich dan op de rand van het cultuurhistorisch landschap).
- gelegen zijn in de landschapsatlas maar niet vastgesteld zijn (drie).
- niet in wetenschappelijke landschapsatlas liggen (twee, 'geen bezwaar' mogelijk grenzend aan/in de buurt van erfgoedlandschappen).
- waarvan de ligging ongekend is (één).

Voor alle geregistreeerde adviesvragen is er ook effectief advies verleend, behalve bij twee dossiers waar de aanvraag zich buiten erfgoedlandschap bevond. Ook de 'geen bezwaar' adviezen beschouwen we hier als een advies. Er werd bij drie dossiers binnen een erfgoedlandschap en bij vijf dossier bij de vastgestelde gebieden uit de landschapsatlas 'geen bezwaar' geadviseerd.

De onderwerpen waarover advies werd gegeven is divers. Bijna de helft van de aanvragen gaat over bouwen, slopen of verbouwen⁸⁸. Het aantal aanvragen per erfgoedlandschap varieert sterk. Bij meer dan de helft van de erfgoedlandschappen zijn er geen adviesvragen. Bij de overige erfgoedlandschappen gaat het aantal aanvragen van één tot 21 adviesvragen (over alle jaren heen)⁸⁹.

6.2.2.1 Aard van de adviezen?

Binnen de erfgoedlandschappen werden er 65 gunstige, 30 gunstig met voorwaarden en zestien ongunstige adviezen gegeven. Andere adviezen gingen over de vastgestelde landschapsatlas maar werden onder erfgoedlandschap geregistreerd in Bredero.

<i>Aard advies</i>	<i>erfgoedlandschap</i>	<i>Vastgestelde landschapsatlas</i>
gunstig	65	10

⁸⁸ Zie Bijlage tabel 5.

⁸⁹ Zie Bijlage tabel 6.

gunstig met voorwaarden	30	6
ongunstig	16	2
Totaal	111	18

Tabel 1: aard van de adviezen

Als we kijken naar de spreiding van de aard van de adviezen over de verschillende categorieën⁹⁰ dan betreft het voornamelijk de categorieën ‘kapvergunningen’ en werken met impact op het ‘landschap/omgeving’ die relatief veel gunstig met voorwaarden of ongunstige adviezen hebben. Bij ‘bouw/verbouw/sloop’ zijn 38 op 58 adviezen gunstig.

De achttien adviezen die binnen de vastgestelde landschapsatlas liggen en niet binnen een erfgoedlandschap vallen⁹¹ zijn niet relevant om hier verder te bespreken.

6.2.2.2 Neemt de vergunningverlener deze adviezen op als bindende voorwaarde in de vergunning?

Bij de meeste dossiers zit geen afschrift van de vergunning. Bij de dossiers waar de vergunning wel geregistreerd is in het archief, is de vergunning geweigerd bij een ongunstig advies. Bij andere ongunstige adviezen kwam er soms een tweede aanvraag die dan wel een gunstig advies kreeg (al dan niet met voorwaarden). In die gevallen houdt de vergunningverlener dus rekening met het advies van Onroerend Erfgoed. Voor vergunning met voorwaarden is dat minder eenduidig na te gaan: ook hier, bij enkele dossiers waarin een vergunning afgeleverd werd, zijn de voorwaarden wel opgenomen.

Ook bij een aantal vastgestelde gebieden in de landschapsatlas zaten vergunningen. Hier blijkt dat er soms rekening gehouden werd met het advies (ongunstig advies leidt tot weigering en nieuwe indiening van de aanvraag), maar soms ook niet (ongunstig advies leidde toch tot vergunning, wel met voorwaarde). Er kunnen hier echter weinig conclusies uit getrokken worden, gezien er maar bij een drietal dossiers vergunningen goedgekeurd zijn.

De impact van vooroverleg kan hier niet gemeten worden. Er zijn geen gegevens waaruit blijkt dat de vergunningverlener of Onroerend Erfgoed de uitvoering van de werken opvolgt. Volgens het onderzoek van Rasschaert (Rasschaert W. e.a. 2021) blijkt vooroverleg volgens de lokale besturen en IOED’s zeer goed te werken.

6.2.3 Conclusie

Er is maar voor een beperkt aantal werken een adviesvraag aan het agentschap Onroerend Erfgoed Onroerend Erfgoed voorzien. De cijfers in de beheersdatabank Bredero tonen weinig adviesvragen voor erfgoedlandschappen. Er is niet onderzocht of alle adviesvragen in omgevingsdossiers die onder deze bepalingen vallen effectief aan Onroerend Erfgoed worden doorgestuurd. De mogelijke redenen waarom het eventueel niet gebeurt (bijvoorbeeld verkeerd gezondeerde aanvraag, niet vertrouwd zijn met de rechtsgevolgen, verkeerde procedure, ...) zijn niet in kaart gebracht.

Of de beperkte wettelijke gronden voor onroerenderfgoedadviezen voldoende zijn voor een goede instandhouding en beheer van de erfgoedkenmerken is niet te evalueren op basis van de vergunningsaanvragen en -adviezen. Door het lage aantal omgevingsaanvragen binnen

⁹⁰ Zie Bijlage tabel 7.

⁹¹ Zie Bijlage tabel 8.

erfgoedlandschappen en het ontbreken van monitoringsdata binnen deze gebieden kunnen er geen conclusies getrokken worden over de doelmatigheid van deze rechtsgevolgen.

6.3 INZETBAARHEID VAN HET BEHEERSINSTRUMENTARIUM

Er zijn weinig erfgoedbeheersplannen gemaakt voor erfgoedlandschappen: slechts elf in totaal. Er zijn drie beheersplannen in een erfgoedlandschap die los staan van het klassiek beschermd erfgoed. Het gaat in alle drie de gevallen om bebouwde sites (een park, een klooster en een hoeve). Er zijn geen beheersplannen voor echte ‘openruimtelandschappen’.

Voor 4,5 % van de oppervlakte van de erfgoedlandschappen is een beheersplan opgemaakt. Opvallend is dat van die oppervlakte 75 % overlapt met de beschermingen, wellicht gebieden waar ook zonder erfgoedlandschap een beheersplan was opgemaakt.

Er zijn elf beheersplannen in erfgoedlandschappen. Daarvan dateren er vijf van vóór het erfgoedlandschap. Deze zijn er gekomen op basis van een ‘klassieke’ bescherming⁹². Drie beheersplannen dateren van na de startdatum van het erfgoedlandschap maar gaan over een oudere klassieke bescherming. Bij één ervan is het erfgoedlandschap iets ruimer dan het beschermde monument en neemt het beheersplan de contour van het erfgoedlandschap over. Slechts drie beheersplannen hebben louter het erfgoedlandschap als basis. De impact van erfgoedlandschappen op de opmaak van bijkomende beheersplannen, en daaruit voortvloeiend de erfgoedpremies, is dus beperkt.

---

⁹² Beschermd cultuurhistorisch landschap, monument, archeologische site of stads-of dorpsgezicht.

7 CONCLUSIES

De landschapsatlas heeft veel stenen verlegd in de rivier. Eindelijk was er in 2001 een kaart die de gebieden met de hoogste landschappelijke kwaliteit duidelijk situeerde en werd het mogelijk hier een beleid aan te koppelen. Vanaf dan kon hiermee rekening gehouden worden in allerhande plannen, procedures en alles wat omgaat in het buitengebied. De landschapsatlas verhoogde de zichtbaarheid van de landschapszorg.

Minder dan de helft van het geïnventariseerde landschappelijke erfgoed uit de landschapsatlas is vastgesteld. Het grootste deel van de gebieden in de landschapsatlas (gehelen), ongeveer 60 %, is niet vastgesteld. Voor afwegingen binnen een goede ruimtelijke ordening is het perfect mogelijk om alle aspecten, ook wetenschappelijke, mee te nemen. Alleen wordt er te vaak enkel naar de erfgoedlagen met 'juridische gevolgen' gekeken en blijft dit grote pakket aan geïnventariseerd landschappelijk erfgoed zo buiten de scope bij afwegingen in functie van vergunningen of plannen.

Het tempo van vaststellen van de gebieden in de landschapsatlas nam de laatste jaren af nadat het duidelijk werd dat de doorvertaling in RUP's minder snel ging dan aanvankelijk ingeschat. De mogelijkheden van het instrumentarium 'erfgoedlandschappen' zijn onvoldoende gekend bij de initiatiefnemers van RUP's en in het ruimere werkveld. De complexe wetgeving en de verschillende veranderingen in terminologie knagen aan de bekendheid en aan het draagvlak van het instrument.

Op zich is een geïntegreerde benadering via RUP's een goed instrument om landschapswaarden te verankeren. De doorvertaling van de landschapswaarden tot een 'erfgoedlandschap' via een RUP is een positieve uitvoering van de Landschapsconventie. Via dit instrument wordt het landschap holistisch bekeken. Ruimtelijke onverenigbaarheden worden vermeden door de landschappelijke erfgoeddoelstellingen samen met de grondbestemmingen en overdrukken te bekijken. Het doorvertalen van de erfgoedwaarden is echter maar zelden een reden om een RUP op te starten. Meestal liggen er andere ruimtelijke vragen (herbestemmen van zone-vreemde sites, AGNAS, ...) aan de basis en schuift erfgoed mee in de ruimtelijke afwegingen.

Er is een groot verschil in oppervlakte binnen de erfgoedlandschappen. Dit hangt echter samen met de bevoegdheidsverdelingen op vlak van ruimtelijke ordening bij de verschillende bevoegde niveaus en de schaal waarop zij RUP's maken. Sommige kleinere RUP's met een erfgoedlandschap lossen wel een lokaal ruimtelijk knelpunt op en dragen op die manier een stukje bij aan de landschapszorg.

Het vaststellen van de landschapsatlas is een sectorale erfgoedinstek voor een RUP. De vaststelling gebeurt via een procedure met een openbaar onderzoek. Later, bij de opmaak van het RUP is er nog eens een openbaar onderzoek, waardoor dit grotendeels dubbelop is.

Een erfgoedlandschap opent mogelijkheden voor beheer. Het aantal beheersplannen voor erfgoedlandschappen is echter laag. Het beheerinstrumentarium vanuit het onroerenderfgoeddecreet werkt hierdoor maar beperkt door op het terrein. Geïntegreerde natuur-erfgoedbeheersplannen kunnen beheerszaken op het terrein vereenvoudigen.

Er zijn drie gronden voor erfgoedadvies binnen erfgoedlandschappen. Deze bepalingen genereren een beperkte stroom adviesvragen. Veel werken of handelingen binnen erfgoedlandschap moeten niet voor erfgoedadvies worden voorgelegd.

9 BIJLAGEN

Tabel 1: Vastgestelde landschapsatlas (toestand 1 oktober 2021)

AO_ID	NAAM	LOCATIE	DATUM
10261	Abdij van Westmalle	Brecht (Brecht), Westmalle (Malle), Schilde (Schilde), Zoersel (Zoersel)	20/11/2007
10307	Kanne met het plateau van Caestert, de Tiendeberg en de Muizenberg	Kanne, Vroenhoven (Riemst)	20/11/2007
10586	Uitkerkse polder	Blankenberge, Uitkerke (Blankenberge), Wenduine (De Haan), Nieuwmunster, Zuienkerke (Zuienkerke)	20/11/2007
10262	Landschap van de oude Schelde tussen Bornem en Weert	Bornem, Weert (Bornem)	20/11/2007
10308	Vallei van de Cicindria met kasteeldorp Kerkom	Kerkom-bij-Sint-Truiden, Sint-Truiden (Sint-Truiden)	20/11/2007
10381	Vallei van de Munkbosbeek met het kasteeldomein van Beerlegem	Dikkelvenne (Gavere), Balem, Scheldewindeke (Oosterzele), Velzeke-Ruddershove (Zottegem), Beerlegem, Dikkele, Meilegem, Nederzwalm-Hermelgem, Paulatem, Sint-Maria-Latem (Zwalm)	25/07/2008
10263	Polder en kasteeldomein van Hingene	Bornem, Hingene (Bornem)	25/07/2008
10264	Zennegat - Battenbroek	Heffen, Mechelen, Walem (Mechelen), Rumst (Rumst), Heindonk (Willebroek)	25/07/2008
10379	Vallei van de Oude Kale, Vinderhoutse Bossen en Slindonk	Landegem, Merendree (Deinze), Drongen (Gent), Lovendegem, Vinderhoutse (Lievegem)	25/07/2008
10268	Peerdsbos en Park van Brasschaat	Brasschaat (Brasschaat), Schoten (Schoten)	29/07/2008
10310	's Graven-, Sint-Martens- en Sint-Pietersvoeren	's Gravenvoeren, Remersdaal, Sint- Martens-Voeren, Sint-Pieters- Voeren, Teuven (Voeren)	24/12/2008
10587	Westhoekduinen, duinen van Cabour, De Moeren en plateau van Izenberge	Adinkerke, De Panne (De Panne), Bulskamp, De Moeren, Houtem, Veurne (Veurne)	24/12/2008
10269	Brechtse Heide	Brecht, Sint-Job-in-'t Goor, Sint- Lenaarts (Brecht), Westmalle (Malle), Schilde (Schilde)	24/12/2008
10314	Omgeving van het Iers Kruis op de Keiberg	Vlijtingen (Riemst)	24/12/2008
10298	Gaasbeek, Sint-Laureins-Berchem, Oudenaken en Elingen	Gooik, Kester, Leerbeek (Gooik), Halle (Halle), Gaasbeek, Sint-Kwintens- Lennik, Sint-Martens-Lennik (Lennik), Elingen, Pepingen (Pepingen), Oudenaken, Sint-Laureins-Berchem, Sint-Pieters-Leeuw, Vlezenbeek (Sint- Pieters-Leeuw)	24/12/2008
10309	Vallei van de Berwijn	Moelingen (Voeren)	24/12/2008
10312	Vallei van de Gulp bij Teuven	Remersdaal, Teuven (Voeren)	24/12/2008
10275	Abdij van Postel en de Ronde Put	Mol (Mol), Retie (Retie)	27/04/2009
10270	Vallei van de Mark en kasteel van Hoogstraten	Hoogstraten, Minderhout, Wortel (Hoogstraten)	11/05/2009

		Anzegem, Gijzelbrechtegem (Anzegem), Elsegem, Petegem-aan-de-Schelde, Wortegem (Wortegem-Petegem)	
10336	Bouvelobos en Hemsrode		30/06/2009
10315	De Herkvallei in de Mergels van Gelinden	Klein-Gelmen (Heers), Gelinden (Sint-Truiden)	30/06/2009
10383	Moervaartdepressie	Mendonk, Sint-Kruis-Winkel (Gent), Zaffelare (Lochristi), Eksaarde (Lokeren), Moerbeke (Moerbeke), Sinaai (Sint-Niklaas), Kemzeke, Stekene (Stekene), Wachtebeke (Wachtebeke)	18/12/2009
10588	Polders nabij Klemskerke en Vlissegem	Klemskerke, Vlissegem (De Haan)	18/12/2009
10273	Domein Blommerscot en Beulkbeemden	Vlimmeren (Beerse), Wechelderzande (Lille), Oostmalle (Malle), Vorselaar (Vorselaar), Pulderbos (Zandhoven), Zoersel (Zoersel)	27/01/2010
10272	Zalfens Gebroeckt	Oostmalle (Malle), Zoersel (Zoersel)	27/01/2010
10271	Domein De Renesse	Oostmalle (Malle)	27/01/2010
10274	's Herenbos, Heihuizen en Zalfen	Oostmalle (Malle), Zoersel (Zoersel)	27/01/2010
10393	Vlaamse Ardennen van Koppenberg tot Kluisberg	Berchem, Kwaremont, Ruien, Zulzeke (Kluisbergen), Etikhove, Nukerke (Maarkedal), Melden (Oudenaarde), Ronse (Ronse)	12/05/2010
10338	Kasteeldomeinen Gruuthuyse, De Cellen en Erkegem en Kampveld	Hertsberge, Oostkamp, Waardamme (Oostkamp)	12/05/2010
10558	Kluisbos, Faluintjes en Abdij van Affligem	Aalst, Erembodegem, Meldert, Moorsel (Aalst), Hekelgem (Affligem)	7/02/2011
10278	Vallei van de Bruine Beek met kasteeldomeinen Berentrede en Zellaar	Bonheiden, Rijmenam (Bonheiden), Putte (Putte)	7/02/2011
10279	Groot Schietveld	Brasschaat (Brasschaat), Brecht (Brecht), Loenhout, Wuustwezel (Wuustwezel)	9/02/2011
10300	Neigembos en Onze-Lieve-Vrouw Lombeek met valleien van Berchembos- en Hunselbeek	Gooik (Gooik), Sint-Kwintens-Lennik (Lennik), Meerbeke, Neigem (Ninove), Onze-Lieve-Vrouw-Lombeek (Roosdaal)	15/02/2011
10280	Natuur- en cultuurlandschap tussen de dorpscentra van Oosthoven, Oud-Turnhout en Arendonk	Arendonk (Arendonk), Oud-Turnhout (Oud-Turnhout)	18/07/2011
10409	Maldegemveld	Knesselare, Ursel (Aalter), Oedelem (Beernem), Oostwinkel, Ronsele, Zomergem (Lievegem), Adegem, Maldegem (Maldegem)	18/07/2011
10229	Domein Oude Gracht	Brasschaat (Brasschaat), Kapellen (Kapellen)	13/09/2011
10392	Scheldemeersen tussen Bevere, Petegem en Melden en kouter van Petegem	Berchem (Kluisbergen), Melden, Oudenaarde (Oudenaarde), Elsegem, Petegem-aan-de-Schelde (Wortegem-Petegem)	13/09/2011
10412	De Heuvel van Bossenare	Etikhove, Maarke-Kerkem, Nukerke (Maarkedal)	13/09/2011
10282	De Zegge	Geel (Geel)	1/12/2011
10299	Plateau van Duisburg	Bertem, Korbeek-dijle, Leefdaal (Bertem), Huldenberg, Loonbeek, Neerijse (Huldenberg), Heverlee	1/12/2011

////////////////////////////////////

		(Leuven), Overijse (Overijse), Duisburg, Vossem (Tervuren)	
10284	De Polder van Stabroek met overgangszone naar de Noorderkempen	Ekeren (Antwerpen), Kapellen (Kapellen), Hoevenen, Stabroek (Stabroek)	18/01/2012
10431	Maleveld en kasteeldomein van Male	Sint-Kruis (Brugge), Sijsele (Damme)	8/02/2012
10429	Poelberg	Dentergem (Dentergem), Aarsele, Tielt (Tielt)	2/05/2012
10430	Poldergebied van Lampernisse en omgeving	Alveringem (Alveringem), Diksmuide, Lampernisse, Oostkerke, Oudekapelle, Sint-Jacobs-Kapelle (Diksmuide), Eggewaartskapelle, Zoutenaai (Veurne)	2/05/2012
10276	Domeinen Groeningenhof, Solhof en Lillaarschans met omgeving	Aartselaar (Aartselaar), Kontich (Kontich)	10/05/2012
10286	Het samenvloeiingsgebied van de Kleine Nete en de Aa	Grobbendonk (Grobbendonk), Herentals (Herentals), Vorselaar (Vorselaar)	10/05/2012
10287	De Grote Nete en Herenbossen	Booischoot (Heist-op-den-Berg), Houtvenne, Hulshout, Westmeerbeek (Hulshout)	4/09/2012
10408	Schelde-Leie interfluvium tussen Waregem, Kruishoutem en Oudenaarde	Anzegem (Anzegem), Huise, Kruishoutem, Nokere, Ouwegem, Wannegem-Lede (Kruisem), Heurne, Mullem, Oudenaarde (Oudenaarde), Waregem (Waregem), Moregem, Ooike, Wortegem (Wortegem-Petegem)	6/12/2012
10413	Vallei van de Cotthembeek met omringende kouters	Hillegem (Herzele), Balegem (Oosterzele), Sint-Lievens-Houtem (Sint-Lievens-Houtem), Elene, Oombergen (Zottegem)	20/12/2012
10301	Hallerbos - Lembeekbos - Maasdalbos	Dworp (Beersel), Buizingen, Halle, Lembeek (Halle)	4/01/2013
10451	West-Vlaamse heuvels en omgeving	Dranouter, Kemmel, Loker, Nieuwkerke, Westouter, Wulvergem (Heuvelland), Dikkebus, Vlamertinge, Voormezele (Ieper), Reningelst (Poperinge)	22/02/2013
10453	Iepelse vestingen en omgeving, bossen ten zuiden en heuvelrug Wijtschate-Mesen	Kemmel, Wijtschate, Wulvergem (Heuvelland), Hollebeke, Ieper, Voormezele, Zillebeke (Ieper), Mesen (Mesen), Zandvoorde (Zonnebeke)	4/07/2013
10452	Polygoonbos en Reutelbeekvallei	Beselare, Geluveld, Zonnebeke (Zonnebeke)	4/07/2013
10324	Valleien van Dommel- en Bollisserbeek tussen Peer, Hechtel-Eksel, Overpelt en Neerpelt	Eksel (Hechtel-Eksel), Peer (Peer), Neerpelt, Overpelt (Pelt)	5/12/2013
10319	Vijver- en heidegebied rond de bovenbeek van de Laambeek, Roosterbeek en Slangebeek	Houthalen (Houthalen-Helchteren), Zonhoven (Zonhoven)	12/12/2013
10317	Vijvergebied tussen Laambeek en Slangebeek	Kuringen, Stokrooie (Hasselt), Zolder (Heusden-Zolder), Zonhoven (Zonhoven)	12/12/2013
10288	Grote Nete van Zammel tot Zoerle, Beeltjens en de depressie van Goor-Asbroek	Geel (Geel), Herselt (Herselt), Westmeerbeek (Hulshout), Varendonk (Laakdal), Westerlo (Westerlo)	4/02/2014

10305	Demervallei tussen Aarschot en Diest	Aarschot, Langdorp, Rillaar (Aarschot), Diest, Kaggevinne, Molenstede (Diest), Averbode, Messelbroek, Testelt, Zichem (Scherpenheuvel-Zichem)	4/02/2014
10260	Demer- en Laakvallei tussen Aarschot en Werchter	Aarschot, Gelrode (Aarschot), Betekom (Begijnendijk), Rotselaar, Werchter (Rotselaar), Tremelo (Tremelo)	4/02/2014
10327	Mijnsite Eisdend, Mechelse Heide en Mechels Bos	Niel-bij-As (As), Lanklaar (Dilsen-Stokkem), Mechelen-aan-de-Maas, Opgrimbie, Vucht (Maasmechelen)	12/02/2014
10329	Steilrand van het Kempisch Plateau van de Kikbeek tot de Asbeek	Lanaken, Rekem (Lanaken), Opgrimbie (Maasmechelen)	12/02/2014
10411	Zwalmsvallei tussen Nederbrakel en Nederzwalm	Elst, Michelbeke, Nederbrakel (Brakel), Elene, Sint-Goriks-Oudenhove, Sint-Maria-Oudenhove, Strijpen, Velzeke-Ruddershove (Zottegem), Hundelgem, Munkzwalm, Nederzwalm-Hermelgem, Paulatem, Roborst, Rozebeke, Sint-Maria-Latem (Zwalm)	26/02/2014
10446	Heuvel van het Banhoutbos	Deerlijk (Deerlijk), Heestert, Zwevegum (Zwevegum)	26/02/2014
10323	Maasvallei tussen Maaseik en Maasmechelen	Dilsen, Elen, Rotem, Stokkem (Dilsen-Stokkem), Maaseik (Maaseik), Leut, Meeswijk, Vucht (Maasmechelen)	23/06/2014
10321	Voormalige Schootsheide tussen Elen en Opoeteren en de Bosbeekvallei	Elen, Rotem (Dilsen-Stokkem), Maaseik, Neeroeteren, Opoeteren (Maaseik)	23/06/2014
10415	De Ieperlee, het kanaal Ieper-IJzer en de Martjesvaart	Merkem (Houthulst), Boezinge, Brielen, Ieper, Zuidschote (Ieper), Bikschote (Langemark-Poelkapelle), Noordschote (Lo-Reninge)	17/12/2014
10290	Dal van de Kleine Nete tussen Nijlen en Grobbendonk	Grobbendonk (Grobbendonk), Nijlen (Nijlen), Pulle, Viersel (Zandhoven)	27/01/2015
10306	Maalbeekvallei en gevarieerde cultuurlandschap ten oosten Grimbergen	Beigem, Grimbergen, Humbeek (Grimbergen), Vilvoorde (Vilvoorde)	27/01/2015
10416	Slagveld Passendale	Passendale, Zonnebeke (Zonnebeke)	23/04/2015
10289	Militair erfgoed op de overgang van Scheldepolders naar Kempen	Brasschaat (Brasschaat), Kalmthout (Kalmthout), Kapellen (Kapellen), Stabroek (Stabroek)	29/04/2015
11240	Oud bos, kastelen en parken van Nieuwenhoven, Nonnemielen, Spinveld, Terkelen, Nieuwerkerken en Kortebos	Nieuwerkerken, Wijer (Nieuwerkerken), Sint-Truiden, Zepperen (Sint-Truiden)	27/05/2016
13514	Haspengouw van Borgloon tot Vechmaal	Bommershoven, Borgloon, Broekom, Groot-Loon (Borgloon), Gutschoven, Heers, Heks, Horpmaal, Vechmaal (Heers), Lauw, Piringen, Widoioie (Tongeren)	23/12/2016
14871	Munsterbos, kasteeldomeinen van Groenendaal en Zangerhei	Bilzen, Eigenbilzen, Hoelbeek, Munsterbilzen, Waltwilder (Bilzen), Zutendaal (Zutendaal)	18/05/2017
14862	Heide, vennen en bovenloop van de Abeek	Helchteren, Houthalen (Houthalen-Helchteren), Meeuwen, Wijshagen (Oudsbergen)	8/06/2017
21196	Wijngaardberg en het landbouwgebied tot aan de Parhof	Gelrode (Aarschot), Nieuwrode (Holsbeek), Wezemaal (Rotselaar)	25/09/2018

////////////////////////////////////

97616	De abdij van Kolen en de Kolenberg	Borgloon, Kerniel (Borgloon)	25/09/2018
97617	Valleien van Mombeek en Fonteinbeek met burcht en bos van Kolmont	Bommershoven, Jesseren (Borgloon), Overrepen, Piringen, Tongeren (Tongeren)	25/09/2018
97622	Bellevuebos en kastelen van Gors-Opleeuw	Gors-Opleeuw, Kerniel (Borgloon), Guigoven, Kortessem, Vliermaal, Wintershoven (Kortessem)	25/09/2018
113461	Welle- en Kapellemeersen	Erembodegem (Aalst), Hekelgem, Teralfene (Affligem), Denderleeuw, Welle (Denderleeuw)	5/05/2020
113462	Bellebroek en Dendermeersen tussen Oudegem en Wieze	Gijzegem, Herdersem (Aalst), Mespelare, Oudegem, Sint-Gillis-bij-Dendermonde (Dendermonde), Denderbelle, Wieze (Lebbeke)	5/05/2020
113463	Dendervallei tussen Idegem en Ninove en het Geitebos	Grimminge, Idegem, Nieuwenhove, Zandbergen (Geraardsbergen), Appelterre-Eichem, Denderwindeke, Ninove, Outer, Pollare (Ninove)	5/05/2020

Tabel 2: adviezen op de vastgestelde landschapsatlas (toestand 1/10/2021)

Type advies	gunstig	gunstig met voorwaarden	ongunstig
<i>Bouw/verbouw/sloop</i>	1	1	1
<i>Kapvergunningen</i>	4	3	0
<i>Werken die impact hebben op het landschap/omgeving</i>	5	1	1
- <i>Aanleg</i>			
- <i>Grondwerken</i>			
- <i>Vegetatiewijziging, bebossing</i>			
- <i>Debietsverhogingen, pompinstallatie, gsm-masten,....</i>			
<i>Functiewijzigingen/herbestemmingen</i>	0	1	0
TOTAAL	10	6	2

5 dossiers kregen 'geen bezwaar'

Tabel 4: verschillen tussen beschermd cultuurhistorisch landschap en erfgoedlandschap

Versilpunten	Beschermd cultuurhistorisch landschap	Erfgoedlandschap
		vanuit lokaal, provinciaal of gewestelijk "bestuur" (Onroerend Erfgoed geeft advies bij opmaak RUP; gewestelijk: o.a. AGNAS-procedure: beleidsdomeinoverschrijdende ambtelijke werkgroep)
initiatiefnemer	op vraag van derden, kabinet, Onroerend Erfgoed; procedure uitgevoerd door agentschap OE	
procedure afbakening	beschermingsprocedure (cfr. OED en OEB, met o.a. een voorlopige en definitieve bescherming)	afbakening via RUP (lokaal, provinciaal of gewestelijk); voorafgaandelijke vaststelling inventarisitem/OERP --> agentschap OE/VR
documenten	beschermingsbesluit, beschermingsdossier, plan	grafisch plan (+shape file van erfgoedlandschap!), stedenbouwkundige voorschriften, toelichtingsnota, uittreksel beslissing gemeenteraad/deputatie/VR)
van kracht	vanaf publicatie in BS (?)	14 dagen na publicatie in BS
vernietiging	opheffingsprocedure cfr. OED/OED; via RUP (complexe project)	via RUP ?
onderzoekspremie	mogelijk, maar die voor opmaak beheersplan wordt/is afgeschaft vanaf 1/1/2019	mogelijk, maar die voor opmaak beheersplan wordt/is afgeschaft vanaf 1/1/2019
erfgoedpremie	mogelijk, mits goedgekeurd beheersplan	mogelijk, mits goedgekeurd beheersplan
rechtgrond	actief en passief behoudsbeginsel, direct werkende normen (+ ev. zorg- en motiveringsplicht indien vastgesteld inventarisitem)	zorg- en motiveringsplicht (verschil met vastgestelde inventarisitem!), stedenbouwkundige voorschriften
vergunningen/toelatingen	van toepassing	niet van toepassing
toelatingen (cfr. OED en OEB)		
omgevingsvergunning: adviesvraag Onroerend Erfgoed	alle vergunningsplichtige werken: adviesvraag Onroerend Erfgoed vereist	In aantal gevallen (cfr. VCRO art. 4.2.1. 5°) (verschil vastgestelde inventarisitem: geen adviesplicht!)
project- of plan-MER	adviesplicht	adviesplicht
RUP: adviesvraag Onroerend Erfgoed	adviesplicht	adviesplicht (+ ook wanneer RUP gelegen in (o.a.) vastgestelde landschapsatlas)
ontsluiting	Geoportaal: een van de lagen binnen "beschermd onroerend erfgoed"	Geoportaal: aparte laag "erfgoedlandschappen"

Tabel 5: onderwerpen van de adviesvragen in erfgoedlandschap en binnen de vastgestelde landschapsatlas

Type advies	erfgoedlandschap	vastgestelde landschapsatlas
Bouw/verbouw/sloop	59	5
Kapvergunningen	13	8
Werken die impact hebben op het landschap/omgeving	25	7
- Aanleg (bijvoorbeeld Tuin, vijver, verhardingen, hondenlosloopzone,...)		
- Grondwerken (ophoging en ontginning)		
- Vegetatiewijziging, bebossing		
- Debietsverhogingen, pompinstallatie, gsm-masten enz...		
(Voornamelijk) tijdelijke impact	6	1
- Wegen- en rioleringswerken		
- Tijdelijke constructies		
- Evenementen		
Milieuvergunningen	2	0
Functiewijzigingen/herbestemmingen	2	1
Regularisaties	6	1
TOTAAL	114	23

Tabel 8: aard van de adviesvragen die onder erfgoedlandschap geregistreerd zijn maar over de vastgestelde landschapsatlas gaan

<i>Type advies</i>	<i>gunstig</i>	<i>gunstig met voorwaarden</i>	<i>ongunstig</i>
Bouw/verbouw/sloop	1	1	1
Kapvergunningen	4	3	0
Werken die impact hebben op het landschap/omgeving	5	1	1
- Aanleg (bijvoorbeeld tuin, vijver, verhardingen,...)			
- Grondwerken (ophoging en ontginning)			
- Vegetatiewijziging, bebossing			
- Debietsverhogingen, pompinstallatie, gsm-masten...			
(Voornamelijk) tijdelijke impact	0	0	0
- Wegen- en rioleringswerken			
- Tijdelijke constructies			
- Evenementen			
Milieuvergunningen	0	0	0
Functiewijzigingen/herbestemmingen	0	1	0
Regularisaties	0	0	0
TOTAAL	10	6	2

5 dossiers kregen 'geen bezwaar'

